

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA

ADLİ TIP VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DANIŞMAN

DOÇ. DR. GÖKHAN ERSOY

TRANSFOBİ İLE AHLAKİ UZAKLAŞMANIN VE KRİMİNAL DÜŞÜNCELERİN
İLİŞKİSİ

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞE TEKİN

İSTANBUL, 2023

ÖZET

TRANSFOBİ İLE AHLAKİ UZAKLAŞMANIN VE KRİMİNAL DÜŞÜNCELERİN İLİŞKİSİ

Bu çalışmanın temel amacı trans bireylere yönelik olumsuz tutumları, ahlaki uzaklaşma ve kriminal yatkınlık çerçevesinde incelemek, trans bireylerin toplum içinde maruz kaldıkları ayrımcılık ve önyargının boyutlarını ahlaki uzaklaşma boyutları ve kriminal düşünce özelinde belirlemektir. Çalışma heteroseksüel bireylerin trans bireylere yönelik tutumlarını, ahlaki uzaklaşma seviyelerini ve kriminal düşüncelerini belirlemeye dayanmaktadır. Trans, biyolojik cinsiyetinden memnun olmayan, biyolojik cinsiyetini cerrahi işlemler yoluyla değiştiren veya değiştirmeyen, biyolojik cinsiyetinin yerine karşı cinsiyete ait özelliklere sahip olmak isteyen bireyleri tanımlamak için kullanılan şemsiye bir kavramdır. Trans kavramı içinde travesti, transeksüel, drag queen ve drag king gibi biyolojik cinsiyeti kabul ettiği cinsel yöneliminden farklılık gösteren bireyleri barındıran geniş bir yelpaze sunmaktadır.

Çalışma kapsamında kendisini heteroseksüel olarak tanımlayan 210'u erkek 190'ı kadın olmak üzere toplam 400 tane gönüllü katılımcıya ulaşılmıştır. Katılımcılardan yazılı onay alınmıştır. Yazılı onayı alınan katılımcılara sosyo- demografik bilgi formu, Kriminal Düşünce Ölçeği, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği uygulanmıştır. Uygulamalardan elde edilen veriler SPSS 21.0 programında istatistiksel olarak analiz edilmiştir.

Çalışmanın verilerine göre; ahlaki uzaklaşma ve transfobi pozitif korelasyon göstermektedir. Ayrıca çalışma sonuçlarına göre dindarlık seviyesi ve transfobi arasında pozitif yönde bir korelasyon olduğunu göstermektedir. Çalışmada yapılan analizlere göre daha önce tutuklanan bireylerin ahlaki uzaklaşma seviyeleri yüksek bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına

göre Kriminal Düşünce Ölçeği ve transfobi arasında herhangi bir korelasyon durumuna rastlanmamıştır. Ancak Kriminal Düşünce Ölçeği' nin kişisel sorumsuzluk alt boyutu ve Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği' nin sorumluluğu yayma alt boyutu ilişkili bulunmuştur. Bu iki alt boyutun transfobinin kuvvetli bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir. Çalışma sonucuna göre Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği ile bağlantılıyken Kriminal Düşünce Ölçeği ile Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği bağlantısız çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Transgender, transfobi, cinsiyetçilik, olumsuz tutumlar ahlaki uzaklaşma ve kriminal yatkınlık

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP OF TRANSPHOBIA WITH MORAL DISENGAGEMENT AND CRIMINAL THOUGHTS

The main purpose of this study is to examine negative attitudes towards transgender people within the framework of moral disengagement and criminal predisposition, and to determine the dimensions of discrimination and prejudice that trans individuals are exposed to in society, in terms of moral disengagement and criminal thinking. The study is based on determining the attitudes, moral distancing and criminal thoughts of heterosexual individuals towards transgender individuals. Trans is an umbrella term used to describe individuals who are dissatisfied with their biological sex, change or do not change their biological sex through surgical procedures, and want to have the opposite sex characteristics instead of their biological sex. Within the concept of trans, it offers a wide range of individuals who differ from their sexual orientation, such as transvestite, transgender, drag queen and drag king.

Within the scope of the study, a total of 400 volunteer participants, 210 men and 190 women, who defined themselves as heterosexual, were reached. Written consent was obtained from the participants. Sociodemographic information form, Criminal Thinking Scale, Moral Disengagement Scale, and Sexism and Transphobia Scale were administered to the participants whose written consent was obtained. The data obtained from the applications were statistically analyzed in the SPSS 21.0 program.

According to the data of the study; moral distancing and transphobia show a positive correlation. In addition, the results of the study show that there is a positive correlation between the level of religiosity and transphobia. According to the analyzes made in the study, the moral distancing levels of the individuals who were arrested before were found to be high. According

to the results of the research, no correlation was found between the Criminal Thinking Scale and transphobia. However, the personal irresponsibility sub-dimension of the Criminal Thinking Scale and the disseminating responsibility sub-dimension of the Moral Disengagement Scale were found to be related. It has been determined that these two sub-dimensions are strong predictors of transphobia. According to the results of the study, the Moral Disengagement Scale was associated with the Sexism and Transphobia Scale, while the Criminal Thinking Scale and the Sexism and Transphobia Scale were unrelated.

Keywords: Transgender, transphobia, sexism, negative attitudes, moral distancing and criminal predisposition

ÖNSÖZ

Öncelikle tüm tez sürecinde bana gösterdikleri sabır, anlayış ve destek için biricik aileme ve bu tezin her aşamasında bana sunduğu katkılarından dolayı değerli tez danışmanım sayın Doç. Dr. Gökhan Ersoy'a çok teşekkür ederim. Bilgileriniz ve bana olan desteğiniz bu tezin bitirilmesindeki en büyük etkendi.

Ayrıca bu uzun, yorucu ve zorlu süreçte dostluğunu benden esirgemeyerek tüm süreçte beni motive eden Kübra Sâre Önem' e, erken bulduğum ama geç tanıştığım ve çevirilerde bana yardım eden sevgili arkadaşım Şamil Tutkun'a, en tedirgin anlarımda beni sakinleştiren Rabia Haldızoğlu' na, tezim üzerine sohbetlerde bulunduğum Aybüke Sena Eroğlu'na, bu süreçte her zaman bana destek olan sevgili çalışma arkadaşlarım Berrin Aksu ve Gülşah Serbes' e, tezimi bitirip bu önsöz bölümünü yazmamı sağlayan, katkılarını ve desteklerini benden esirgemeyen, isimlerini burada anmadığım ama varlıklarını her zaman hissettiğim dostlarıma, son olarak da Kadıköy'e, Üsküdar'a, iki simit iki çaya, Kız Kulesi'ne ve Ali' ye en derin duygularıyla teşekkür ederim.

Siz olmasaydınız bu tezin bitmesi olanaksızdı.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	3
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	x
EKLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiii
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER.....	5
2.1. CİNSİYET İLE İLGİLİ KAVRAMLAR	5
2.1.1. BİYOLOJİK (BEDENSEL/ ATANMIŞ) CİNSİYET	5
2.1.2. TOPLUMSAL CİNSİYET (GENDER).....	5
2.1.3. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ (GENDER ROLES)	6
2.1.4. CİNSEL KİMLİK (GENDER IDENTITY).....	8
2.1.5. CİNSEL YÖNELİM (SEXUAL ORIENTATION).....	9
2.1.5.1. CİNSEL YÖNELİM GELİŞİM EVRELERİ.....	11
2.2. LGBTİ+	14
2.3. TRANSGENDER.....	14
2.4. HETERONORMATİVİTE.....	16
2.5. HOMOFOBİ.....	16

2.6.	TRANSFOBİ.....	18
2.7.	AHLAKİ UZAKLAŞMA.....	20
2.7.1.	AHLAKİ UZAKLAŞMA MEKANİZMALARI	22
2.7.1.1.	MEŞRULAŞTIRMA	22
2.7.1.2.	OLUMSUZ DAVRANIŞI OLUMLU ETİKETLEME	23
2.7.1.3.	OLUMSUZ DAVRANIŞI KIYASLAMA	23
2.7.1.4.	SORUMLULUĞU ÜSTLENMEME.....	24
2.7.1.5.	SORUMLULUĞU YAYMA.....	24
2.7.1.6.	SONUÇLARI ÇARPITMA	25
2.7.1.7.	İNSANDIŞILAŞTIRMA	25
2.7.1.8.	SUÇU MAĞDURA YÜKLEME.....	25
2.8.	SUÇ VE KRİMİNAL DÜŞÜNCE	26
2.8.1.	RİSK FAKTÖRLERİ.....	27
2.8.1.1.	BİREYSEL FAKTÖRLER.....	28
2.8.1.2.	AİLESEL FAKTÖRLER.....	29
2.8.1.3.	ÇEVRESEL FAKTÖRLER.....	30
2.9.	AHLAKİ UZAKLAŞMA, KRİMİNAL DÜŞÜNCELER VE TRANSFOBİ İLİŞKİSİ	
	31	
2.10.	TRANSFOBİ VE EĞİTİM DÜZEYİ İLİŞKİSİ	33
2.11.	TRANSFOBİ VE DİNDARLIK İLİŞKİSİ.....	33
3.	GEREÇ VE YÖNTEM.....	35

3.1. GENEL BAKIŞ VE ETİK KURUL	35
3.2. ÇALIŞMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEM SEÇİMİ	35
3.2.1. ÇALIŞMAYA ALINMA ÖLÇÜTLERİ	36
3.2.2. ÇALIŞMADAN DIŞLANMA ÖLÇÜTLERİ	36
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	36
3.3.1. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU	36
3.3.2. KRİMİNAL DÜŞÜNCE ÖLÇEĞİ	37
3.3.3. AHLAKİ UZAKLAŞMA ÖLÇEĞİ	38
3.3.4. CİNSİYETÇİLİK VE TRANSFOBİ ÖLÇEĞİ	39
3.4. VERİLERİN TOPLANMASI	40
3.5. VERİLERİN ANALİZİ	41
4. BULGULAR	42
4.1. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMUNDA YER ALAN DEĞİŞKENLERİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	42
4.2. KATILIMCILARIN TANIMLAYICI ÖZELLİKLERİ	44
4.3. KRİMİNAL DÜŞÜNCE ÖLÇEĞİ, AHLAKİ UZAKLAŞMA ÖLÇEĞİ VE CİNSİYETÇİLİK VE TRANSFOBİ ÖLÇEĞİ' NE AİT ANALİZ SONUÇLARI	44
4.4. KRİMİNAL DÜŞÜNCE ÖLÇEĞİ, AHLAKİ UZAKLAŞMA ÖLÇEĞİ VE CİNSİYETÇİLİK VE TRANSFOBİ ÖLÇEĞİ' NE AİT KORELASYON ANALİZİ SONUÇLARI	55
4.5. “DAHA ÖNCE HİÇ TUTUKLANDINIZ VEYA YARGILANDINIZ MI?” DEĞİŞKENİNE AİT KORELASYON SONUÇLARI	57

4.6. KRİMİNAL DÜŞÜNCE ÖLÇEĞİ, AHLAKİ UZAKLAŞMA ÖLÇEĞİ VE CİNSİYETÇİLİK VE TRANSFOBİ ÖLÇEĞİ' NE AİT REGRESYON SONUÇLARI....	62
5. TARTIŞMA	68
5.1. REGRESYON ANALİZLERİNE DAİR BULGULARIN YORUMLANMASI	76
6. SONUÇ.....	78
KAYNAKÇA	80

TABLOLAR LİSTESİ

TABLO I: KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ.....	42
TABLO II: KATILIMCILARIN TANIMLAYICI ÖZELLİKLERİ	44
TABLO III: KRİMİNAL DÜŞÜNCE ÖLÇEĞİ, AHLAKİ UZAKLAŞMA ÖLÇEĞİ VE CİNSİYETÇİLİK VE TRANSFOBİ ÖLÇEĞİNE AİT CİNSİYET DEĞİŞKENİNE BAĞLI ANALİZ SONUÇLAR	45
TABLO IV: TABLO IV: KRİMİNAL DÜŞÜNCE ÖLÇEĞİ, AHLAKİ UZAKLAŞMA ÖLÇEĞİ VE CİNSİYETÇİLİK VE TRANSFOBİ ÖLÇEĞİ' NE AİT MEDENİ DURUM DEĞİŞKENİNE BAĞLI ANALİZ SONUÇLAR.....	47
TABLO V: KRİMİNAL DÜŞÜNCE ÖLÇEĞİ, AHLAKİ UZAKLAŞMA ÖLÇEĞİ VE CİNSİYETÇİLİK VE TRANSFOBİ ÖLÇEĞİ' NE AİT MEDENİ DURUM DEĞİŞKENİNE BAĞLI BONFERRONİ ANALİZ SONUÇLARI	48
TABLO VI: KRİMİNAL DÜŞÜNCE ÖLÇEĞİ, AHLAKİ UZAKLAŞMA ÖLÇEĞİ VE CİNSİYETÇİLİK VE TRANSFOBİ ÖLÇEĞİ' NE AİT EĞİTİM SEVİYESİ DEĞİŞKENİNE BAĞLI ANALİZ SONUÇLARI.....	50
TABLO VII: TABLO VII: KRİMİNAL DÜŞÜNCE ÖLÇEĞİ, AHLAKİ UZAKLAŞMA ÖLÇEĞİ VE CİNSİYETÇİLİK VE TRANSFOBİ ÖLÇEĞİ' NE AİT “DAHA ÖNCE HERHANGİ BİR PSİKİYATRİK HASTALIK TANISI ALDINIZ MI?” DEĞİŞKENİNE BAĞLI ANALİZ SONUÇLARI.....	52
TABLO VIII: KRİMİNAL DÜŞÜNCE ÖLÇEĞİ, AHLAKİ UZAKLAŞMA ÖLÇEĞİ VE CİNSİYETÇİLİK VE TRANSFOBİ ÖLÇEĞİ' NE AİT “DAHA ÖNCE HİÇ TUTUKLANDINIZ VEYA YARGILANDINIZ MI?” DEĞİŞKENİNE AİT ANALİZ SONUÇLARI.....	53
TABLO IX: KRİMİNAL DÜŞÜNCE ÖLÇEĞİ, AHLAKİ UZAKLAŞMA ÖLÇEĞİ VE CİNSİYETÇİLİK VE TRANSFOBİ ÖLÇEĞİ' NE AİT KORELASYON SONUÇLARI. ...	55

TABLO X: DAHA ÖNCE HİÇ TUTUKLANDINIZ VEYA YARGILANDINIZ MI?" DEĞİŞKENİNE EVET CEVABINI VEREN KATILIMCILARA AİT KORELASYON SONUÇ TABLOSU.....	58
TABLO XI: “DAHA ÖNCE HİÇ TUTUKLANDINIZ VEYA YARGILANDINIZ MI?” DEĞİŞKENİNE HAYIR CEVABINI VEREN KATILIMCILARA AİT KORELASYON SONUÇ TABLOSU.....	60
TABLO XII: REGRESYON MODELİ 1	63
TABLO XIII: REGRESYON MODELİ 2	64
TABLO XIV: REGRESYON TABLOSU 3	65

EKLER LİSTESİ

EK 1: ETİK KURUL ONAY YAZISI	90
EK 2: DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU	91
EK 3: KRİMİNAL DÜŞÜNCE ÖLÇEĞİ	92
EK 4: AHLAKİ UZAKLAŞMA ÖLÇEĞİ	93
EK 5: CİNSİYETÇİLİK VE TRANSFOBİ ÖLÇEĞİ	94
EK 6: ÖLÇEK İZİNLERİ	95
EK 7: ÖZGEÇMİŞ	96

KISALTMALAR DİZİNİ

AUÖ	Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği
CTÖ	Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği
DSM V	The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
KDÖ	Kriminal Düşünce Ölçeği
ORT.	Ortalama
SS	Standart Sapma

1. GİRİŞ

Günümüz toplumlarında cinsel kimlik ve cinsel yönelimi toplumun kabul ettiği normlardan farklı olan bireyler önyargı ve ayrımcılığa maruz kalabilmektedir. Bu önyargı ve ayrımcılık bazı toplumlarda görülürken bazı toplumlarda ise görülmemektedir Homoseksüel yönelime sahip bireylerin hoşgörü ile kabul edilmesi ve olumsuz tutumlara maruz kalmaması toplumdan topluma fark etmektedir (Şah, 2012). Homoseksüel yönelime sahip bireylerin maruz kaldıkları bu olumsuz tutumlar homofobi olarak adlandırılmaktadır. Homofobi temeli tutumlar bireyin içine doğduğu toplumun tutumlarına bağlı olarak şekillenmektedir. Homofobi gibi transfobi de olumsuz tutumları içermektedir. Genel tanımıyla transfobi, trans bireylere yönelik olumsuz tutumlar ve davranışlardır (Paternot, 2018).

Yoğun olarak sosyal dışlanmaya, ayrımcılığa ve ötekileştirmeye maruz kalan trans bireyler, şiddete en çok uğrayan gruplar arasında yer almaktadır (Whittle ve ark., 2007). Türkiye’de trans bireylerin haklarında ilerleme olmasına rağmen, trans bireylerin maruz kaldığı sosyal dışlanma, ayrımcılık ve ötekileştirme ciddi boyutlardadır. Fiziksel ve psikolojik şiddete uğrama, toplumsal olarak etiketlenme, toplumsalın dışına atılma, gettolara itilme, hizmet almalarının engellenmesi trans bireylerin sıklıkla yaşadığı problemler arasında yer almaktadır (KaosGL, 2021). Trans bireylerin yaşadığı bu ve benzeri problemler ciddiyetine korumasına rağmen bu alanda yapılan araştırmaların ve çalışmaları azlığı dikkat çekicidir. Genel olarak LGBTİ+ bireylere yönelik araştırma ve çalışmalar yapılmakta, trans bireylerin haklarına yönelik yeterli çalışma yapılmamaktadır (Aypar & Tanyaş, 2017). LGBTİ+ bireyler arasında fiziksel olarak daha ayırt edilebilir olan ve bu yüzden de daha spesifik sorunlara sahip olan trans bireyleri konu alan akademik çalışmalar LGBTİ+ bireyleri konu alan çalışmalara oranla yetersizdir (Minter, 2000).

Translara yönelik ayrımcılık her zaman kendisini açık şekilde göstermemekte, translar dolaylı yollardan da ayrımcılığa uğrayabilmektedir. Bu kapsamda transfobi temelli söylemler

failleri tarafından reddedilmekte, toplumsal norm olarak kabul edilen cinsiyetler meşrulaştırılmakta, “meşru” cinsiyetlerin dışına çıkan bireyler mikro ölçekte saldırganlığa maruz kalmaktadır (Nadal ve ark., 2012). Transfobik söylemler gerçekleştiren ve trans bireylere yönelik doğrudan veya dolaylı olarak şiddet içeren tutumlarda bulunan kişiler bu davranış ve tutumlarından rahatsızlık duymamak için sıklıkla ahlaki uzaklaşma mekanizmalarına başvurmaktadır (Sahlman, 2019). Ahlaki uzaklaşma, bireydeki öz denetim sisteminin, bireyin ahlaki standartlarını ihlal eden davranışları doğrultusunda belirli süreliğine devre dışı bırakılmasıdır. Birey ahlaki uzaklaşma yoluyla davranışlarının sonuçları karşısında vicdan azabı duymamakta, davranışlarının sorumluluğunu almamaktadır (Bandura, 2004). Bu kapsamda yapılan çalışmaların bir kısmında ahlaki uzaklaşmanın korkutucu ve antisosyal davranışların yordayıcısı olduğu bulunmuştur (Risser & Eckert, 2016). Fernandez ve arkadaşları tarafından yapılan bir araştırmada şiddet içeren davranışlar, saldırganlık, ahlaki uzaklaşma ve transfobi incelenmiştir. Bu araştırmanın sonucuna göre transfobik tutumlar sergileyen kişilerin ahlaki uzaklaşma seviyeleri yüksek bulunmuştur (Carrera-Fernández ve ark., 2018). Sahlman’ın 2019 yılında gerçekleştirdiği başka bir çalışmada LGBTİ+ grubuna karşı homofobik tutumlar sergileyen kişilerin ahlaki uzaklaşma mekanizmalarını aktif olarak kullandığı bulunmuştur (Sahlman, 2019). Romanya’daki gençler üzerinden gerçekleştirilen bir araştırmada homofobi ile ahlaki uzaklaşma arasındaki pozitif bir korelasyon bulunmuş; homofobik tutumlar sergileyen bireylerin ahlaki uzaklaşmanın mekanizmalarından olan meşrulaştırmaya başvurduğu ortaya konmuştur (Maftai & Holman, 2021).

Yukarıda belirtildiği üzere ahlaki uzaklaşmanın şiddet davranışları ve kriminal düşünceler ile korele olduğu çeşitli çalışmalarda tespit edilmiştir. Ayrıca son yıllarda yapılan çok az sayıda çalışmada ahlaki uzaklaşma ve transfobi arasında pozitif korelasyon tespit edilmiştir. Bu konuda; Türkiye verilerini ortaya koyan bir araştırma henüz yapılmamıştır.

1990'lı yıllardan itibaren görünürlükleri artan LGBTİ+ bireyler arasında bulunan translara yönelik şiddet belirgindir. Transların görünür kimlikleri onların toplumsal olarak damgalanmasına ve toplumdan uzaklaştırılmasına neden olmaktadır. Fuhuş, uyuşturucu ve kriminal olgularla ilişkilendirilen translar baskı ve şiddetin yoğun olduğu yeraltına itilmiştir (Ördek, 2014). Bu ve benzeri kriminal olgularla ilişkilendirilen trans bireyler, aslında LGBTİ+ bireyler arasında en yoğun şiddete maruz kalan gruptur. Özcan Elçi tarafından "ötekinin de ötekisi" olarak adlandırılan trans bireylere yönelik şiddet ve ötekileştirilme toplumun geneline sirayet etmiş durumdadır (Özcan Elçi, 2018). Dünyanın birçok bölgesinde transfobi temelli ayrımcılığa maruz kalan trans bireyler ne yazık ki Türk toplumunda da ayrımcılığa ve şiddete uğramaktadır. Türkiye'de de görülen bu ayrımcılık ve şiddetin temellerini anlayabilmek ve bu olumsuz tutumlarla baş edebilmek için transfobinin dinamiklerinin analiz edilmesi gerekmektedir.

Bu araştırmanın amacı trans bireylere yönelik olan tutumları, ahlaki uzaklaşma ve kriminal düşünceler ekseninde incelenmesine dayanmaktadır. Trans bireylerin toplum içinde maruz kaldıkları ötekileştirilmenin boyutlarını ahlaki uzaklaşma ve kriminal düşünce dinamikleri özelinde belirlemektir. Özellikle yurtdışında yapılan çalışmalar ekseninde trans bireylere yönelik algılar hakkında belli yorumlamalar yapılabilse de Türkiye'de bu konu hakkındaki araştırmaların ve araştırmacıların yetersizliği dikkat çekmektedir. Bu nedenle trans bireyler hakkında yapılacak olan bu araştırmanın alan yazınına önemli bir katkı sağlayacağı ve araştırma sürecinde elde edilecek verilerin gelecekte yapılacak olan çalışmalara kaynak olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın soruları şu şekildedir:

1. Türkiye'de genel popülasyonda transfobi oranı nedir?
2. Kriminal düşünceler ve transfobi arasında nasıl bir ilişki vardır?

3. Transfobi ve ahlaki uzaklaşma arasında nasıl bir ilişki vardır ve bu ilişkinin boyutları nelerdir?
4. Kriminal düşünceler ve ahlaki uzaklaşma arasında nasıl bir ilişki vardır?
5. Transfobi ve ahlaki uzaklaşma korele olduğuna göre ahlaki uzaklaşma ile korele olan şiddet ve saldırganlık kriminal düşüncelerle de korele midir?

Tezin hipotezleri:

1. Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeğinden elde edilen puanlar ile Ahlaki Uzaklaşma Ölçeğinden elde edilen puanlar arasında anlamlı bir pozitif korelasyon olması beklenmektedir.
2. Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeğinden elde edilen puanlar ile kriminal düşünce alt boyutlarından elde edilen puanlar arasında anlamlı bir pozitif korelasyon olması beklenmektedir.
3. Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' nin alt boyutlarıyla Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve Kriminal Düşünce Ölçeğinden elde edilen puanların anlamlı bir ilişki olması beklenmektedir.
4. Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği' nin suçu mağdura yükleme, meşrulaştırma, olumsuz davranışı olumlu etiketleme, sorumluluğu üstlenmeme ve sonuçları çarpıtma gibi alt boyutlarının, Kriminal Düşünce Ölçeği' nin hak görme, kriminal rasyonalizasyon, meşrulaştırma, güç yönelimi ve kişisel sorumsuzluk alt boyutlarıyla anlamlı bir ilişki göstermesi beklenmektedir.

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Cinsiyet ile İlgili Kavramlar

1.1.1. Biyolojik (Bedensel/ Atanmış) Cinsiyet

Hemen hemen tüm bireylere doğumunun hemen sonrasında bir cinsiyet atanmakta, bireyler kadın veya erkek olarak sınıflandırılmaktadır (Paternot, 2018). Bireylerin doğdukları anda cinsel organlarına bakılarak “kadın” ya da “erkek” olarak sınıflandırılmaları biyolojik cinsiyete ilişkin bir tanımlamadır. Cinsiyet kavramı sadece biyolojik organlara bakılarak “kadın” ve “erkek” arasındaki farklılıkları içeren bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Akkaş, 2019). Yani doğum öncesi dönemde oluşmaya başlayan cinsel organlar arasındaki farklılıkları ifade eder (SPoD, 2017). Bireyleri sadece “kadın” ve “erkek” olarak iki cinsiyete indirgeyen ve bireyin biyolojik organ özelliklerini baz alan bu kavram başka kişiler tarafından doğum sonrasında sadece bireyin cinsel organlarına bakılarak atanmıştır (KaosGL, 2020). Biyolojik organlar net olduğu ve gözle görülebilir bir farklılığı içerdiği için biyolojik cinsiyetin sınırları da keskindir ve bu keskinliğe bağlı olarak birbirinden farklılığı ortaya çıkaran bir cinsel kimlik sunmaktadır (Başar, 2014). Bu nedenlerle günümüzde LGBTİ+ aktivistleri tarafından “bedensel/ atanmış cinsiyet” yaygın olarak kavramı kullanılmaktadır.

1.1.2. Toplumsal Cinsiyet (Gender)

Cinsiyete dayalı ayrımların aslında toplumsal kökenli olduğunu öne süren Amerikalı aktivistler sayesinde günümüzdeki kullanımına kavuşan toplumsal cinsiyet kavramını, ilk kez Robert J. Stoller, 1968 tarihli *Sex and Gender* kitabında ortaya atmıştır (Scott, 2007). Ancak sosyolojiye girmesi ve yaygınlaşması İngiliz sosyolog Ann Oakley’ in 1972 tarihli *Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet ve Toplum* kitabıyla olmuştur. Ann Oakley’ e göre toplumsal cinsiyet kavramı, bir toplum içinde yaşayan kadın ve erkek cinsiyetlerinden beklenen rolleri

ve davranışları tanımlamaktadır. Bu yönüyle toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek cinsiyetlerine toplumsallaşma yoluyla dayatılan cinsel kimlikleri tanımlamak için kullanılmaktadır (Ecevit, 2021). Bu kavram, toplumların sosyo-kültürel yapılarına göre bireyleri fiziksel, davranışsal ve psikolojik olarak nasıl şekillendirdiğini açıklamaktadır. Yani kültürlerin oluşturduğu ve sürekli olması için koruduğu toplumsal cinsiyet bireylerin cinsiyetine özgü bazı duygusal ve davranış boyutunda sorumlulukları olduğunu göstermektedir (Tanaydın, 2017). Duyarlılık, duygusallık ve diğer kişilere bağımlılık gibi özellikler genellikle kadınlıkla ilişkilendirilirken, liderlik, baskın olma ve diğer kişilerden bağımsızlık gibi özellikler erkeklikle ilişkilendirilmektedir (Demirel, 2016).

Toplumsal cinsiyet kavramı, toplumun tarih ve kültür köklerinde derin bağlantılara sahiptir ve toplumun sosyal yapısına uygun olarak cinsiyetlerden beklentilerinin ne anlama geldiğini ifade etmek için kullanılır (Paternot, 2018). Joan Scott'a göre kadın ve erkeğin rollerine yönelik beklentiler toplumsal olarak yaratılmakta ve kültürel olarak aktarılmaktadır. Bu görüşe göre toplumsal cinsiyet, bedenlere yüklenen sosyo- kültürel bir yapı olarak yorumlanmaktadır. Bir başka deyişle toplumsal cinsiyet, cinsiyetler arasında bulunan ilişkileri temel alan ideolojik ve toplumsal bir yapıyı gösterir (Scott, 2007). Bu kapsamda toplumsal cinsiyet biyolojik determinizmi reddetmekte ve cinsiyetlere yüklenen anlamın toplumsal kökenli olduğunu savunmaktadır.

1.1.3. Toplumsal Cinsiyet Roller (Gender Roles)

Modern tıbbın gelişimiyle birlikte doğumdan önce bebeğin cinsiyeti anlaşılabilir. Ebeveynler bu cinsiyet temelinde isim bulmakta, oda hazırlamakta, kıyafet almakta ve geleceğiyle ilgili beklentiye girmektedir. Bebek doğacağı çevrenin bedensel cinsiyetine yönelik oluşturduğu bir beklenti içine doğmaktadır (Gkiouler, 2019). Doğuştan getirilmeyen, sosyo- kültürel özellikler ile bireye aktarılan ve toplumsal yapı

içerisinde öğrenilen cinsiyet rolleri, bireyin davranışlarının kadınsılığına veya erkeksiliğine atıfta bulunmaktadır. Cinsiyet rolleri kavramının önemi, bir kişinin biyolojik cinsiyetiyle ilgili belirli rolleri "erkek" veya "kadın" olarak nitelendirmesinden kaynaklanmaktadır. Toplum, belirli bir cinsiyetten bu cinsiyete uygun belirli davranış kalıpları beklemektedir. Bu beklenti ise cinsiyete bağlı davranışların farklı olması gerektiğine işaret etmektedir (Akkaş, 2019).

Toplumsal cinsiyet rolü, toplumun beklediği davranışların bireyin hayatına yansıma halidir. Kadınsılığı ve erkeksiliği kategorize etmekte ve cinsiyetler arasındaki eşitliği bozmaktadır (Tanaydın, 2017). Cinsiyet rolleri, bireyin cinsel kimliğinin dışavurumu olan tüm söz, davranış ve duyguları kapsamaktadır. Yürüyüş tarzı, konuşma biçimi, saç rengi, giyim- kuşam, jest ve mimikler ve iletişim biçimlerini de kapsayan cinsiyet rolleri, kişilerin “kadınsı” veya “erkeksi” terimleriyle nitelendirilmelerine yol açar. Bu roller, bireyin çevresinde hâkim olan sosyo- kültürel öğelere göre şekil alabilmektedir. Dolayısıyla her toplumun kendine has cinsiyet rolleri bulunmaktadır (SPoD, 2017). Toplumda var olan ritüellere bağlı olarak toplumsal cinsiyet rollerine örnek verilebilecek pek çok uygulama ile karşılaşılabilir. Örneğin heteroseksüelliğin yaygın olduğu erkek çocuklarının arabayla oynaması desteklenirken kız çocuklarına bebek hediye edilmektedir (Paternot, 2018).

Toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen faktörlerin başında bireyin içine doğduğu ve belli bir yaşa kadar hayatını devam ettirdiği *aile* gelmektedir. Çocukları için kadınsı veya erkeksi davranış rolleri oluşturan aile, cinsiyetlerin farklılaştırılmasında, erkek ve kız çocuklarının sosyo- kültürel olarak yöneltmesinde rol oynar. Genellikle ebeveynler çocuklarının oynadığı oyuncaklardan giydiği kıyafetlerin seçimine kadar toplumun belirlediği normları kabul etmekte ve çocuk yetiştirmede bunları dikkate almaktadır (Akkaş, 2019).

Ebeveynlerinin benimsediği yetiştirme tarzıyla büyüyen çocuklar bu rolleri üstlenmekte ve kendileri de bu çocuk yetiştirme tarzını ilerde kendi çocuklarında uygulamaktadır.

Toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen faktörlerden bir diğeri ise *okul ve arkadaş gruplarıdır*. Çocukların ailelerinden ayrıldıkları ve toplumsal yaşama geçtikleri ilk yer okullardır. Okullarda eğitim yoluyla bireylere toplumsal yaşam pratikleri aktarılmaktadır. Öğrencilerden beklenen davranış kalıpları, giyim tarzlarına yönelik beklentiler, meslek seçimleri gibi sosyal yaşamı etkileyen öğeler ilk önce ailede öğretilmekte, daha sonra ise okullarda pekiştirilmektedir. Ayrıca arkadaş grupları cinsiyete dayalı öğrenmelerde etkili olmaktadır (Akkaş, 2019)

Toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen bir başka faktör ise *kitle iletişim araçlarıdır*. Geniş kitlelere hitap etme gücü bulunan bu araçlar kadın ve erkeğe neler yapması gerektiğini söylemekte, onları belirli davranış kalıplarına yönlendirmektedir. Toplumun cinsiyetlerden beklediği davranış kalıpları kutsanmakta, bireylere ise bu davranış kalıplarının doğru olduğu gösterilmektedir (Akkaş, 2019).

1.1.4. Cinsel Kimlik (Gender Identity)

Cinsel kimlik alanında yapılan çalışmalara bakıldığında bu çalışmaların son yüzyılda hız kazandığı, bedensel cinsiyet ve bireyin cinsel kimliği arasındaki uyumsuzluğa dikkat çektiği görülmektedir.

Bireyin kendi bedenini ve benliğini belirli bir cinsiyet içinde algılaması olarak tanımlanan cinsel kimlik, cinsel yönelim kavramı ile ilişkilendirilmektedir (Başar, 2014). Bedensel cinsiyetten bağımsız olarak değerlendirilen cinsel kimlik, bireylerin kendilerini “kadınsı” veya “erkeksi” olarak değerlendirmesi olarak karşımıza çıkar. Cinsel kimlik terimi, bireylerin ait olduklarını düşündükleri ve kendilerini özdeşleştirdikleri cinsiyeti ifade etmek için kullanılan

bir terimdir. Sadece bedenle ilgili olmayan, dolayısıyla biyolojik cinsiyete bakarak anlaşılabilen cinsel kimlik, bireye ait psikolojik ve sosyal süreçleri de ifade etmek için kullanılır. Cinsel kimlik, bireylerin bedenleri hakkındaki özgürlükleri de kapsar (KaosGL, 2021).

1.1.5. Cinsel Yönelim (Sexual Orientation)

Cinsel yönelim, cinsel kimliğin belli bir cinsiyete yönelik olması olarak tanımlanmaktadır. Yani bireyin cinsel, duygusal ve romantik ilgisi ilgili bir kavramdır (Başar, 2014). Genel olarak bireydeki cinsel dürtülerin, romantik ilginin, davranışların ve isteklerin belirli bir cinsiyete yönelmesidir (SPoD, 2017). Romantik ve cinsel dürtüleri yönlendiren cinsel yönelim bireyin ilgi duyduğu kişilerin bedensel cinsiyetlerine göre sınıflandırılmaktadır (Keleş, 2015). Cinsel kimlikten bağımsız olan cinsel yönelimin üç farklı bileşeni bulunmaktadır. Bunlar; bireyin kimi/ neyi istediğini belirten *istek*, karşı cinse nasıl davrandığını belirten *davranış* ve çekimini belirten *cinsel ilgi/ sevgidir* (Şah, 2009).

Alan yazınına bakıldığında üç farklı cinsel yönelim karşımıza çıkmaktadır: Heteroseksüel, eşcinsel (homoseksüel) ve biseksüel.

- a) Heteroseksüel: Heteroseksüel kelimesinin etimolojik kökeni Yunancadan gelmektedir. Heteroseksüel kelimesi, Yunanca “farklı” anlamına gelen *heteros* ve “cinsel” anlamına gelen *sexualis* kelimelerinin birleşmesinden oluşmaktadır (Şah, 2009). Heteroseksüel bireylerin cinsel ilgisi ve duygusal çekimi karşı cinse yöneliktir.
- b) Eşcinsel (Homoseksüel): Homoseksüel kelimesi Yunanca’ da eş, aynı anlamına gelen *homo* ile cinsel anlamına gelen *sexualis* sözcüklerinin birleşmesinden oluşmaktadır (Şah, 2009). Kendisini tanımladığı cinsel kimliği ve buna bağlı olarak oluşan cinsel ilgisi ile duygusal çekimi, aynı cinsiyetten kişilere yöneltilenlere

eşcinsel birey, bu yönelime de eşcinsellik denmektedir. Eşcinsellik, her iki bedensel cinsiyet için de kullanılmaktadır (Keleş, 2015). Kadın eşcinseller için lezbiyen, erkek eşcinsellere için gey ifadeleri kullanılmaktadır. Gey kelimesi ilk zamanlar her iki cinsiyetteki bireyleri tanımlamak için kullanılsa da şu an sadece erkek eşcinselleri tanımlamak için kullanılmaktadır (KaosGL, 2020).

Türkiye'nin de içinde bulunduğu geleneksel toplumlarda heteroseksüellik dışında kalan cinsel yönelimler hoş görülmemekte, bu cinsel yönelime sahip kişiler toplum tarafından dışlanmaktadır.

Eşcinsel bireyler farklı toplumlarda ve farklı dönemlerde karşımıza çıkar. Bu açıdan eşcinselliğin tarihini çok eski çağlara dayandırmak mümkündür. Eşcinselliğin farklı toplumlarda farklı şekillerde tezahürleri olabilmektedir. Eşcinselliğin farklı toplumlardaki tezahürlerine Papua Yeni Gine'deki Sambia yerlileri örnek verilebilir. Bu yerli kabiledede erkekliğin meni yoluyla geçtiğine inanılmaktadır ve bu yüzden yetişkinliğe girecek olan erkek bir bireyin kabilenin yaşlılarından olan erkek bir bireyle cinsel ilişkiye girmesi gerektiğine inanılmaktadır. Bu cinsel ilişki ve cinsel ilişki yoluyla geçecek olan meni ergen bireyi yetişkin bir erkek haline getirecektir. Başka bir örnek olarak ise Etiyopya'nın güneyinde bulunan ve 95.000 kişilik bir etnik grup olan Maale halkıdır. Bu etnik grup içerisinde eşcinsel bireyler bulunmakta ve eşcinsel bireyler toplumdan dışlanmamaktadır (Almeida ve ark., 2018). Eşcinselliğin farklı dönemlerde tabu olarak kabul edildiği düşünüldüğünde bu bilgi Maale halkının eşcinselliğe yönelik tutumlarının olumlu olduğunu göstermektedir

Kelime olarak ortaya çıkışı 19. yüzyılı bulan eşcinsellik, 1952'de psikiyatristler tarafından, içinde buldukları ortamdan da etkilenerek eşcinselliği sosyopatik bir kişilik bozukluğu olarak patolojikleştirilmiş ve ardından 1968 yılında cinsel sapma

olarak sınıflandırılmıştır. Bahsedilen dönemlerde bir akıl rahatsızlığı olarak sınıflandırılan eşcinsellik, son on yılın en önemli hareketlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Rees, 2018).

Yapılan yasal ve toplumsal düzenlemelere rağmen ötekileştirilmeye devam edilen eşcinsel bireyler eğitim, barınma, sağlık, çalışma ve sosyal alanlarda zorluklar yaşamaya devam etmektedir. Günümüzde eşcinselliğin suç sayıldığı hatta eşcinsellerin ölüm cezasına çarptırıldığı devletler bulunmaktadır. Homofobiye dayalı şiddet her alanda kendisini göstermesine rağmen aktivist hareketler tüm hızıyla devam etmektedir (Tanaydın, 2017).

- c) Biseksüel: Cinsel ilgisini aynı anda hem kadınlara hem de erkeklere yönelten kişilere biseksüel birey, bu yönelime de biseksüellik denmektedir. Cinsel ilginin düzeyi her iki cinse yönelik eşit olmayabilmekte ve bu ilginin düzeyi değişebilmektedir.

Bireyler cinsel yönelimlerini ifade edebilecekleri gibi, bazen de toplumda bulunan önyargılardan dolayı bu yönelimlerini ifade edemeyebilmektedir. Çünkü cinsel yönelimlerini ifade eden bireyler baskı ve şiddet görebilmektedir. Bu da bireylerin cinsel yönelimlerini gizlemesine neden olmaktadır (KaosGL, 2021).

1.1.5.1. Cinsel yönelim gelişim evreleri

Heteroseksüelliğin norm olarak kabul edildiği toplum içine doğan ve cinsel yönelimi bu toplum normlarında farklılık gösteren homoseksüel bireyler, kendi cinsel yönelimlerinin farkına vardıkları andan itibaren farklı ve kendilerini ait hissettikleri bir cinsel yönelim kimliği gelişim süreci içine girmektedirler. Bireyin cinsel yönelim kimlik gelişimi tüm yaşamı boyunca devam etmektedir. Net sınırlara sahip olmayan bu cinsel yönelim kimlik gelişim evreleri, ergenlikte başlayabileceği gibi daha ileriki yaşlarda da başlayabilmektedir. Cinsel yönelik

kimlik gelişim evrelerine dair birçok model bulunmaktadır. Cinsel yönelim kimlik gelişim modelinden yola çıkarak hazırlanan ve Türk toplumuna uyarlanarak 7 aşamalı bir modellemeye dönüştürülen cinsel kimlik gelişim evreleri şu şekildedir: (Başar, 2010).

- 1. Duyarlılaşıma:** İlk aşama olan duyarlılaşma evresinde cinsel ilgi belirsizdir ve bu cinsel ilgi bireyin gündeminde de değildir. Cinsel yönelimi farklı olan bireyler bu evrede farklılıklarını hissetmeye başlamaktadır.
- 2. Kimlik bocalaması:** İkinci aşama kimlik bocalaması evresidir. Bireyin kendi cinsel yönelimine karşı bir ilgisi bulunmaktadır. Bireyin zihninden eşcinsel olmaya yönelik düşünceler oluşmaya başlamaktadır. Ancak cinsel yönelimin tam olarak netleştirilemediği evre olarak tanımlanmaktadır. Bu evredeki bireyde, diğerlerinden farklı ve norm olarak kabul edilen cinsel yönelime aykırı olduğuna dair düşünceler gözlemlenebilmektedir.
- 3. Kimlik karşılaştırılması:** Bireyin kendisini ait hissettiği cinsel yönelime dair cinsel ilgisi belirginleşmekte, eşcinsel olma ihtimali artmaktadır. Heteroseksüelliğin yaygın olduğu toplumlarda eşcinselliğe yönelen birey, eşcinselliğin ön plana çıkmasıyla birlikte içinde bulunduğu topluma yönelik yabancılaşma hissine kapılmakta ve bu durum eşcinsel yönelime sahip bireylerde yas sürecine neden olabilmektedir. Kendi cinsel kimliğine yönelen birey ayrımcılığa uğrayabileceği düşüncesiyle ailesinden ve içinde bulunduğu toplumdaki uzaklaşmakta, toplumda hâkim olan davranış kalıbıyla uyumlu toplumsal cinsiyet rolüne uygun davranışlar göstermeye çalışmaktadır. Birey için bu durum yıpratıcı ve kaygı verici olabilmektedir.
- 4. Kimliği hoş görme:** Diğer eşcinsel bireylerle iletişim kurulmaya başlanmaktadır. Birey kimliği hoş görme evresinde cinsel ve duygusal ihtiyaçlarını gidermeye yönelik davranışlar sergilemektedir. Bu evre içinde

bulunan birey, eşcinselliğe yönelik yapılmış olan çalışmaları incelemekte ve içinde bulunduğu sosyal çevreye kendi cinsel kimliğini açıklamaya başlamaktadır. Kişisel deneyimler ve kişisel gelişim bu evre için ön plana çıkmaktadır.

5. Kimliği kabul: Birey kimliği kabul evresine kişisel deneyimleri ve kişisel gelişimleriyle ulaşmaktadır. Bu evrede birey tarafından cinsel kimliği kabul edilmekte ve birey derinlikli ilişki arayışında olmaktadır. Birey cinsel kimliğinden rahatsız olmamakta ve cinsel kimlik birey tarafından meşrulaştırılmaktadır.

6. Kimlikten gurur duyma: Bu evrede bireyin sahip olduğu ve kabul ettiği eşcinsel kimlik birey tarafından yüceltilmektedir. Kimlikten gurur duyma evresinde heteroseksüel kişilerin verdiği olumsuz tepkiler umursanmamakta ve dolayısıyla eşcinsel birey bu tepkilerden kaynaklı üzüntü hissetmemektedir. Birey tarafından eşcinsel kimliğine yönelik gerçekçi değerlendirmeler gözükmemektedir.

7. Kimlik sentezi: Bu evre eşcinsel yönelim kimlik gelişim modelinin son evresidir. Birey bu evrede sahip olduğu eşcinsel kimliği ile bütünleşmekte ve cinsel kimliğinin farklı özelliklerini kabul etmektedir. Eşcinsel birey, cinsel kimliğini gizlememekte ve diğer insanlara açılmaktadır (Başar, 2010).

Yukarıda sayılan cinsel kimlik gelişim evreleri genel bir çerçeve sunmaktadır. Bireysel özelliklere ve toplumsal etkilere göre bireyin yaşadığı bu evrelerin değişkenlik gösterebileceği unutulmamalıdır.

1.2. LGBTİ+

Bireyin cinsel yönelim açısından kendisini tanımlaması, yani bireyin cinsel kimliği, oldukça geniş bir çeşitlilik göstermektedir (Başar, 2014). Alan yazınına bakıldığında, özellikle 1990'lı yıllardan beri farklılaşan ve çoğalan heteroseksüellik dışı cinsel yönelimleri ifade etmek için LGBT teriminin ön plana çıktığı görülmektedir. LGBT kavramının kelime açılımı “lezbiyen, gey, biseksüel ve trans” kelimelerini ifade etmek için kullanılmaktadır (TODAP, 2017). Ancak kullanılan bu LGBT kavramı 2010'ların ortasından itibaren yerini LGBTİ+ kavramına bırakmıştır. Bu kavramın kelime açılımı ise şu şekildedir: lezbiyen, gey, biseksüel, trans, interseks ve artı. “Artı” eklemesi, LGBTİ kavramının tam olarak kapsayamadığı cinsiyet çeşitliliğine sahip kişileri ifade etmek için kullanılmaktadır. Genel bir tabirle “artı ve ötesi” olarak yorumlanmakta ve heteronormatif sistemin dayattığı cinsiyet kimlikleri dışındaki kimlikleri de içermektedir (KaosGL, 2020).

1.3. Transgender

Transgender kavramı, cinsiyet kimliği doğdukları zaman başkaları tarafından belirlenmiş olan bedensel cinsiyetinden farklı olan kişileri tanımlamak için kullanılan bir üst kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (KaosGL, 2020). Türkiye’de yaygın olarak son yıllardaki aktivist hareketlerle birlikte kullanılmaya başlanan transgender kavramı, transeksüel, travesti ve ara/ çift cinsiyetlerin tümünü kapsamaktadır. Ayrıca kendilerini drag queen ve drag kings olarak tanımlayan ve karşı cinse ait kıyafetleri giyerek sahne gösterileri yapan bireyler de transgender çatısı altına girmektedir (Klein, 2022).

Transgender kavramına bakıldığında alan yazınında giderek daha çok kullanılmaya başlandığı görülmektedir (Keleş, 2015). Günümüzde, kendisini karşı cinse ait hisseden bireyler kendilerini tanımlamak için trans kavramını kullandıklarını belirtmekte, eskiden kullanılan transeksüel kelimesini ise kullanmamaktadır (TODAP, 2017). Cinsiyet farklılığına yönelik bu

kavramsallaştırmalar, cinsiyet araştırmalarında modern bir terminolojinin oluşmaya başladığına da vurgu yapmaktadır (Klein, 2022). Bu araştırmada “trans” kavramı kullanılacaktır.

Trans kavramı, biyolojik cinsiyetine cerrahi bir müdahale gerçekleştirmiş olup olmadığına bakılmaksızın cinsel kimliklerinin bedensel cinsiyetlerinden farklı olarak belirten bireyleri kapsar (TODAP, 2017). Hem erkek hem de kadınlar için geçerli olan bu kavram, bireyin karşı cinsiyet kimliğine sahip olma konusundaki yatkınlığını ifade etmek için kullanılmaktadır. Trans bireyler, cinsel yönelim ve cinsel kimlik açısından bedensel cinsiyetlerinden farklı bir cinsiyeti sahiplenmekte, onunla zdeşleşmektedirler (şah, 2009). Trans kavramı bir cinsel yönelimden ziyade bir cinsel kimlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bedensel cinsiyeti erkek, kendisini tanımladığı cinsel kimliği kadın olan bireyler için *trans kadın*; bedensel cinsiyeti kadın, kendisini tanımladığı cinsiyeti erkek olan bireyler ise *trans erkek* olarak adlandırılmaktadır.

Klinik olarak ilk kez 1980 yılında yayınlanan DSM- III’ de bir cinsel kimlik bozukluğu olarak tanımlanan transseksüellik, ötekileştirmeyi ve damgalanmayı engelleyebilmek amacıyla 2013 yılında yayınlanan DSM- V’ te cinsiyet disforisi başlığı altına alınmıştır. Çünkü DSM- III’ teki bu tanımlamanın trans bireylerin psikiyatrik bir bozukluğa sahip olabileceği fikrini güçlendirdiği ne sürülmektedir. Değiştirilen tanımlamada trans bireylerin ‘acı çekmesi’ vurgulanmaktadır (Paternot, 2018). DSV V’ e göre cinsiyet disforisi yetişkin erkeklerde %0,005- 0,014, yetişkin kadınlarda %0,002-0,003 oranında görülmektedir (Turan ve ark, 2015).

DSM V’ teki bu tanımlamanın değiştirilmesinin ardından 18 Haziran 2018’ de Dünya Sağlık rgt (WHO) yeni güncellenen Hastalıkların ve Sağlıkla İlgili Sorunların Uluslararası İstatistiksel Sınıflamasında (ICD- 10) trans olmayı akıl sağlığı bozukluğu altında değerlendirmeyi bırakıp *cinsel sağlık koşulları* başlığı altına yerleştireceğine duyurmuştur

(Paternot, 2018). Aslında Dünya Sağlık Örgütü 17 Mayıs 1990 yılındaki Genel Kurulu'nda eşcinselliği bir akıl hastalığı olmaktan çıkartmış ancak bunun ICD-10'a girmesi 28 yılı bulmuştur.

Türkiye'deki duruma bakıldığında ise eldeki veriler çok kısıtlıdır. Cinsiyet değiştirmek için başvuru yapan kişilerin sayısına bakıldığında İstanbul Tıp Fakültesi'nin verilerine göre cinsiyet değiştirmek amacıyla başvuru yapan kişilerin içinde biyolojik olarak kadın olanların oranı biyolojik olarak erkek olanlara göre 5-10 kat daha fazladır (Şahin, 2021).

1.4. Heteronormativite

Cinsel yönelimin sadece heteroseksüellik olması gerektiğini savunan ve heteroseksüellik dışındaki cinsel yönelimler kabul etmeyen düşüncedir. Cinsel ve romantik ilginin sadece karşı cinse yönelik olmasını savunmaktadır. Bireyin biyolojik cinsiyetinin ve cinsel yöneliminin paralel olması gerektiğini savunmaktadır (KaosGL, 2020). Heteronormatif düşünce yapısına sahip kişiler heteroseksüel olmayı kutsallaştırmakta, heteroseksüel olmayan bireyleri ise yok saymaya veya "cinsel azınlık" olarak görmeye başlamaktadır (Özcan Elçi, 2018).

Heteroseksüelliğin sosyal ve kültürel boyutuna vurgu yapan bu kavram bir ideoloji olarak karşımıza çıkmaktadır (Şah, 2009). Heteronormativite düşünce kalıbı, Türkiye gibi heteroseksüelliğin yaygın olduğu toplumlarda farklı cinsel yönelimi olan bireylerin ayrımcılığa uğramasına neden olmakta ve toplumsal normlar heteroseksist bir bakış açısı üzerine temellenmektedir.

1.5. Homofobi

Homofobi kelimesi etimolojik olarak Yunanca' da aynı anlamına gelen *homos* kelimesi ile yine Yunanca' da korku anlamına gelen *phobia* kelimelerinin birleşmesinden oluşmaktadır. Homofobi kavramı, LGBTİ+ bireylere yönelik olumsuz duygu, tutum ve davranış boyutundaki

önyarguların tümünü ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu kavram kişilerin bireysel özelliklerden etkilendiği gibi toplumun sosyal geleneklerinden, kültür ve anlam sistemlerinden ve kurumlarından da etkilenecek oluşmaktadır. LGBTİ+ bireylere yönelik önyargıya sahip kişiler bu tutumlarını homofobi çatısı altında meşrulaştırmaktadır (Göregenli, 2009). Eşcinsel bireylere karşı önyargı ve ayrımcılık ile kendisini gösteren homofobi kavramı ilk kez George Weinberg tarafından kullanılmıştır. Weinberg'e göre homofobi, farklı cinsel yönelimlere olan irrasyonel korku, ayrımcılık ve nefret olarak tanımlanmaktadır (KaosGL, 2021). Homofobi bir şemsiye kavram olarak karşımıza çıkmakta ve heteroseksüel yönelim dışında farklı bir cinsel yönelime sahip bireylere yönelik olumsuz tutumları tanımlamak için kullanılmaktadır (Özcan Elçi, 2018).

2000'li yıllarda sözlüklere girmiş olan ve konuşma dilinde sıkça kullanılmaya başlanan homofobi kavramı günümüzde sosyal bilimler araştırmalarında yaygın bir biçimde kullanılmaktadır (Keleş, 2015). Son yıllarda uluslararası düzeyde birçok hükümetin, cinsiyet kimliğine dayalı şiddet ve ayrımcılığı azaltılması yönünde adımlar attığı görülmektedir.

Akademik olarak yapılan çalışmalara bakıldığında LGBTİ+ bireylere yönelik çalışmaların trans bireylere yönelik yapılan çalışmalardan daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Trans bireylerin maruz kaldığı ayrımcılık konusunda (ki bu ayrımcılıklar çoğunlukla nefret suçu temelli fiziksel saldırı veya cinayeti de içermektedir) birçok olumsuz deneyimi olmasına rağmen trans hakları konusunda yapılan sistematik çalışmaların sayısı çok azdır (Klein, 2022). Cinsel yönelim tanımlamalı ve homofobiye dayanan ayrımcılıklarda bireyler benzer problemler yaşasa da trans bireylerin toplumda ayırt edilebilirlik yönünden yaşadığı sorunlar, gey ve lezbiyen bireylerin yaşadığı sorunlardan farklılaşmaktadır (Aypar & Tanyaş, 2017). LGBTİ+ bireylere oranla daha çok nefret söylemine ve ayrımcılığa uğrayan transların bu durumu gerek medyadaki haberlerden gerekse de televizyon dizilerinden anlaşılmaktadır. Trans bireylerin

görünümünün diğer cinsel kimliklere oranla daha ayırt edilebilmesinden dolayı “itici” bulunmaları ve topluma da böyle lanse edilmesi göze çarpmaktadır (Özcan Elçi, 2018).

Homoseksüel bireylere yönelik güçlü olumsuz tutumlar sergileyen bireyler diğerlerine göre:

- Erkek ve başatlık özelliği baskın oldukları,
- Cinsiyet rollerine uygun geleneksel tutumlar sergiledikleri,
- Diğer bireylere göre daha güçlü dini inançlara sahip oldukları,
- Irkçı ve cinsiyetçi tutumlara sahip oldukları,
- Homoseksüel bireylerle daha az iletişime geçtikleri,
- Çevresinde kendi gibi bireylerle iletişim halinde oldukları,
- Daha düşük eğitim seviyesine sahip oldukları söylenebilir (Şah, 2012).

1.6. Transfobi

Transfobi, Latince’ de geçmek aşmak anlamına gelen *transire* ile Yunanca’ da korku anlamına gelen *phobia* kelimelerinin birleşmesinden oluşmaktadır. Transfobi, erkeksi kadınlardan, kadınsı erkeklerden, travestilerden, transseksüellerden ve toplumda hâkim olan cinsiyet kalıplarına (bu hâkim cinsiyet kalıbı genellikle heteroseksüel yönelim olarak karşımıza çıkar) uymayan bireylerden kaçınma ve bu bireylere yönelik olumsuz tutumlar geliştirme olarak tanımlanmaktadır (Hill & Willoughby, 2005). Heteroseksüelliğin yaygın olduğu ve cinsel azınlıkların hoş görülmediği toplumsal ortamlarda, trans bireylere yönelik damgalayıcı ve ötekileştirici bir tutum geliştirildiği gözlemlenmektedir. Trans bireyler çoğunlukla toplumdan uzaklaştırılmakta, yok sayılmakta, toplum dışındaki yaşam alanlarında yaşamak zorunda bırakılmaktadır. Toplum dışına itilen veya itilmeye çalışılan trans bireylerin buna bağlı olarak psikolojik sıkıntılar yaşadığı görülmektedir. Yüksek oranda depresyon, intihar düşüncesi, madde kullanımı bunlara örnek olarak verilebilir (Marcotte, 2016). Bir ayrımcılık fikri ve

ayrımcılık ideolojisi çerçevesinde şekillenen olumsuz tutum ve davranışlar trans bireylerin yaşama hakkının elinden alınmasına kadar uzanmaktadır. Transfobinin toplumsal hayatta pek çok karşılığı bulunmaktadır. Trans bireylerin işe alınmayarak ekonomik bağımsızlığının engellenmesi, cinsel kimliğinden dolayı sağlık hizmetlerine erişiminin kısıtlanması, ibadet etmek istediklerinde ibadethanelerde maruz bırakıldıkları olumsuz tutumlar, hukuksal ve yasal çerçevede tanınmamaları ve bu tanınmamaya bağlı gerçekleştirilen ayrımcı davranışlar, kolluk kuvvetlerinin translara yönelik olumsuz tavırları, medyanın trans mağdur aleyhine taraftarlığı transfobiyle bağlantılı olarak günlük yaşamda yer eden pratiklerin sadece bir kısmıdır (Göregenli, 2012; Akt: Özcan Elçi, 2018). Transfobi temelli nefret suçlarına en çarpıcı örnek Hande Kader cinayeti verilebilir. 2016 yılında İstanbul'da tecavüze uğradıktan sonra yakılarak öldürülen Hande Kader, ölümünün üzerinden uzun zaman geçtikten sonra dahi medyada yer almamıştır. Gazeteci Ayşe Arman'ın haberiyle gündeme gelen Hande Kader cinayeti, transfobi temelli cinayetlerde toplumun, yasaların, kolluk kuvvetlerinin ve medyanın ayrımcı tutumunun yakın zamandaki en trajik örneklerinden bir tanesidir.

Trans bireyler çoğu toplumda sıra dışı olarak görülmekte ve bu yüzden nefret suçlarına maruz kalabilmektedir. Şiddet temelinde ilerleyen, önyargı, baskı ve ayrımcılığı da içine alan bu nefret suçları trans bireyler için hak ihlallerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Trans bireylerin sağlık, eğitim, sosyal ve hukuk hizmetlerine erişimleri kısıtlanmaktadır. Trans bireyleri hayatları boyunca karşılaştığı bu sorunların temelinde heteronormatif tutumlar ve bunun doğal sonucu olan transfobi yer almaktadır (Kara, 2022). Translar toplumsal normlara uymadıkları gerekçesiyle hayatları boyunca siyasi, dini ve tıbbi ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Kendilerini yok sayan bir sistemde hayatlarını devam ettirmeye çalışan transların yaşadığı mağduriyet ciddi boyutta olmasına rağmen bu bireyler hakkında yapılan akademik çalışmaların yetersizliği dikkat çekmektedir. (Aypar & Tanyaş, 2017).

Transfobi üç ayrı yapıya sahiptir. Bu yapılar transfobi, cinsiyetçilik ve şiddettir. Transfobinin temelleri toplumsal cinsiyete bağlı olarak gelişen ve toplumun belirlediği cinsiyet rollerine uymayan bireylere yönelik olumsuz tutum sergilemeye dayanan toplumsal cinsiyetten gelmektedir. Toplumsal cinsiyetçilik şiddet eylemlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Hill & Willoughby, 2005).

Gerçekleştirilen aktivist hareketler sonucunda trans hakları konusunda belli bir ilerleme kaydedilse de trans bireyler toplumda engellerle karşılaşmaya devam etmektedir (Rees, 2018).

1.7. Ahlaki Uzaklaşma

Bütün insanlar bir toplum içerisine doğmaktadır. Dolayısıyla bireyler bebeklerinden itibaren sosyalleşme süreci içerisine girmektedir. Bu sosyalleşme süreci içerisinde ebeveynlerinin görüşleri doğrultusunda iyiyi veya kötüyü ebeveynlerinin görüşleri doğrultusunda ayırt etmeye başlamaktadır. Bireyler aynı zamanda eylemleri ve neleri yapıp neleri yapamayacakları konusunda da ebeveynleri tarafından yönlendirilmektedir. Bu kapsamda toplumun hoş gördüğü davranışlar aile ve sosyal çevre tarafından olumlanırken toplumun hoş görmediği davranışlar olumsuzlanmakta, bireyin bu davranışı yapmamasına dair bireye uyarılarda bulunmaktadır (Gezici Yalçın ve ark., 2016).

Bireyler sosyal süreçler aracılığıyla doğru veya yanlış ayırt ettikleri ahlaki standartlar geliştirmektedir. Ahlaki standartlar bireylerin tutumlarında kılavuz işlevi görmekte, bireylere yol göstermektedir (Çetin, 2019). Bireyler kılavuz niteliğindeki bu standartlara uygun davranarak ahlaka da uygun davrandıklarını düşünmektedir (Bandura ve ark., 1996). Ahlaki standartlar, bireylerin davranış kalıplarını izleyen, düzenleyen ve değerlendiren bir öz düzenleme süreçlerini ifade etmektedir. Bu öz düzenleme süreçleri, bireylerin yanlış yaptıklarını fark ettiklerinde kendilerine yönelik öz kınayıcı yaptırımlar (örneğin suçluluk, pişmanlık, kendini kınama) meydana getirmektedir. Ahlaki standartlar ve eylemler arasında

bazı durumlarda kopukluk oluşur. Bu kopukluğu gidermek ve bireyin kendisine yönelik öz yaptırımlarını en aza indirmek veya ortadan kaldırmak için ahlaki uzaklaşma mekanizmaları devreye girer (Bandura, 2016). Ahlaki uzaklaşma, ahlaki standartları ihlal eden davranışları haklı çıkartmak için orya çıkan bir biliş mekanizmasıdır. Birey saldırgan davranışını haklı çıkartmak için zihinsel becerilerini devreye sokmaktadır (Johnson, 2014).

Albert Bandura, Claudio Barbanelli, Gian Vittorio Caprara ve Concetta Pastorelli (Bandura ve ark., 1996) tarafından ortaya atılan ahlaki uzaklaşma kavramına Türkçe 'de farklı şekillerde isimlendirilmektedir. Türkçe kaynaklarda ahlaki çözülme (Çetin, 2019), ahlaki geri çekilme (Yalçın, 2014), ahlaki kayıtsızlık (Yavuz-Birben & Bacanlı, 2017) ve ahlaki uzaklaşma (Gezici Yalçın ve ark., 2016) olarak isimlendirilen bu kavrama göre bireyler ahlaki standartlarını ihlal ettikleri zaman kendilerine yönelik suçluluk ve utanç gibi olumsuz duygular yaşamaktadır. Birey bu olumsuz duygulardan kurtulmak ve kendi öz benliklerini koruyabilmek için ahlaki uzaklaşma yoluna başvurmaktadır. Kişiler ahlaki uzaklaşma yoluyla zararlı davranışlarının aslında faydalı olduğuna kendilerini inandırmaktadır (Johnson, 2014). Bireyler ahlaki standartlarını ihlal edecek davranışlar sergilememeye ve bu standartları ihlal etmeyecek davranışlar göstermeye özen göstermektedir. Çünkü ahlaki standartları ihlal eden davranışlar öz- kınamayı meydana getirmektedir. Bireyin öz- değer duygusunu koruması ve ileriye dönük davranışlarını uyumlu tutması için bu mekanizmayı kullanması kaçınılmaz olmaktadır (Bandura, 1999).

Ahlaki uzaklaşma sürecinde zararlı davranış değerli ve sosyal ahlaki amaçların hizmetine sunulurken sosyal olarak kabul edilebilir hale getirilmektedir. Günlük yaşam içindeki pek çok saldırgan davranış bu şekilde meşrulaştırılmaktadır (Bandura ve ark., 1996). Ahlaki uzaklaşma benliği düzenleyici mekanizmaları etkisiz hale getirerek bireyin acımasız eylemleri gerçekleştirmesine ve bu eylemlerden dolayı suçluluk duymasına engel olmaktadır. Sosyal/

bilişsel süreçleri de kapsayan ahlaki uzaklaşma, bireylerin kendilerine yönelttikleri olumsuz duyguları yaşamamasına olanak sağlamaktadır. Birey davranışının faili olmaktan çıkmaktadır (Bandura, 1999). İnsanların saldırganca düşünceler bile saldırganca davranışlarda bulunmaktan kaçınmaktadır. Birey kendisine yönelttiği olumsuz duyguları bilişsel olarak yeniden yapılandırıldığında kendisine yönelik zararlı tutumlardan kurtulmaktadır (Bandura ve ark., 1996). Ahlaki standartlara uymayan davranışlar bu sayede rahatsızlık yaratmaz. Bandura'ya göre kişi ahlaki standartlarını değiştirmez, zararlı davranışlarına uygun bilişsel yapılar üretir ve ahlaki standartlarını belirli durumlarda geçici olarak askıya alır. Bu durum da bireylerde ahlak uzaklaşmaya neden olmaktadır (Bandura, 2016).

Ahlaki uzaklaşma mekanizmaları olarak tanımlanan süreçler meşrulaştırma, olumsuz davranışı olumlu etiketleme, olumsuz davranışı kıyaslama, sorumluluğu yayma, sorumluluğu üstlenmeme, sonuçları çarpıtma, insanlıktan çıkarma ve suçu mağdura yüklemidir (Bandura, 1986; Akt: Yalçın, 2014). Ahlaki uzaklaşma seviyesi yüksek bireyler ahlaki olmayan davranışlarını haklı çıkarmayı sağlayan bu sekiz mekanizmayı kullanmaktadır (Gezici Yalçın ve ark., 2016). Ayrıca Bandura'ya göre erkekler bu sekiz mekanizmayı kadınlara oranla daha fazla kullanmaktadır (Bandura ve ark., 1996). Bu bölümde ahlaki uzaklaşma mekanizmaları ele alınacaktır.

1.7.1. Ahlaki Uzaklaşma Mekanizmaları

Ahlaki uzaklaşma mekanizmaları bu bölümde verilecektir.

1.7.1.1.Meşrulaştırma

Alan yazınında *ahlaki gerekçelendirme* olarak da isimlendirilen meşrulaştırma boyutu bireylerin ahlaki standartlarını ihlal eden davranışlarının “daha büyük ve yüce bir amaca” hizmet ettiğini iddia etmesidir. Meşrulaştırma mekanizması ile bireyi rahatsız eden

davranışlar kişisel ve sosyal olarak kabul edilebilecek seviyeye getirilmektedir. Saldırganlığı da barındıran bazı antisosyal davranışlar bu sayede meşru bir zemine oturtulmaktadır (Bandura, 2002). Trans bireylere yönelik zarar verici davranışlarda bulunulduğu zaman olayın faileri zarar verici davranışlarını kendi yaşam biçimini korumak istenmesi, toplumun sosyo- kültürel yapısına uygun olmadığı iddia edilmesi gibi gerekçelendirmelerle meşru zemine oturtmaya çalışmaktadır.

Şiddetin meşru hale getirilmesiyle failer kendilerini toplumun yapısını koruyan kişiler olarak görmeye başlar ve kendilerine kutsiyet atfederler. Ahlaki meşrulaştırmalar bu yolla şiddeti ve şiddet biçimlerini de kutsallaştırmaktadır (Keskin, 2021).

1.7.1.2. Olumsuz davranışı olumlu etiketleme

Bireylerin eylemlerini isimlendirmelerine karşılık gelmektedir. Ahlaki standartlara uymayan davranış olumlu etiketleme yoluyla yeniden çerçevelenmekte ve bu yolla ahlaki kaygılar azaltılmaktadır (Bandura ve ark., 1996). Olumsuz antisosyal davranış örtük bir dil kullanılarak kabul edilebilir bir iyimserliğe getirilmekte ve bireyler ahlaki failliğin sorumluluğundan kurtulmaktadır (Keskin, 2021).

1.7.1.3. Olumsuz davranışı kıyaslama

Tüm ahlaki uzaklaşma mekanizmaları arasında olumsuz davranışı olumlu kıyaslama, başka bir isimle avantajlı kıyaslama ahlaki kontrolden kurtulmak için önemli bir araçtır (Bandura, 1999). Bandura'ya göre bireyin kendi olumsuz davranışını başkalarının diğer olumsuz davranışlarıyla karşılaştırma yoluna giderek kendi davranışını daha iyimser bir halde görmesidir (Bandura ve ark., 1996). Birey böyle yaparak ahlaki standartlarını ihlal eden olumsuz davranışlarını daha az zararlı davranış olarak görme eğiliminde olmaktadır (Bandura, 1990). Olumsuz davranışı kıyaslamaya ergenlerin saldırganlık davranışları örnek olarak

verilebilir. Arkadaşını korumak için saldırganlık davranışı gösteren bir ergenin, arkadaşına başkalarına daha çok zarar verdiğini söylemesi bir olumsuz davranışı kıyaslama davranışıdır (Barchia & Bussey, 2011).

1.7.1.4. Sorumluluğu üstlenmeme

Sorumluluğu üstlenmeme durumlarında bireyler kendi eylemlerinin kendi iradelerine bağlı olmadığını iddia etmekte ve bir üst akıldan kaynaklandığını düşünmektedir. Bireylerin faillik durumları ortadan kalkmakta ve bu da bireyleri yapacakları diğer olumsuz davranışlar konusunda cesaretlendirmektedir (Bandura ve ark., 1996). Sorumluluğu üstlenmemeye örnek olarak Miligram'ın otoriteye itaat deneyi verilebilir. Miligram'ın deneyinde katılımcıların ölüme yol açacak şekilde diğer katılımcılara elektrik şoku vermesi meşru bir otoritenin ve bu meşru otoriteye itaati göstermektedir. Meşru otoriteye olan bu itaat sonucunda bireysel sorumluluk ortadan kalkmış, bu sayede ahlaki standartlara uymayan davranışlar katılımcılar tarafından yapılabilir hale gelmiştir (Yalçın, 2014). Bu mekanizma ile birey olumsuz fiilin faili olmaktan çıkmış ve öz kınama duygularını ortadan kaldırmıştır (Çetin, 2019). Trans bireylere yönelik saldırganlık içeren davranışların belli bir topluluğun güdümünde yapıldığının ve saldırgan davranışları bu grubun yönlendirildiğinin savunulması transfobi ekseninde bir örnek olarak verilebilir.

1.7.1.5. Sorumluluğu yayma

Tek başına ahlaki standartları ihlal eden olumsuz davranışları gruptaki bireylerin iş birliği yaparak gerçekleştirmesidir. Sorumluluğu yayma mekanizmasında bireyler olumsuz davranışın tamamını değil, olumsuz davranışın belli bir bölümünü gerçekleştirmektedir. Bu sayede zararsız gibi görünen davranışlar küçültülerek önemsiz hala getirilmesi sağlanmaktadır. Gruptaki her bir bireyin gerçekleştirdiği olumsuz fiil eylemin bütününe küçük bir parçasını oluşturduğu için bireyde öz kınama duygusu oluşmamaktadır (Bandura ve ark., 1996). Grup

içerisinde kimliksizleşen birey ahlaki eylemin sorumluluğundan kurtulur. Çünkü sorumluluk herkesteyse kimse sorumlu değildir düşüncesi oluşur(Yalçın, 2014). Linç girişimleri ve kitle ayaklanmaları bu mekanizmaya örnek olarak verilebilir.

1.7.1.6. Sonuçları çarpıtma

Bu mekanizma yoluyla birey ahlaki eylemleri göz ardı etmekte ve sonuçları çarpıtmaktadır. Ahlaki standartları ihlal eden davranış bu yolla bireyde öz kınama duygusu meydana getirmemektedir (Bandura ve ark., 1996).

1.7.1.7. İnsandışılaştırma

Genel toplum normlarına göre bir insana zarar vermek ahlaki olarak yanlış olarak görülmektedir. Ancak ahlaki standartları ihlal edecek olan davranış gerçekleştirilirken karşıdaki birey insan olarak görülmemeye başlandıktan sonra daha rahat olumsuz eylem meydana getirilmektedir (Bandura ve ark., 1996). Birey insanlıktan çıkartılırken “şeytan”, “vahşi”, “pislik”, “dinsiz”, “terörist” gibi tasvir edilmektedir. Bu tasvir ötekileştirmeyi içerdiği için saldırgan davranışlar gerçekleştirecek olan birey bu saldırgan davranışlarını daha makul göstermektedir (Yalçın, 2014). Çünkü insandışılaştırma, bireyleri belirli şekilde kategorize etmektedir. Kategorize edilen birey ise artık bireyselliğini yitirmiş ve kategorize edildiği gruba ait kalıp yargılara büründürülmüştür (Hogg, 2006). Kalıp yargılar ise ön yargıyı besleyen en önemli unsurdur. Bir iç- grup ve dış- grup ayrımına dayanan ötekileştirilme sonucu bireyler dış- gruba daha mesafeli olabilmekte, yabancılaşmakta ve bunun sonucunda da kendinden olmayan bireylere yönelik saldırgan davranışlar gerçekleştirebilmektedir. Dış- gruptakilere yönelik saldırganlık içeren davranışlar daha kolay gerçekleştirilmektedir (Bandura, 1999).

1.7.1.8. Suçu mağdura yükleme

Suçu mağdura yükleme mekanizması, mağdurların maruz kaldıkları eylemlerden sorumlu olduğuna dair inancı içermektedir. Bu mekanizmaya göre mağdurlar onlara karşı yapılan fiili hak etmiştir ve bu yüzden kendi acılarının sorumluları olmuştur(Bandura ve ark., 1996). Bir fiil vardır ve bu fiili mağdur hak etmiştir inancı failde hâkim konumdadır. Olayın faili konumunda olan kişiler başlangıçta öz kınama duygusu yaşasalar dahi bu mekanizmayı kullanarak öz kınama duygularından kurtulmakta ve bu saldırganca davranışlarını normalleştirmektedir (Bandura, 1999).

1.8. Suç ve Kriminal Düşünce

Geçmiş insanlık tarihinin başlangıcına kadar dayanan suç olgusu, günümüzde de hala bir tartışma konusu olarak devam etmektedir. Neyin suç olup olmadığına dair net bir ölçütün bulunmaması suç tanımlamalarını çeşitlendirmekte, suça yönelik teori ve yaklaşımları çoğaltmaktadır (Güllü, 2014). Suça yönelik teori ve yaklaşımların çokluğu suça yönelik birçok bakış açısının varlığından kaynaklanmaktadır. Zamana, mekâna ve toplumlara göre değişiklik gösteren suç olgusunun niteliği değişken bir dinamik göstermektedir (Duyguner, 2018). Toplumsal değişimler suça bakışı etkilemekte ve zamanla suç olarak görülen davranışlar suç olarak görülmemeye başlamaktadır. Bunun sebebi toplumun kültürel, siyasal, ekonomik ve hukuki yapısının zamanla değişikliğe uğramasıdır (Çakmak, 2015).

İnsan topluluklarında ortak yaşama ters düşen davranışlar bulunmaktadır. Bu davranışlar toplumdaki insan davranışlarından sapma gösterebilmektedir. Bu sapmadaki bazı davranışlar başka bireylere zarar gelmesine neden olmakta ve bunun sonucunda da “suç” ve “suç benzeri” davranışlar oluşmaktadır. Suç ve suç benzeri davranışların oluşmasının birçok nedeni bulunmaktadır. Kalıtım, hormonlar, model alma, öğrenme, kötü yaşam koşulları, arkadaşlık ilişkileri, fiziksel veya cinsel taciz, işsizlik, evsizlik bu nedenlerden birkaç tanesidir (Görgülü & Cankurtaran Öntaş, 2013).

Suç, başkalarının haklarına olan ihlali içermektedir (Selçuk, 2021). Farklı disiplin alanlarında tanımlanan suç, genel anlamıyla yasanın ihlali ve kabul edilen sosyal düzendeki normatif davranışların dışına çıkmaktır (Görgülü & Cankurtaran Öntaş, 2013). Toplumda suç kategorize edilmekte ve hafiften ağıra doğru sıralanmaktadır. Türk Ceza Kanunu suçları on farklı grupta ele almıştır. Bun suç türleri; vatana ihanet suçları, hürriyete karşı suçlar, devlet yönetimine karşı suçlar, adliyeye karşı işlenen suçlar, kamu düzenine karşı suçlar, kamu güvenine karşı suçlar, kamu esenliğine karşı suçlar, genel ahlaka ve aile düzenine karşı suçlar, kişiye karşı suçlar ve mala karşı suçlardır (Erkunt, 2003).

Suç terimi, yasaları ihlal eden davranışlar için kullanılan bir terimdir. Yasaları ihlal eden antisosyal davranışların ortaya çıkması ve bu davranışların sürdürülmesinde bireylerin suça yönelik sahip olduğu düşünceler etkili faktörler arasında yer almaktadır. Kriminal düşünce olarak adlandırılan bu durum sonucunda genellikle suç davranışının meydana geldiği görülmektedir. Ayrımcılık ve ötekileştirmeyi de içeren nefret suçlarına varan çoğu olay kriminal düşünceler ekseninde oluşmaktadır. Bu düşünce biçimleri davranışları yordamakta ve kriminal düşünce biçimi sergileyen bireylerin suça yatkınlığına katkıda bulunmaktadır (Boduszek & Hyland, 2012). Walters'a göre kriminal düşünceler, kalıcı antisosyal ve suç unsurunu başlatan ve devam etmesine katkı sağlayan bilişsel süreçlerdir (Walters, 2006). Ayrıca bu düşünce kalıpları suç unsurunun devam ettirilmesinde de etkili olmaktadır (Maruna & Copes, 2005).

1.8.1. Risk Faktörleri

Suç davranışı ve suçlu düşünce için risk oluşturan faktörler bulunmaktadır. Suçluluğu arttıran faktörler arasında bireyin daha önce suç davranışında bulunması, suç işlemeye başlama yaşının küçüklüğü, suç davranışının gerçekleştirilme sıklığı ve suç davranışına yönelik

sürekli olarak bulunmaktadır (Farrington, 2007). Yapılan çalışmalarda vurgulanan risk faktörleri arasında bireysel, ailesel ve çevresel faktörler bulunmaktadır (Korkmaz & Erden, 2010).

1.8.1.1. Bireysel faktörler

Literatüre bakıldığında bireye ait bazı özelliklerin suç ve suça yatkınlıkta önemli olduğu görülmektedir. Suç ve suça yatkınlıkta bireysel özelliklerin etkili olduğuna dair literatürde pek çok çalışma bulunur. Bireyin suça yatkınlığını etkileyen etmenler arasında bireyin cinsiyeti, zekâ seviyesi, bireyin psikolojik özellikleri gibi birçok değişken bulunmaktadır.

Bireyin cinsiyetinin suç işlemede veya suça eğilimde etkili olduğu öne süren çalışmalar vardır. Türkiye’de erkek çocuklarla yapılan bir çalışmada erkek çocukların kız çocuklarına oranla suç işlemeye daha yatkın olduğu bulunmuştur (Gönültaş, 2009). Erkek ve kız çocuklarının yetiştirilme tarzlarındaki farklılık bireylerin suça bakış açılarını etkilemekte ve suça eğilimi arttırmaktadır (Görgülü & Cankurtaran Öntaş, 2013).

Suçla yönelik risk faktörlerine bakıldığında en önemli bireysel özelliklerden bir tanesi olarak karşımıza bireyin zekâ seviyesi çıkmaktadır. Zekâ bireyin öğrenme, öğrendiklerinden faydalanma, yeni durumlara uyum sağlayabilme ve karşılaştığı farklı durumlara göre çözümler üretebilme kapasitesidir (Yörükoğlu, 2023). Bir başka ifadeyle zihinsel işlevlerin uyum içinde çalışması sonucunda ortaya çıkan yetenekler toplamıdır (Yavuzer, 2018). Zekâ çevreye uyumu etkilemekte, bireyin hayatını yönlendiren temel yeteneklerden bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda araştırmacıların yaptıkları araştırmalar sonucunda zekâ ve suça eğilim konusunda negatif korelasyon bulunmuştur. Buna göre düşük zekâ kapasitesine sahip bireyler normal ve üstü zekaya sahip olan bireylere göre suç işlemeye daha yatkındır. Ayrıca düşük zekâ kapasitesine sahip bireyler okul yıllarında düşük başarı ve engellenmeye bağlı olarak daha çok baskı altında tutulmakta, baskı altında tutulan çocuklar depresif duygular yaşamakta ve bu etmenlerin

sonucunda suça yönelim konusunda daha riskli hale gelmektedirler (Koolhof ve ark., 2007). Ayrıca yapılan başka bir çalışmada düşük zekanın erken başlangıçlı suç davranışını yordadığı ve etkili olduğu bulunmuştur (Parker & Morton, 2009).

Bireyin psikolojik özellikleri suç davranışını yordamakta önemli bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır. Psikolojik bozuklukları olan bireyler suç işlemeye daha yatkın olmaktadır (Bonham, 2006). Çocuklukta ortaya çıkmaya başlayan dürtüsellik bireyin yetişkinlik döneminde anti sosyal kişilik bozukluğuna evrilmektedir (Parker & Morton, 2009). Hiperaktivite, dikkat bozukluğu, saldırgan huy ve davranışlar anti- sosyal davranış biçimleri suç davranışının ortaya çıkması ve devam ettirilmesindeki risk faktörlerindedir.

Dinamik bir yapıya sahip olan psikolojik özellikler suç davranışının önemli bir yordayıcısıdır ancak tek yordacısı değildir.

1.8.1.2. Ailesel faktörler

Ailesel faktörler suçlulukta önemli faktörler arasında değerlendirilmektedir. Hem doğrudan hem de dolaylı olarak suçluluğu ve suça yatkınlığı etkileyen aile, çeşitli değişkenler aracılığıyla bireyi özellikle çocukluk çağlarından itibaren yönlendirmektedir (Mann & Arthur, 2006). Aile bireylerin sosyal yaşama katıldıkları, toplumsal yaşamı deneyimledikleri ilk kurumdur (Adak, 2012).

Yapılan araştırmalar incelendiğinde ailesinde şiddet eğilimi kuvvetli olan bireylerin başkalarına yönelik şiddet içerikli eylem gerçekleştirme eğiliminin yüksek olduğunu gözlemlenmektedir (Korkmaz & Erden, 2010). Suçlu veya suça yatkın ebeveynlere sahip olmak bireylerde suça yatkınlığı arttırmaktadır (Pardini ve ark., 2015). Ayrıca ebeveyn cinsiyeti de suç davranışında etkili olmaktadır. Baba figürünün bireyin suça yönelik tutumlarını etkilediği, suç davranışının yordanmasında önemli bir faktör olduğu

bilinmektedir. Suçlu veya siddete yönelik olumlu bir tutum içinde olan babaların erkek evlatları da suça yatkın olmaktadır (Farrington ve ark., 2001). Suça yatkınlıkta erkekler babadan, kızlar ise anneden etkilenmektedir (Shek, 2005; Akt: (Korkmaz & Erden, 2010). Ayrıca ailede yaşayan birey sayısı da şiddet davranışını yordamakta etkili olmaktadır. Kalabalık ailelerde yetişen bireylerin ergenlik ve sonrasındaki dönemlerde suç davranışı riskinin fazla olduğu görülmektedir (Pardini ve ark., 2015).

Çocuk yetiştirme biçimleri de suça yatkınlıkta önemli bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır. Çocukları yeterli düzeyde gözlemlememe, yeterli disiplini vermeme, ebeveynler arası tutum farklılıkları, ebeveynlerden her ikisinin veya sadece bir tanesinin otoriter, baskıcı tutumu ya da tam zıddı olan aşırı kayıtsızlığı, çocuğun reddedilmesi bireyin suça yatkınlığını yordamaktadır (Duyguner, 2018). Ailelerin bireye yönelik saldırganlık içeren davranışları suça yatkınlığı arttırmaktadır. Ebeveynlerinden şiddet gören bireyler başkalarına da şiddet göstermeye meyilli olmaktadır (Mann & Arthur, 2006).

Aile üyelerinin birlikte yaşaması suç faktörünü ve suça yönelik düşünceleri etkilemektedir. Parçalanmış ailelerde yaşayan bireylerde suç işleme oranı, parçalanmamış ailelerde yaşayan bireylere oranla daha çok olmaktadır (Farrington, 2005). Ailenin bütünlüğü risk faktörleri açısından önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca ebeveynini kaybetmiş bireyler ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde antisosyal davranışlar gerçekleştirmeye daha meyilli olmaktadır (Farrington, 2007).

Ailenin sosyo- ekonomik ve sosyo- kültürel seviyesi şiddete yönelik eğilimi yordayan başka bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Ailenin sosyo- ekonomik ve sosyo- kültürel seviyesi bireyin içinde bulunduğu ortamı etkilemekte, içinde bulunulan ortam da suç davranışını yordamaktadır (Garnier & Stein, 2002).

1.8.1.3. Çevresel faktörler

Suç işleme ve suça yatkınlıkta bireysel özellikler ve ailesel özelliklerin yanı sıra çevresel faktörler de ön plana çıkmaktadır. Bireyin yaşamını sürdürdüğü çevre, arkadaş çevresi, akran grupları, içine doğduğu toplum suçun ve suça yönelik düşüncelerin ortaya çıkmasında etkili olmaktadır.

Sosyo- ekonomik ve sosyo- kültürel olarak alt gruplardan gelen bireylerde suç davranışı ve suça eğilim konusunda paralellik bulunmaktadır. Bireyin dezavantajlı bir gruptan gelmesi bireyin suça olan yatkınlığını arttırmaktadır (Duyguner, 2018).

Akran grupları, suç davranışının önemli bir yordayıcısıdır. Bireyin akranlarıyla olan olumsuz ilişkileri suç riskini arttırmaktadır. Ayrıca bireyin yaşlılarıyla olan olumsuz ilişkileri onları izole olmaya sürüklemekte bu da depresifliği arttırmaktadır (Farrington, 2005). Antisosyal arkadaşlara yönelik tutumlar da suç ve suça yatkınlığı etkilemektedir. Suçlu arkadaşlara sahip olmak kalıcı suç davranışı açısından risk teşkil etmektedir (Walters, 2006).

1.9. Ahlaki Uzaklaşma, Kriminal Düşünceler ve Transfobi İlişkisi

Bandura'nın tanımını yaptığı ahlaki uzaklaşma kavramı, bireyin sosyal- bilişsel olarak kendisini düzenlemesine karşılık gelmektedir. Buna göre bireyler antisosyal davranışlar sergilediğinde kendilerine yönelik olumsuz duygu ve düşünceleri etkisiz hale getirmek için ahlaki uzaklaşma mekanizmasına başvurmaktadır (Gezici Yalçın ve ark., 2016). Saldırgan tutumlar bu sayede birey tarafından kabul edilebilir bir hale getirilmektedir.

Pakistan'da 2019 yılında yaşları 20 ile 40 arasında değişen 60 erkek mahkûma uygulanan Kriminal Düşünce Ölçeği'nin sonuçlarına göre kriminal düşünce ile ahlaki uzaklaşma arasında pozitif ilişki olduğunu göstermektedir. Ahlaki uzaklaşma, davranışı değiştirmeden biliş

mekanizmasını değiştirmeyi hedeflemektedir. Suçun veya suça yatkınlığın yeniden çerçevenmesi ise suçun şiddetini ve tekrarlanma olasılığını arttırmaktadır (Butt ve ark., 2019).

Ahlâkî uzaklaşma yatkınlığı, saldırganlık ile pozitif, yardımseverlik ile negatif ilişki göstermektedir (Bandura ve ark., 1996). Transfobi başlığı altında değerlendirilen ve saldırganlığı da içinde barındıran olumsuz davranışlar belli tutumlar sonucunda oluşmaktadır. Bu tutumlar sonucunda trans bireyler toplumda saldırganlığa maruz kalabilmektedir. Trans bireylerin toplumda maruz kaldıkları bu saldırganlığın ahlaki uzaklaşmanın alt boyutlarıyla yakından ilişkili olabileceği düşünölmektedir. Transfobiyle ve buna bağlı olarak nefret suçlarıyla yakından ilişkili olan saldırganlık davranışlarını gerçekteşiren bireyler sıklıkla bu olumsuz tutumlarının sorumluluğunu toplumun geneline yaymakta, bu olumsuz tutumlarına meşru bir zemin bulmaya çalışmakta ve suçu trans bireye yükleme gibi davranışlara başvurabilmektedir. Bu durum da transfobi ve ahlaki uzaklaşma arasında bağ olabileceğini düşöndürmektedir.

Farklı araştırmalar, transfobinin kişiliğin belirli boyutlarıyla ilişkili olduğunu ve bunların bireyleri belirli türde tutumlar oluşurmaya yatkın hale getirebileceğini ortaya koymaktadır (González-Fuentes ve ark., 2022). Bu da trans bireylere karşı olumsuz davranışların kişilik boyutları ile ilişki göstereceğini düşöndürmektedir. González-Fuentes, bu bağlamda, bilim camiası tarafından geniş çapta kabul gören Beş Büyük kişilik modelinden yola çıkarak transfobinin kişilik boyutlarıyla negatif ilişkili olduğunu ileri sürmektedir. Diğer çalışmalar, kişilik boyutlarını transfobi temelli davranış kalıplarıyla ilişkilendirmiştir ve kişilikle ilgili bu faktörde yüksek puan alan deneklerin trans haklarını ihlal etme olasılığının daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır (Oltra ve ark., 2017). Araştırmalar, korkutucu ve antisosyal davranışların ahlaki çözölmenin spesifik özellikleri arasında olduğunu göstermektedir. Bunların arasında en

yaygın olanları sorumluluğun yer değiştirmesi, suçu atfetme ve ahlaki gerekçelendirmediir (Bjärehed ve ark., 2020).

1.10. Transfobi ve Eğitim Düzeyi İlişkisi

Transfobi ve eğitim düzeyi ile ilgili çalışmalara bakıldığında eğitim düzeyinin transfobinin yordayıcısı olduğu görölmektedir. Yüksek eğitim seviyesindeki kişilerin trans bireylere yönelik olumlu tutumlar sergilerken, düşük eğitim seviyesindeki kişiler trans bireylere yönelik olumsuz tutumlar sergilemektedir (Smith, 1993). Shackelford ve Besser tarafından 2007 yılında yapılan bir araştırmada eşcinselliğin günah olduğu ve eşcinsel bireylerin cehenneme gideceği inancına sahip kişilerin düşük eğitim seviyesine sahip olduğu tespit edilmiştir (Shackelford & Besser, 2007).

1.11. Transfobi ve Dindarlık İlişkisi

Trans bireylere yönelik tutumlar bireylerin dini tutumlarından etkilendiğine dair birçok çalışma yapılmıştır. Bireylerin kendilerini dindar olarak nitelendirme seviyeleri arttıka homoseksüel bireylere yönelik olumsuz tutumları da arttığı görölmektedir (Swank & Raiz, 2010). Dindarlık seviyesi yüksek bireylerin transfobi seviyeleri de yüksektir. Dindarlık seviyesi yüksek bireyler eşcinsel haklarını daha az desteklemektedir (Willoughby ve ark., 2011).

Türkiye’de yapılmış olan çalışmalara bakıldığında ise bir çalışmada homoseksüel bireylere yönelik olumsuz tutumların sosyo- kültürel ortamdand ve dindarlıktan etkilendiği bulunmuştur. Bu çalışma kapsamında kendisini geleneksel ve dindar olarak değerlendiren kişilerin, eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlarının fazla olduğu tespit edilmiştir (Sakalli, 2002). Ayrıca Gelbal ve Duyan tarafından 2006 yılında Türk toplumunda yapılan başka bir çalışmada ise

dindarlık ve cinsel önyargı arasında pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır (Gelbal & Duyan, 2006).

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Genel Bakış ve Etik Kurul

Bu çalışma, T.C. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu tarafından 07.02.2023 tarih, E-74555795-050.01.04-642959 sayılı yazı ile onaylanmıştır (EK 1). Bu çalışma için araştırmalar bu tarihten itibaren başlamıştır.

Soruları ve hipotezleri verilen bu çalışma kapsamında 18 yaş üzeri heteroseksüel bireyler ve bu bireylerin ahlaki davranış kalıpları, toplumsal algıları, suç davranışı ve trans bireylere yönelik tutumları hakkında görüşleri incelenmiştir. Çalışmada trans bireylere karşı oluşturulan algının temelleri, ahlaki uzaklaşma boyutları ve bireyin kriminal düşünce yatkınlığı ile yorumlanmıştır.

2.2. Çalışmanın Evreni ve Örneklem Seçimi

Çalışmanın evrenini Türkiye’de yaşayan ve cinsel yönelimini heteroseksüel olarak belirten 18 yaş üzerindeki bireyler oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise Sakarya’da yaşayan ve cinsel yönelimini heteroseksüel olarak belirten 18 yaş üzerindeki bireyler oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini kartopu örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Örnekleme dâhil edilecek kişilerin seçilmesinde sosyo- demografik özellikler göz önünde bulundurulmuştur. Bu kapsamda TÜİK’ten alınan Türkiye nüfus verileri ile Sakarya ilinde yaşayan örnekleme dâhil edilecek kişilerin sosyo- demografik özellikleri paralellik göstermiştir. Bu yöntemle örneklemden elde edilen verilerin evrene (Türkiye’de yaşayan 18 yaş üstü heteroseksüel bireyler) genellenebilmesi ve bu sayede evren hakkında daha objektif bilgi sağlanması amaçlanmaktadır.

Çalışma kapsamında Sakarya ilinde yaşayan 18 yaş ve üzerindeki 400 kişiye ulaşılması hedeflenmiştir. Demografik özelliklerin çeşitliliğinin sağlanabilmesi için başlangıç noktası için bir kişi seçilmiş, daha sonra bu kişiden başka kişilere, o kişilerden de diğer kişilere ulaşılmıştır.

Demografik özelliklerin Türkiye geneli ile uyumlu olması ve eksikliklerin giderilmesi için ise ölçekler kontrollü şekilde uygulanmıştır. Demografik Bilgi Formu ve kullanılan ölçekler okuma- yazma bilmeyen kişilere de uygulanmıştır. Okuma yazma bilmeyen kişilere araştırmacı ölçeklerdeki cümleleri okumuş, açıklamış ve cevaplamalarını istemiştir.

2.2.1. Çalışmaya alınma ölçütleri

1. 18 yaş ve üzerinde olmak
2. Cinsel yönelimi heteroseksüel olmak
3. Bir araştırmaya katıldığına dair bilgilendirilmiş olmak ve sözlü ve yazılı onay vermiş olmak.

3.2.2. Çalışmadan dışlanma ölçütleri

1. 18 yaş ve altında olmak
2. Cinsel yönelimi homoseksüel ve biseksüel olmak
3. Araştırmaya katılmaya yönelik onam vermemek.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada, çalışmacı tarafından hazırlanan bir demografik bilgi formu ile Kriminal Düşünce Ölçeği, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği uygulanmıştır.

3.3.1. Demografik Bilgi Formu

Çalışmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formunda, katılımcıların sosyodemografik özellikleri ile şu anda ya da geçmişte bir psikiyatrik hastalık/tedavinin olup olmaması, şu anda ya da geçmişte tutuklanmış veya yargılanmış olup olmaması, ekonomik gücü, politik görüş ve dinin inancına ilişkin 9 soru bulunmaktadır (EK 2).

3.3.2. Kriminal Düşünce Ölçeği

Kriminal Düşünce Ölçeği' nin orijinal ismi Texas Christian University Criminal Thinking Scales-TCU CTS'dir. Knight ve arkadaşları tarafından 2006 yılında kriminal düşünceleri ölçmek için geliştirilen bu ölçek 36 maddeden oluşmaktadır. Bireylerin suça yatkınlığını ölçen Kriminal Düşünce Ölçeği, hak görme, kişisel sorumsuzluk, meşrulaştırma, güç yönelimi, merhametsizlik ve kriminal rasyonalizasyon olmak üzere toplam 6 alt boyuta ayrılmakta ve her bir boyut 5'li likert üzerinden değerlendirilmektedir. Knight ve arkadaşları tarafından geliştirilen bu ölçeğin kriminal düşünceleri hızlı ve güvenilir bir şekilde tespit ettiği saptanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısının alt boyutlar arasında $\alpha = .68-.81$ değerlerinde ve ölçeğin test tekrar test güvenirliği $r = .66-.84$ değerleri arasında değişmektedir. Ölçek hem suçlu bireylerde suçun tekrar işlenme riskini değerlendirmede, hem de suçlu olmayan bireylerde suça yatkınlığı ölçmek için kullanılmaktadır (Knight ve ark., 2006).

Kriminal Düşünce Ölçeği' nin, Türkçe' ye uyarlanmasına dair çalışma Ulviye Duyguner ve Zeynep Belma Gölge tarafından 2018 yılında yapılmıştır. Çalışmada iyi derecede İngilizce bilen beş ayrı kişinin İngilizce' den Türkçe' ye çevirileri, yine iyi dereceden İngilizce bilen üç kişi tarafından incelenmiş ve daha sonra tekrar Türkçe' den İngilizce' ye çevrilmiştir. Uyarlama çalışmasında kültür ve anlam farklılıkları dikkate alınarak ölçeğin Türkçe formu oluşturulmuştur. Ölçeğin Türkçe formu 18 yaş ve üzerindeki 12 kadın ve 12 erkek olmak üzere toplam 24 kişiye uygulanarak pilot çalışması gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışmadan sonra katılımcılardan dönütler alınarak Kriminal Düşünce Ölçeği' nin Türkçe formu oluşturulmuştur. (Duyguner, 2018). Oluşturulan Türkçe form daha sonra 295'i kadın 332'si erkek olmak üzere toplam 627 kişiye uygulanmıştır. Bu uygulama sonucunda ölçeğin geçerlik ve güvenirliği tespit edilmiştir. Ölçeğin tümü için iç tutarlılık katsayısı $\alpha = .79$ olarak, alt boyutlar arasında ise $\alpha = .50-.74$ olarak tespit edilmiştir (Duyguner & Gölge, 2019). Kriminal Düşünce Ölçeği' nin Türkçe'

ye uyarlama çalışması sonucunda ölçeğin Türkçe formunun Türk örnekleme için yapı geçerliliği ve güvenilirliğinin kabul edilebilir düzeyde olduğu bulunmuştur (Duyguner, 2018).

Türkçeye yönelik uyarlama çalışması sonucunda son formuna kavuşan ölçek toplam 23 maddeden ve 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar hak görme, kriminal rasyonalizasyon, güç yönelimi, merhametsizlik, meşrulaştırma/diğerlerini suçlama ve kişisel sorumsuzluktur. Hak görme boyutunu 13, 14, 16, 21 ve 22. maddeler, kriminal rasyonalizasyon boyutunu 4, 6, 11,12, 20 ve 23. maddeler, güç yönelimi boyutunu 7, 8 ve 9. maddeler, merhametsizlik boyutunu 1, 5, 10 ve 18. maddeler, meşrulaştırma/diğerlerini suçlama boyutunu 15, 17 ve 19. maddeler ve kişisel sorumsuzluk boyutunu 2 ve 3. maddeler oluşturmaktadır (Duyguner, 2018).

3.3.3. Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği

Orijinal ismi Moral Disengagement Scale olan Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği, Bandura, Barbaranelli, Caprara ve Pastorelli tarafından 1996 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin temel dayanağı Bandura'nın 1986 yılında ortaya attığı Ahlaki Uzaklaşma Kuramıdır. Ancak Ahlaki Uzaklaşma Kuramı da Bandura'nın sosyo- bilişsel teorisinden izler taşımaktadır (Bandura, 1999). Bu kurama göre ahlaki standartları ihlal eden davranışlarda bazı sosyo-bilişsel mekanizmalar devreye girmekte ve kişi bu davranışlarından dolayı öz yargılama yapmamaktadır. Moral Disengagement Scale, bireyin ahlaki uzaklaşma yöntemlerine başvurma derecesini ölçmektedir. Toplam 32 maddeden oluşan Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği 8 sosyo- bilişsel alt boyuta ayrılmıştır. Ahlâkî uzaklaşma eğilimi güçlü olan bireyler bu alt boyutlardan yüksek puan almaktadır. Bu alt boyutlar meşrulaştırma, olumsuz davranışı olumlu etiketleme, olumsuz davranışı kıyaslama, sorumluluğu yayma, sorumluluğu üstlenmeme, sonuçları çarpıtma, insandışılaştırma ve suçu mağdura yüklemidir. Bandura ve arkadaşları tarafından geliştirilen bu ölçeğin iç tutarlılık katsayısı $\alpha = .89- .91$ değerleri arasında bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı .82'dir. Ölçeğe yapılan faktör analizleri sonucunda ise ölçeğin tek boyutlu bir yapıya

sahip olduğu görülmüştür (Bandura ve ark., 1996). Ölçeğin orijinali 194'ü kadın 91'i erkek olan 285 üniversite öğrencisine uygulanmıştır.

Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği' nin Türkçe formu Meral Gezici Yalçın, Ahmet Yasin Şenyurt, Bedirhan Gültepe ve Hamit Coşkun tarafından 2016 yılında yapılmıştır. Uyarlama çalışmasında psikoloji alanında uzman dört araştırmacı ölçeği önce İngilizceden Türkçeye, daha sonra Türkçeden İngilizceye çevirmiştir. Uzmanlar %80 görüş birliğine varmıştır. Ölçeğin orijinali 3'lü likert tipindeyken uyarlama çalışmaları sonunda 0 (hiç katılmıyorum) ile 5 (tamamen katılıyorum) arasında değişen 5'li likert tipi ölçek haline gelmiştir. Ölçeğin Türkçe formu 39 üniversite öğrencisine uygulanmıştır. Yapılan bu ön pilot çalışmanın Türk örneklemine uygun olduğu tespit edilmiş ve daha sonra bu ölçek 194'ü kadın 91'i erkek 285 kişiye uygulanmıştır. Yapılan psikometrik analizler sonucunda Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği' nin Türkçe formunun yeterli düzeyde olduğu görülmüştür. Ayrıca bu uygulamada ahlaki uzaklaşmanın saldırganlıkla orta düzeyde ilişkili olduğu ($r=.33$) tespit edilmiştir.

Türkçeye yönelik uyarlama çalışması sonucunda son formuna kavuşan ölçeğin Türkçe formu toplam 32 maddeden ve 8 sosyo- bilişsel alt boyuttan oluşmaktadır. Meşrulaştırma 1, 9, 17 ve 25, olumsuz davranışı olumlu etiketleme 2, 10, 18 ve 26, olumsuz davranışı kıyaslama (3, 11, 19, 27), sorumluluğu yayma (4, 12, 20, 28), sorumluluğu üstlenmeme (5, 13, 21, 29), sonuçları çarpıtma (6, 14, 22, 30), insandışılaştırma (7, 15, 23, 31) ve suçu mağdura yüklemidir (8, 16, 24, 32). Ölçekte bedensel yaralama, zarar verici eylemler, sözlü taciz etme, ve hırsızlık gibi davranışlar yer almaktadır (Gezici Yalçın ve ark., 2016).

3.3.4. Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği

Orijinal ismi Genderism and Transphobia Scale (GTS) olan ölçek Hill ve Willoughby tarafından 2015 yılında geliştirilmiştir. Genderism and Transphobia Scale, bireylerdeki transfobi seviyesini ölçmek için geliştirilmiştir. Ölçeğin orijinal formu toplam 32 maddeden

oluşmaktadır. 7'li likert tipinde olan bu ölçekte alınan puanlar arttıkça bireylerin cinsiyetçilik ve transfobi seviyeleri de artmaktadır. Ölçek ahlak/ utanma, alay etme ve şiddet alt boyutlarından oluşmaktadır (Hill & Willoughby, 2005).

Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' nin Türkçe formu Ahmet Akın, Erol Uğur, Ümran Akın, Burcu Pezük, Gözde Deniz Gönülalan, Tuğba Cebiş, Rabia Doğan ve Elif Yılmaz tarafından 2014 yılında yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliği doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, ölçeğin orijinal formda olduğu gibi üç boyutta uyum vermiştir ($\chi^2= 1199.30$, $sd= 450$, $RMSEA= .079$, $IFI=.82$, $CFI= .82$). Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenilirlik kat sayıları ahlak/utanma alt boyutu için .81, alay etme alt boyutu için .80, şiddet alt boyutu için .80, ölçeğin bütünü için .91 olarak bulunmuştur. Ölçeğin düzeltilmiş madde-test korelasyonları .30 ile .77 arasında sıralanmaktadır (Akın ve ark., 2014).

Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' nin Türkçe formu 31 maddeden oluşmaktadır. 32 maddeden oluşan orijinal formundan Türkçeye uyarlama çalışmaları sırasında 9. madde ölçekten çıkartılmış ve ölçeğin Türkçe formu oluşturulmuştur. Ölçek 31 maddeden oluşan 7'li likert tipindedir (Akdemir & Gölge, 2019).

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın uygulama onayının İstanbul Üniversitesi -Cerrahpaşa Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan alınmasının ardından anket ve ölçekler gönüllü katılımcılara uygulanmaya başlanmıştır.

Bu araştırmaya ait uygulamalar tez sahibi tarafından yapılmıştır. Araştırmacı katılımcılara ulaşmak için kartopu örnekleme yöntemini kullanmıştır. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan katılımcılara gerekli bilgilendirme yapılmış, daha sonra katılımcılardan bilgilendirilmiş onam

formunu doldurmaları istenmiştir. Katılımcılarla bire bir görüşme yapılarak anket ve ölçeklerin doldurulması sağlanmıştır. Bunun için katılımcıların 15- 20 dakikalarını ayırmaları istenmiştir.

Araştırmaya toplam 400 kişi katılmıştır. Katılımcıların %52,5'i (210 kişi) erkek, %47,5'i (190 kişi) kadındır. Katılımcıların sosyo- demografik özelliklerine ait bilgiler ilgili tezin Bulgular kısmında yer almaktadır.

3.5. Verilerin Analizi

Anket ve ölçeklerden elde edilen veriler Excel programına aktarıldıktan sonra, anket ve ölçeklere ilişkin elde edilen verilerin analizi SPSS 21.0 (IBM Corp, Armonk, NY, USA), programında yapılmıştır. Anketlerin, ölçeklerin ve ölçeklerin alt boyutlarının kendi içindeki farklılıklarını belirlemek için Levene Testi ile verilerde varyans homojenitesi sağlandığı karşılaştırmalarda tek yönlü varyans analizi (ANOVA), normal dağılım göstermediği durumda ise Kruskal- Wallis testi kullanılmıştır. İki grup arasındaki farkın belirlenmesi için Levene Testi ile verilerde varyans homojenitesi sağlandığı karşılaştırmalarda independent samples t-test, veriler gruplara göre homojenite sağlanamadığı durumda ise Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkinin yönünü ve derecesini belirlemek için Pearson Korelasyon analizi, bağımlı ve bağımsız değişkenleri incelemek için Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır. Araştırmadaki tüm istatistiksel işlemler %95'lik güven aralığında, anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR

Demografik bilgi formundan ve ölçeklerden elde edilen veriler ve bu verilerin analizi tezin bu bölümünde verilecektir.

4.1. Demografik Bilgi Formunda Yer Alan Değişkenlerin Frekans ve Yüzde Değerleri

Katılımcıların demografik bilgi ve genel özelliklerine göre dağılımı, frekans ve yüzde değerleri Tablo I' de verilmiştir.

Tablo I: Katılımcıların Demografik Özellikleri

	n	%
Cinsiyet		
Kadın	190	47,5
Erkek	210	52,5
Medeni Durum		
Bekar	137	34,3
Evli	206	51,5
Boşanmış	46	11,5
Eşi vefat etmiş	11	2,8
Eğitim Durumu		
Okuryazar değil	29	7,25
İlkokul mezunu	57	14,25
Ortaokul mezunu	42	10,5
Lise mezunu	86	21,5
Üniversite mezunu	111	27,75
Lisansüstü mezunu	75	18,75

	n	%
Psikiyatrik Tanı		
Evet	49	12,3
Hayır	351	87,7
Adli Sicil Geçmiş		
Evet	40	10,0
Hayır	360	90,0
Toplam	400	100,0

Tablo I incelendiğinde araştırmaya 190 kadın ve 210 erkek olmak üzere toplam 400 birey katılmıştır. Araştırmaya katılan 400 kişinin yaş ortalaması 36,8, standart sapma değeri ise 10,98'dir.

Araştırmaya katılan kişilerin yoğunluğunu medeni durum olarak sırasıyla %51,5 (206 kişi) ile evliler, daha sonra %34,3 (137 kişi) ile bekarlar, daha sonra %11,5 (46 kişi) ile boşanmışlar ve en az kesim %2,8 (11 kişi) ile eşi vefat etmiş kişiler oluşturmaktadır. Katılımcıların eğitim durumunu gösteren değişkende %27,75 (111 kişi) ile en büyük çoğunluğu üniversite mezunları, daha sonra %21,5 (86 kişi) ile lise mezunları, %14,25 (57 kişi) ile ilkokul mezunları, %10,5 (42 kişi) ile ortaokul mezunları oluşturmaktadır. Araştırmaya eğitim durumu olarak en az katılan kesim %7,25 (29 kişi) ile okuryazar olmayan bireylerdir. Tabloya bakıldığında katılımcıların psikiyatrik hastalık tanı geçmişini gösteren değişkende katılımcıların %87,7 (351 kişi) ile daha önce herhangi bir psikiyatrik hastalık tanısı almadığı, %12,3 (49 kişi) ile daha önce psikiyatrik hastalık tanısı aldığı görülmektedir. Katılımcıların adli geçmişini gösteren değişkenin verilerine bakıldığında katılımcıların %90'ının (360 kişi) daha önce hiç yargılanmadığı veya tutuklanmadığı, %10 (40 kişi)'unun daha önce tutuklandığı veya yargılandığı görülmektedir.

4.2. Katılımcıların Tanımlayıcı Özellikleri

Katılımcıların tanımlayıcı özelliklerine göre dağılımı, ortalama ve standart sapma değerleri

Tablo II' de verilmiştir.

Tablo II: Katılımcıların Tanımlayıcı Özellikleri

	Ortalama	ss.
Ekonomik Seviye	4,098	1,52
Politik Görüş	4,25	1,81
Dini İnanç	5,12	1,97

Katılımcılardan ekonomik seviyelerini, politik görüşlerini ve inanç seviyelerini 1 en düşük, 7 en yüksek olacak şekilde puanlamaları istenmiştir. Ekonomik seviyede 1'e yaklaşmak gelir azlığını 7'ye yaklaşmak gelir seviyesinin yüksekliğini işaret etmektedir. Politik görüşte ise 1'e yaklaşmak aşırı sol görüşü, 7'ye yaklaşmak aşırı sağ görüşü temsil etmektedir. Dini inanç ölçülmesinde ise 1 inançsızlığı 7 ise dindarlığı temsil etmektedir. Değişkenlere bakıldığı zaman 400 katılımcının ekonomik güç ekonomik güç, politik görüş ve dini inanç ortalama puanlarının orta noktayı üstünde oldukları görülmektedir (Tablo 2).

4.3. Kriminal Düşünce Ölçeği, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' ne Ait Analiz Sonuçları

Aşağıda Kriminal Düşünce Ölçeği, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' ne ait cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, psikiyatrik hastalık tanısı ve adli geçmiş değişkenlerine bağlı analiz sonuçları Tablo III' te verilmiştir.

Tablo III: Kriminal Düşünce Ölçeği, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeğine ait cinsiyet değişkenine bağlı analiz sonuçlar (SS: Standart sapma, df: serbestlik derecesi, p: önemlilik, t: T testi, M: Mann-Whitney U testi, Ø: değer yok).

n= 400	Ortalama (SS)		Test değeri	df	p
	Kadın (n=190)	Erkek (n=210)			
Hak Görme	2,47(1,21)	3,04(1,41)	24231,00 ^M	Ø	,000
Kriminal Rasyonalizasyon	2,81(0,67)	3,07(0,78)	23959,50 ^M	Ø	,000
Güç Yönelimi	2,82(1,34)	3,59(1,27)	26357,50 ^M	Ø	,000
Merhametsizlik	4,33(0,61)	4,03(0,65)	4,760 ^t	398	,000
Meşrulaştırma	3,98(0,91)	4,14(1,0)	-1,603 ^t	398	,110
Kişisel Sorumsuzluk	1,96(1,18)	2,19(1,42)	21165,50 ^M	Ø	,269
KDÖ	3,12(0,66)	3,37(0,69)	3,680^t	398	,000
Meşrulaştırma	1,87(1,52)	2,81(1,46)	6,251 ^t	398	,000
Olumsuz Etiketleme	1,33(1,12)	2,10(1,96)	6,590 ^t	398	,000
Olumsuz Davranışı Kıyaslama	2,035(1,76)	2,49(1,68)	2,667 ^t	398	,008
Sorumluluğu Yayma	2,64(0,95)	2,83(1,02)	-1,928 ^t	398	,055
Sorumluluğu Üstlenmeme	0,89(0,90)	1,54(1,31)	24231,00 ^M	Ø	,000
Sonuçları Çarpıtma	0,74(0,74)	1,38(1,66)	27169,00 ^M	Ø	,000
İnsandışılaştırma	1,57(1,52)	2,54(1,51)	6,367 ^t	398	,000
Suçlu Mağdura Yükleme	1,02(0,94)	1,81(1,23)	27062,00 ^M	Ø	,000
AUÖ	1,51(1,03)	2,19(1,12)	6,243^t	398	,000
Ahlak- Utanç	3,87(2,37)	4,97(2,57)	24571,00 ^M	Ø	,000
Alay Etme	3,28(2,45)	4,64(2,47)	5,486 ^t	398	,000
Şiddet	2,96(2,29)	4,58(2,47)	6,763 ^t	398	,000
CTÖ	3,51(2,31)	4,80(2,27)	5,595^t	398	,000

Tablo III' te Kriminal Düşünce Ölçeği, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' nin alt boyutları için cinsiyetlerin ortalamalarının karşılaştırıldığı istatistiksel analizler verilmiştir. Buna göre Kriminal Düşünce Ölçeği' nin meşrulaştırma ve kişisel sorumsuzluk alt boyutları açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir. Buna karşı, Kriminal Düşünce Ölçeği' nin hak görme, kriminal rasyonalizasyon, güç yönelimi, merhametsizlik alt boyutları ve Kriminal Düşünce Ölçeği toplam puanlarında cinsiyetler arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Buna göre hem ana ölçek hem bu dört alt boyutlar için erkek katılımcıların ortalama puanı kadın katılımcıların ortalama puanından yüksektir.

Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği' nin sorumluluğu yayma alt boyutu açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Buna karşı Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği' nin meşrulaştırma, olumsuz etiketleme, olumsuz davranışı kıyaslama, sorumluluğu üstlenmeme, sonuçları çarpıtma, insandışılaştırma ve suçu mağdura yükleme alt boyutları ve Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği toplam puanlarında cinsiyetler arasında anlamlı farklılık saptanmıştır

Buna göre hem ana ölçek hem bu yedi alt boyutlar için erkek katılımcıların ortalama puanı kadın katılımcıların ortalama puanından yüksektir.

Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' nin ahlak- utanç, alay etme ve şiddet alt boyutları ile Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' nin toplam puanlarında cinsiyetler arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Buna göre hem ana ölçek hem bu yedi alt boyutlar için erkek katılımcıların ortalama puanı kadın katılımcıların ortalama puanından yüksektir.

Tablo IV ve Tablo V' te medeni durum değişkenine bağlı olarak gerçekleştirilen istatistiksel analizler verilmiştir. Tablo V' te medeni durum değişkenindeki kategoriler üç seçenek içinde sınıflandırılmış ve buna bağlı olarak SPSS programında Post- Hoc analizine tabi tutularak Bonferroni metoduyla analizleri yapılmıştır.

Tablo IV: Tablo IV: Kriminal Düşünce Ölçeği, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' ne ait medeni durum değişkenine bağlı analiz sonuçlar (kw: Kruskal Wallis H test, a: ANOVA F test; df= 2)

n= 400	Medeni Durum			Test Değeri	sig.
	Bekar (n=137)	Evli (n=206)	Boşanmış-Eşi Vefat Etmiş (n=57)		
Hak Görme	2,07(1,03)	3,10(1,36)	3,26(0,70)	50,054 ^{KW}	,000
Kriminal Rasyonalizasyon	2,84(0,69)	2,95(0,76)	3,18(0,70)	4,314 ^a	,014
Güç Yönelimi	2,70(1,30)	3,43(1,28)	3,71(1,41)	17,617 ^a	,000
Merhametsizlik	4,20(0,62)	4,13(0,66)	4,25(0,69)	,877 ^a	,417
Meşrulaştırma	3,75(0,84)	4,17(1,00)	4,44(0,89)	41,850 ^{KW}	,000
Kişisel Sorumsuzluk	1,86(1,07)	2,17(1,40)	2,28(1,46)	2,737 ^{KW}	,255
KDÖ	2,97(0,55)	3,35(0,71)	3,56(0,68)	39,642^{KW}	,000
Meşrulaştırma	1,64(1,39)	2,74(1,53)	2,76(1,47)	25,345 ^a	,000
Olumsuz Etiketleme	1,17(1,01)	2,04(1,23)	2,05(1,19)	45,699 ^{KW}	,000
Olumsuz Davranışı Kıyaslama	1,39(1,47)	2,57(1,74)	3,32(1,23)	57,250 ^{KW}	,000
Sorumluluğu Yayma	2,27(0,91)	2,92(0,99)	3,24(0,69)	58,048 ^{KW}	,000
Sorumluluğu Üstlenmeme	0,89(0,93)	1,44(1,26)	1,32(1,26)	13,361 ^{KW}	,000
Sonuçları Çarpıtma	0,76(0,75)	1,24(1,07)	1,19(0,96)	20,274 ^{KW}	,000
İnsandışılaştırma	1,29(1,35)	2,48(1,58)	2,54(1,45)	46,070 ^{KW}	,000
Suçü Mağdura Yükleme	0,99(0,98)	1,71(1,17)	1,54(1,29)	29,864 ^{KW}	,000
AUÖ	1,30(0,91)	2,14(1,15)	2,25(1,05)	49,638^{KW}	,000
Ahlak- Utanç	3,41(2,14)	5,03(2,18)	4,83(2,44)	23,316 ^a	,000
Alay Etme	2,77(2,19)	4,60(2,45)	4,74(2,60)	39,312 ^{KW}	,000
Şiddet	2,59(2,11)	4,43(2,46)	4,47(2,60)	42,687 ^{KW}	,000
CTÖ	3,06(2,09)	4,79(2,25)	4,73(2,49)	41,784^{KW}	,000

Tablo IV’te Kriminal Düşünce Ölçeği ile alt boyutları, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ile alt boyutları ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği’ nin alt boyutları için medeni durum ortalamalarının karşılaştırıldığı istatistiksel analizler verilmiştir. Buna göre Kriminal Düşünce Ölçeği’ nin merhametsizlik ve kişisel sorumsuzluk alt boyutları ile medeni durum arasında anlamlı bir ilişki görülmemektedir. Buna karşı, KDÖ toplam puanları, Kriminal Düşünce Ölçeği’ nin merhametsizlik ve kişisel sorumsuzluk alt boyutları hariç tüm alt boyutları, AUÖ toplam puanları, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği’ ne ait tüm alt boyut puanları, CTÖ toplam puanları ile Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği’ ne ait tüm alt boyut puanları ile bireylerin medeni durumları arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Tablo V’ te bu farklılığın medeni durum değişkenine bağlı post hoc karşılaştırma istatistik sonuçları verilmiştir.

Tablo V: Kriminal Düşünce Ölçeği, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği’ ne ait medeni durum değişkenine bağlı Bonferroni analiz sonuçları

n= 400	Bekar- Evli			Bekar- Boşanmış/ Eşi vefat etmiş			Evli- Boşanmış/ Eşi vefat etmiş		
	I-J	ss.	sig.	I-J	ss.	sig.	I-J	ss.	sig.
Hak Görme	-1,023	0,14	0,00	-1,182	0,20	0,00	-0,16	0,19	1,00
Kriminal Rasyonalizasyon	-0,11	0,08	0,50	-0,334	0,12	0,01	-0,23	0,11	0,12
Güç Yönelimi	-,733	0,14	0,00	-1,01	0,21	0,00	0,27	0,20	0,48
Meşrulaştırma	-,412	0,10	0,00	-,690	0,15	0,00	0,27	0,14	0,16
KDÖ	-,380	0,07	0,00	-,591	0,10	0,00	0,21	0,10	0,10
Meşrulaştırma	-1,10	0,16	0,00	-1,13	0,23	0,00	0,02	0,22	1,00
Olumsuz Etiketleme	-,869	0,13	0,00	-,887	0,18	0,00	0,02	0,17	1,00
Olumsuz Davranışı Kıyaslama	-1,180	0,18	0,00	-1,93	0,25	0,00	,752	0,24	0,01
Sorumluluğu Yayma	-,659	0,10	0,00	-,970	0,15	0,00	0,31	0,14	0,08
Sorumluluğu Üstlenmeme	-,552	0,13	0,00	-,440	0,18	0,05	-0,11	0,17	1,00

Sonuçları Çarpıtma	-,429	0,15	0,01	,479	0,11	0,00	0,05	0,14	1,00
İnsandışılaştırma	-1,186	0,16	0,00	-1,249	0,23	0,00	0,06	0,22	1,00
Suçü Mağdura Yükleme	-,710	0,12	0,00	-,541	0,18	0,01	0,17	0,17	0,94
AUÖ	-,842	0,12	0,00	-,948	0,17	0,00	-0,11	0,16	1,00
Ahlak- Utañç	-1,624	0,24	0,00	-1,422	0,35	0,00	-0,20	0,33	1,00
Alay Etme	-1,829	0,26	0,00	-1,966	0,38	0,00	0,14	0,36	1,00
Şiddet	-1,842	0,26	0,00	-1,879	0,37	0,00	0,04	0,35	1,00
CTÖ	-1,727	0,25	0,00	-1,666	0,35	0,00	-0,06	0,33	1,00

Medeni durum değişkenine bağlı Bonferroni analiz sonuçları incelendiğinde; bekar ve evli katılımcılar arasında Kriminal Düşünce Ölçeği' ne ait kriminal rasyonalizasyon alt boyut puanında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Buna karşı, bekar ve evli katılımcılar arasında KDÖ ana ölçek toplam puanlarında, Kriminal Düşünce Ölçeği' nin hak görme, güç yönelimi ve meşrulaştırma alt boyut puanlarında; AUÖ ana ölçek toplam puanlarında, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği' ne ait tüm alt boyut puanlarında; CTÖ ana ölçek toplam puanlarında ile Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' ne ait tüm alt boyut puanlarında anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamlı farklılık saptanan ana ölçek ve alt boyutların tümünde evli katılımcıların puanları bekar katılımcıların puanlarından yüksektir.

Bekar ve boşanmış/ eşi vefat etmiş katılımcılar arasında KDÖ ana ölçek toplam puanında, Kriminal Düşünce Ölçeği' ne ait merhametsizlik ve kişisel sorumsuzluk alt boyut puanları hariç tüm alt boyut puanlarında; AUÖ ana ölçek toplam puanlarında, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği' ne ait tüm alt boyut puanlarında, CTÖ ana ölçek toplam puanlarında ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' ne ait tüm alt boyut puanlarında anlamlı bir farklılık

saptanmıştır. Anlamli farklılık saptanan ana ölçek ve alt boyutların tümünde boşanmış/ eşi vefat etmiş katılımcıların puanları bekar katılımcıların puanlarından yüksektir.

Evli ve boşanmış/ eşi vefat etmiş katılımcılar arasında KDÖ ana ölçek toplam puanlarında, Kriminal Düşünce Ölçeği' ne ait tüm alt boyutlarda; AUÖ ana ölçek toplam puanlarında ve Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği' ne ait olumsuz davranışı kıyaslama alt boyutu hariç tüm alt boyutlarda; CTÖ ana ölçek toplam puanlarında ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' ne ait tüm alt boyutlarda anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Buna karşı, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği' ne ait olumsuz davranışı kıyaslama alt boyutunda anlamlı farklılık saptanmıştır. Anlamli farklılık saptanan alt boyutta evli katılımcıların puanları boşanmış/ eşi vefat etmiş katılımcıların puanlarından yüksektir.

Tablo VI' da Kriminal Düşünce Ölçeği, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' nin alt boyutları için eğitim durumu ortalamalarının karşılaştırıldığı istatistiksel analizler verilmiştir.

Tablo VI: Kriminal Düşünce Ölçeği, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' ne ait eğitim seviyesi değişkenine bağlı analiz sonuçları

n= 400	Ortalama (SS)		Test değeri	df	p
	Lise ve altı (n=214)	Lisans ve Lisans üstü (n=186)			
Hak Görme	3,73(1,04)	1,66(0,62)	3196,00 ^M	Ø	,000
Kriminal Rasyonalizasyon	3,20(0,67)	2,65(0,69)	8,12 ^t	398	,000
Güç Yönelimi	4,13(0,91)	2,18(0,99)	20,60 ^t	398	,000
Merhametsizlik	4,25(0,75)	4,09(0,50)	17406,50 ^M	Ø	,029
Meşrulaştırma	4,62(0,66)	3,42(0,85)	4500,000 ^M	Ø	,000
Kişisel Sorumsuzluk	2,41(1,51)	1,70(0,89)	15734,50 ^M	Ø	,000
KDÖ	3,72(0,50)	2,71(0,43)	21,50^t	398	,000

Meşrulaştırma	3,51(0,92)	1,05(1,01)	2339,00 ^M	∅	,000
Olumsuz Etiketleme	2,55(0,99)	0,80(0,68)	3395,50 ^M	∅	,000
Olumsuz Davranışı Kıyaslama	3,43(1,21)	0,94(1,19)	20,68 ^t	398	,000
Sorumluluğu Yayma	3,25(0,90)	2,17(0,76)	6259,50 ^M	∅	,000
Sorumluluğu Üstlenmeme	1,84(1,20)	0,54(0,65)	7169,00 ^M	∅	,000
Sonuçları Çarpıtma	1,64(0,95)	0,42(0,48)	4311,00 ^M	∅	,000
İnsandışılaştırma	3,24(1,05)	0,74(0,89)	25,42 ^t	398	,000
Suçü Mağdura Yükleme	2,09(1,09)	0,69(0,73)	6165,50 ^M	∅	,000
AUÖ	2,70(0,82)	0,92(0,53)	2155,50^M	∅	,000
Ahlak- Utanç	6,07(1,33)	2,58(1,75)	2733,00 ^M	∅	,000
Alay Etme	5,90(1,73)	1,80(1,23)	2635,50 ^M	∅	,000
Şiddet	5,68(1,78)	1,65(1,15)	2634,00 ^M	∅	,000
CTÖ	5,94(1,46)	2,17(1,42)	26,08^t	398	,000

Tablo VI incelendiğinde, Kriminal Düşünce Ölçeği' nin tüm alt boyutlarında ve Kriminal Düşünce Ölçeği' nin toplam puanlarında katılımcıların eğitim seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Buna göre lise ve altı eğitim seviyesine sahip katılımcıların alt boyutlar ve ölçek toplam puanı lisans ve lisansüstü eğitim seviyesine sahip katılımcıların puanından yüksektir.

Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği' nin tüm alt boyutları ve Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği' nin toplam test puanlarında katılımcıların eğitim seviyeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Buna göre lise ve altı eğitim seviyesine sahip katılımcıların alt boyutlar ve ölçek toplam puanları lisans ve lisansüstü eğitim seviyesine sahip katılımcıların puanından yüksektir.

Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' nin tüm alt boyutları için ortalama puanlarının eğitim seviyeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Buna göre lise ve

altı eğitim seviyesine sahip katılımcıların alt boyutlar ve ölçek toplam puanları lisans ve lisansüstü eğitim seviyesine sahip katılımcıların puanından yüksektir.

Katılımcıların Kriminal Düşünce Ölçeği, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' ne ait "daha önce herhangi bir psikiyatrik hastalık tanısı aldınız mı?" değişkenine bağlı analiz sonuçları Tablo VII' de verilmiştir.

Tablo VII: Kriminal Düşünce Ölçeği, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' ne ait "daha önce herhangi bir psikiyatrik hastalık tanısı aldınız mı?" değişkenine bağlı analiz sonuçları (SS: Standart sapma, df: serbestlik derecesi, p: önemlilik, t: T testi, M: Mann-Whitney U testi, Ø: değer yok).

	Ortalama (SS)		Test değeri	df	p
	Evet (n=49)	Hayır (n=351)			
Hak Görme	2,65(1,30)	2,79(1,36)	-0,67 ^t	398	,505
Kriminal Rasyonalizasyon	3,07(0,75)	2,93(0,73)	1,31 ^t	398	,193
Güç Yönelimi	2,92(1,13)	3,26(1,38)	9943,00 ^M	Ø	,074
Merhametsizlik	4,23(0,69)	4,16(0,65)	0,71 ^t	398	,480
Meşrulaştırma	3,98(0,85)	4,08(0,98)	-0,65 ^t	398	,516
Kişisel Sorumsuzluk	1,94(1,11)	2,10(1,34)	8930,00 ^M	Ø	,647
KDÖ	3,21(0,66)	3,26(0,69)	-0,42^t	398	,677
Meşrulaştırma	2,22(1,50)	2,39(1,57)	-0,69 ^t	398	,490
Olumsuz Etiketleme	1,51(1,37)	1,77(1,20)	-1,44 ^t	398	,152
Olumsuz Davranışı Kıyaslama	2,36(1,61)	2,26(1,74)	8372,00 ^M	Ø	,752
Sorumluluğu Yayma	2,67(1,02)	2,75(0,99)	-0,53 ^t	398	,598
Sorumluluğu Üstlenmeme	0,97(0,99)	1,27(1,20)	9604,00 ^M	Ø	,181
Sonuçları Çarpıtma	0,80(0,84)	1,11(0,99)	-2,08 ^t	Ø	,038

İnsandışılaştırma	1,82(1,63)	2,12(1,58)	-1,25 ^t	398	,213
Suçu Mağdura Yükleme	1,23(1,01)	1,47(1,19)	9350,50 ^M	Ø	,319
AUÖ	1,70(1,09)	1,89(1,14)	-1,12^t	397	,262
Ahlak- Utañ	3,89(2,47)	4,53(2,30)	-1,82 ^t	398	,070
Alay Etme	3,43(2,60)	4,07(2,54)	-1,66 ^t	398	,099
şiddet	3,24(2,50)	3,89(2,51)	-1,69 ^t	398	,091
CTÖ	3,62(2,46)	4,27(2,35)	-1,79^t	398	,075

Kriminal Düşünce Ölçeği, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' nin alt boyutları için katılımcıların “daha önce herhangi bir psikiyatrik hastalık tanısı aldınız mı?” sorusuna verdikleri cevapların ortalamalarının karşılaştırılması Tablo VII' de verilmiştir. Buna göre KDÖ ana ölçek toplam puanında, Kriminal Düşünce Ölçeği' nin tüm alt boyut puanlarında; AUÖ ana ölçek toplam puanında, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği' nin sonuçları çarpıtma alt boyutu hariç tüm alt boyut puanlarında ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' nin tüm alt boyutları için evet veya hayır cevabını veren katılımcıların test puanları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Buna karşı, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği' ne ait sonuçları çarpıtma alt boyutuna ait puanlarda anlamlı farklılık saptanmıştır. Buna göre evet cevabı veren katılımcıların sonuçları çarpıtma alt boyutu ortalama puanı hayır cevabı veren katılımcıların puanından yüksektir.

Katılımcıların Kriminal Düşünce Ölçeği, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' ne ait “daha önce hiç tutuklandınız veya yargılandınız mı?” değişkenine bağlı analiz sonuçları Tablo VIII' de verilmiştir.

Tablo VIII: Kriminal Düşünce Ölçeği, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' ne ait “daha önce hiç tutuklandınız veya yargılandınız mı?” değişkenine

ait analiz sonuçları (SS: Standart sapma, df: serbestlik derecesi, p: önemlilik, t: T testi, M: Mann-Whitney U testi, Ø: değer yok).

n=400	Ortalama (SS)		Test Değeri	df	p
	Evet (n=40)	Hayır (n=360)			
Hak Görme	3,54(1,25)	2,68(1,33)	3,88 ^t	398	,000
Kriminal Rasyonalizasyon	3,50(0,77)	2,88(0,71)	5,17 ^t	398	,000
Güç Yönelimi	3,95(0,75)	3,14(1,39)	4967,00 ^M	Ø	,001
Merhametsizlik	4,06(0,71)	4,19(0,64)	-1,20 ^t	398	,231
Meşrulaştırma	4,60(0,63)	4,00(0,97)	4524,50 ^M	Ø	,277
Kişisel Sorumsuzluk	2,86(1,53)	1,99(1,26)	4889,00 ^M	Ø	,000
KDÖ	3,74(0,56)	3,20(0,68)	4,83^t	398	,000
Meşrulaştırma	3,50(0,82)	2,24(1,57)	3865,00 ^M	Ø	,000
Olumsuz Etiketleme	2,70(1,14)	1,63(1,19)	5,41 ^t	398	,000
Olumsuz Davranışı Kıyaslama	2,95(1,52)	2,20(1,73)	5302,50 ^M	Ø	,004
Sorumluluğu Yayma	3,16(0,87)	2,70(1,00)	2,83 ^t	Ø	,005
Sorumluluğu Üstlenmeme	2,04(1,18)	1,14(1,14)	4,71 ^t	Ø	,003
Sonuçları Çarpıtma	2,02(1,13)	0,97(0,90)	3451,50 ^M	Ø	,000
İnsandışılaştırma	3,18(1,14)	1,96(1,58)	3723,50 ^M	Ø	,000
Suçü Mağdura Yükleme	2,44(1,21)	1,33(1,12)	5,97 ^t	398	,000
AUÖ	2,75(0,98)	1,77(1,11)	3498,00^M	Ø	,000
Ahlak- Utanç	5,94(1,31)	4,28(2,36)	4658,50 ^M	Ø	,000
Alay Etme	5,73(1,84)	3,80(2,55)	4029,50 ^M	Ø	,000
Şiddet	5,67(1,89)	3,60(2,50)	4012,50 ^M	Ø	,000
CTÖ	5,83(1,50)	4,00(2,38)	4119,50^M	Ø	,000

Kriminal Düşünce Ölçeği, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' nin alt boyutları için katılımcıların “daha önce hiç tutuklandınız veya yargılandınız mı?” sorusuna verdikleri cevapların ortalamalarının karşılaştırıldığı istatistiksel analizler tablo VIII' de verilmiştir. Buna göre Kriminal Düşünce Ölçeği' nin merhametsizlik ve meşrulaştırma alt boyutları için evet veya hayır cevabını veren katılımcıların test puanları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Kriminal Düşünce Ölçeği' nin merhametsizlik ve meşrulaştırma hariç diğer tüm alt boyutları, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve tüm alt boyutları ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' nin tüm alt boyutları için evet veya hayır cevabını veren katılımcıların test puanları arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Buna göre evet cevabı veren katılımcıların alt boyutlardan ve ana ölçeklerde aldıkları ortalama puanı hayır cevabı veren katılımcıların puanından yüksektir.

4.4. Kriminal Düşünce Ölçeği, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' ne Ait Korelasyon Analizi Sonuçları

Tablo IX: Kriminal Düşünce Ölçeği, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' ne ait korelasyon sonuçları (*: orta düzeyde korelasyon, **: kuvvetli korelasyon).

	Yaş		Ekonomik Güç		Politik Görüş		Dini İnanç	
	r	p	r	p	r	p	r	p
n= 400								
KDÖ	,304	,000	-,340	,000	,537*	,000	,554*	,000
Hak Görme	,367	,000	-,217	,000	,593*	,000	,549*	,000
Kriminal Rasyonalizasyon	,117	,020	-,249	,000	,256	,000	,226	,000
Güç Yönelimi	,334	,000	,334	,000	-,290	,000	,632**	,000
Merhametsizlik	,032	,524	-,210	,000	,426*	,000	,363*	,000

Meşrulaştırma	,279	,000	-,382	,000	,466*	,000	,481*	,000
Kişisel Sorumsuzluk	,011	,824	-,240	,000	,190	,000	,184	,000
AUÖ	,376	,000	-,294	,000	,619**	,000	,581*	,000
Meşrulaştırma	,341	,000	-,333	,000	,637**	,000	,643**	,000
Olumsuz Etiketleme	,356	,000	-,262	,000	,574*	,000	,527*	,000
Olumsuz Davranışı Kıyaslama	,414	,000	-,137	,006	,489*	,000	,461*	,000
Sorumluluğu Yayma	,353	,000	-,091	,069	,325	,000	,338	,000
Sorumluluğu Üstlenmeme	,223	,000	-,328	,000	,470*	,000	,388	,000
Sonuçları Çarpıtma	,228	,000	-,237	,000	,500*	,000	,446*	,000
İnsandışılaştırma	,359	,000	-,315	,000	,661**	,000	,634**	,000
Suçlu Mağdura Yükleme	,253	,000	-,321	,000	,548*	,000	,493*	,000
CTÖ	,382	,000	-,332	,000	,744**	,000	,737**	,000
Ahlak-Utanç	,357	,000	-,332	,000	,746**	,000	,757**	,000
Alay Etme	,389	,000	-,313	,000	,718**	,000	,696**	,000
Şiddet	,390	,000	-,281	,000	,695**	,000	,671**	,000

Yaş, ekonomik güç algısı, sağa yakın politik görüş ve dini inancının kuvvetli olması değişkenleri ile ölçek ve alt boyutlar arasında yapılan korelasyon analizi sonuçları Tablo IX’ da verilmiştir. Analiz sonucunda, Kriminal Düşünce Ölçeği’ nin Merhametsizlik ve Kişisel Sorumsuzluk alt boyutları yaş ile, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği’ nin Sorumluluğu Yayma alt boyutunun ekonomik güç ile, anlamlı bir korelasyon göstermediği izlenmektedir. Bunun dışında kalan tüm karşılaştırmalarda yaş, ekonomik güç, sağ politik görüş ve kuvvetli dini inanç değişkenleri Kriminal Düşünce Ölçeği ve tüm alt boyutları; Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve tüm alt boyutları; Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği ve tüm alt boyutları ile anlamlı korelasyon göstermiştir. Yaş ve kuvvetli dini inanç ile ölçeklerin korelasyonu pozitif yöndedir. Öte yandan, AUÖ’ nün Olumsuz Davranışı Kıyaslama alt boyutunun yaşla orta derecede korelasyon

gösterdiği, bunun dışındaki tüm ölçek ve alt boyutların yaşla korelasyonunun zayıf ya da ihmal edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir.

Dini inancın kuvvetli olması değişkeninin CTÖ ana ölçek ve alt boyutların tümü ile korelasyonu kuvvetlidir. Buna göre, dini inancın kuvvetli olması CTÖ puanlarını arttırmaktadır. KDÖ' nün Güç Yönelimi, AUÖ' nün Meşrulaştırma ve İnsandışılaştırma alt boyutlarının da dini inancın kuvvetli olması ile kuvvetli korelasyon gösterdiği bulunmuştur. Dini inanç ile KDÖ' nün Kriminal Rasyonalizasyon, Kişisel Sorumsuzluk; AUÖ' nün Sorumluluğu Yayma ve Sorumluluğu Üstlenmeme alt boyutlarının korelasyonları zayıf ya da ihmal edilebilir düzeyde iken geri kalan alt boyutlar ve ölçek toplam puanlarının korelasyonu orta derecede bulunmuştur

Katılımcıların ekonomik güçleri konusundaki algısının tüm ölçek ve alt boyutlar ile korelasyonu negatif yöndedir ve zayıf ya da ihmal edilebilir düzeydedir.

Sağa yakın politik görüşte olma değişken KDÖ' nün Güç Yönelimi alt boyutu ile negatif, diğer değişkenlerle pozitif yönde bir korelasyon göstermektedir. Bu korelasyon CTÖ ve alt boyutlarının tümü için kuvvetli derecededir. Bunun dışında AUÖ' nün ana ölçek puanı, Meşrulaştırma ve İnsandışılaştırma alt boyut puanları ile gözlenen korelasyon da kuvvetli düzeydedir. Sağ politik görüş ile zayıf ya da orta derecede korelasyon gösteren diğer ölçek ve alt boyut puanları Tablo IX' da verilmiştir.

4.5. “Daha Önce Hiç Tutuklandınız veya Yargılandınız mı?” Değişkenine Ait Korelasyon Sonuçları

İlgili değişkene ait korelasyon sonuç tablosu Tablo X ve Tablo XI' de verilmiştir. Tablo X değişkene evet cevabını veren katılımcıların korelasyon tablosuna, Tablo XI değişkene hayır cevabını veren katılımcıların korelasyon tablosuna aittir. Sonuç tablosunda ölçekler ve

ölçeklerin alt boyutları ile pearson (r) ve sig.-2 tailed (p) değerleri verilmiştir. Ölçekler ve alt boyutları korelasyon analizine göre oluşturulmuştur.

Tablo X: Daha Önce Hiç Tutuklandınız veya Yargılandınız Mı?" Değişkenine Evet Cevabını Veren Katılımcılara Ait Korelasyon Sonuç Tablosu (*: Orta Düzeyde Korelasyon, **: Kuvvetli Korelasyon).

	Yaş		Ekonomik Güç		Politik Görüş		Dini İnanç	
	r	p	r	p	r	p	r	p
KDÖ	,463*	,003	-,116	,476	,250	,120	,164	,312
Hak Görme	,323	,042	-0,40	,806	,386	,014	,152	,350
Kriminal Rasyonalizasyon	,410*	,009	-,145	,371	,081	,617	-,152	,348
Güç Yönelimi	,057	,726	-,084	,605	,349	,027	,402	,010
Merhametsizlik	-,183	,257	-,306	,055	,160	,323	,442*	,004
Meşrulaştırma	,521*	,001	-,200	,216	,269	,094	,105	,518
Kişisel Sorumsuzluk	,509*	,001	-,112	,490	,173	,285	,093	,569
AUÖ	,394	,012	-,063	,700	,336	,034	,121	,456
Meşrulaştırma	,346	,029	-,160	,324	,412*	,008	,317	,046
Olumsuz Etiketleme	,447*	,004	-,040	,806	,235	,145	,003	,984
Olumsuz Davranışı Kıyaslama	,175	,279	-,030	,854	,372	,018	,078	,631
Sorumluluğu Yayma	,455*	,003	-,075	,646	,303	,057	,272	,090
Sorumluluğu Üstlenmeme	,304	,057	-,163	,316	,388	,013	,125	,442
Sonuçları Çarpıtma	,407*	,009	,140	,389	,137	,398	-,014	,929
İnsandışılaştırma	,247	,125	-,134	,411	,401	,010	,191	,238
Suçlu Mağdura Yükleme	,451*	,003	-,019	,910	,119	,465	-,009	,956
CTÖ	,413*	,008	-,229	,155	,364	,021	,519*	,001
Ahlak-Utanç	,352	,026	-,232	,149	,349	,027	,615**	,000

Alay Etme	,404*	-,010	-,219	,174	,387	,014	,378	,016
Şiddet	,445*	,004	-,194	,230	,295	,064	,433*	,005

Yaş, ekonomik güç algısı, sağa yakın politik görüş ve dini inancının kuvvetli olması değişkenleri, ölçek ve alt boyutlar ile “daha önce hiç tutuklandınız veya yargılandınız mı?” değişkenine evet cevabını verenler arasında yapılan korelasyon analizi sonuçları Tablo X’ da verilmiştir. Analiz sonucunda, KDÖ’ nün yaş ile, Kriminal Düşünce Ölçeği’ nin Kriminal Rasyonalizasyon, Meşrulaştırma ve Kişisel Sorumsuzluk alt boyutları yaş ile, Kriminal Düşünce Ölçeği’ nin Merhametsizlik alt boyutunun dini inanç ile, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği’ nin Olumsuz Etiketleme, Sorumluluğu Yayma, Sonuçları Çarpıtma ve Suçu Mağdura Yükleme alt boyutlarının yaş ile, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği’ nin Meşrulaştırma alt boyutunun politik görüş ile, CTÖ’ nün yaş ve dini inanç ile, Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği’ nin Alay Etme ve Şiddet alt boyutlarının yaş ile, Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği’ nin Ahlak- Utanç ve Şiddet alt boyutlarının dini inanç ile anlamlı bir korelasyon gösterdiği izlenmektedir. Bunun dışında kalan tüm karşılaştırmalarda yaş, ekonomik güç, sağ politik görüş ve kuvvetli dini inanç değişkenleri ile “daha önce hiç tutuklandınız veya yargılandınız mı?” sorusuna evet cevabını verenler arasında Kriminal Düşünce Ölçeği ve geriye kalan tüm alt boyutları; Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve geriye kalan tüm alt boyutları; Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği ve geriye kalan tüm alt boyutları ile anlamlı korelasyon göstermediği izlenmektedir.

Dini inancın kuvvetli olması değişkenininin CTÖ ana ölçeği ile orta düzeyde ve CTÖ’ ye ait Ahlak- Utanç ve Şiddet alt boyutları ile yüksek düzeyde korelasyon göstermektedir. Buna göre, “daha önce hiç tutuklandınız veya yargılandınız mı?” değişkenine evet cevabını veren kişilerde dini inancın kuvvetli olması CTÖ puanlarını arttırmaktadır. KDÖ’ nün Merhametsizlik alt boyutunun dini inancın kuvvetli olması ile orta düzeyde korelasyon gösterdiği bulunmuştur.

Buna göre “daha önce hiç tutuklandınız veya yargılandınız mı?” değişkenine evet cevabını veren kişilerde merhametsizlik alt boyutunun puanı arttıkça CTÖ puanı da artmaktadır. KDÖ’nün geriye kalan alt boyutlarında bu ihmal edilebilir bir düzeydedir.

“Daha önce hiç tutuklandınız veya yargılandınız mı?” değişkenine hayır cevabını veren kişilerin analizleri Tablo XI’de verilmiştir.

Tablo XI: “Daha Önce Hiç Tutuklandınız veya Yargılandınız Mı?” Değişkenine Hayır Cevabını Veren Katılımcılara Ait Korelasyon Sonuç Tablosu

	Yaş		Ekonomik Güç		Politik Görüş		Dini İnanç	
	r	p	r	p	r	p	r	p
KDÖ	,289	,000	-,351	,000	,544*	,000	,568*	,000
Hak Görme	,367	,000	-,233	,000	,599*	,000	,568*	,000
Kriminal Rasyonalizasyon	,079	,135	-,248	,000	,244	,000	,233	,000
Güç Yönelimi	,343	,000	-,296	,000	,541*	,000	,635**	,000
Merhametsizlik	,056	,287	-,205	,000	,472	,000	,371	,000
Meşrulaştırma	,261	,000	-,390	,000	,464	,000	,487*	,000
Kişisel Sorumsuzluk	-,052	,321	-,245	,000	,165	,002	,173	,001
AUÖ	,373	,000	-,306	,000	,631**	,000	,605**	,000
Meşrulaştırma	,340	,000	-,338	,000	,641**	,000	,650**	,000
Olumsuz Etiketleme	,348	,000	-,273	,000	,591*	,000	,556*	,000
Olumsuz Davr. Kıyaslama	,429*	,000	-,138	,009	,488*	,000	,478*	,000

Sorumluluğu Yayma	,342	,000	-,081	,123	,311	,000	,330	,000
Sorumluluğu Üstlenmeme	,210	,000	-,338	,000	,459*	,000	,394	,000
Sonuçları Çarpıtma	,205	,000	-,275	,000	,528*	,000	,481*	,000
İnsandışılaştırma	,364	,000	-,321	,000	,669**	,000	,651**	,000
Suçlu Mağdura Yükleme	,231	,000	-,347	,000	,578*	,000	,525*	,000
CTÖ	,379	,000	-,322	,000	,763**	,000	,745**	,000
Ahlak-Utanç	,355	,000	-,333	,000	,765**	,000	,760**	,000
Alay Etme	,386	,000	-,311	,000	,734**	,000	,708**	,000
Şiddet	,385	,000	-,278	,000	,716**	,000	,680**	,000

Yaş, ekonomik güç algısı, sağa yakın politik görüş ve dini inancının kuvvetli olması değişkenleri ve ölçek ve alt boyutlar ile “daha önce hiç tutuklandınız veya yargılandınız mı?” değişkenine hayır cevabını verenler arasında yapılan korelasyon analizi sonuçları Tablo XI’de verilmiştir.

Analiz sonucunda KDÖ’ nün politik görüş ve dini inanç ile; Kriminal Düşünce Ölçeği’ nin Hak Görme ve Kriminal Rasyonalizasyon alt boyutlarının politik görüş ile, Hak Görme, Güç Yönelimi ve Meşrulaştırma alt boyutlarının dini inanç ile, AUÖ’ nün politik görüş ve dini inanç ile, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği’ nin; Olumsuz Davranışı Kıyaslama alt boyutunun yaş ile, Meşrulaştırma, Olumsuz Etiketleme, Olumsuz Davranışı Kıyaslama, Sorumluluğu Üstlenmeme, Sonuçları Çarpıtma ve Suçlu Mağdura Yükleme alt boyutlarının politik görüş ile, CTÖ’ nün politik görüş ve dini inanç ile, Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği’ nin; Ahlak- Utanç, Alay Etme ve Şiddet alt boyutlarının politik görüş ve dini inanç ile anlamlı bir korelasyon

gösterdiği izlenmiştir. Politik görüş ve dini inanç ile olan korelasyonlar pozitif yöndedir. Bunun dışındaki ölçek ve alt boyutların ilgili değişkenle korelasyonu zayıf veya ihmal edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir.

“Daha önce hiç tutuklandınız veya yargılandınız mı?” değişkenine hayır cevabını veren katılımcıların CTÖ ana ölçek ve alt boyutlarının tümü politik görüş ve dini inanç ile korelasyonu kuvvetlidir. Buna göre, politik görüşün sağa yaklaşması ve dini inancın kuvvetli olması “hayır” cevabını veren katılımcıların CTÖ puanlarını arttırmaktadır. KDÖ ve alt boyutlarına ait korelasyon sonuçları “hayır” cevabını veren katılımcılarda ihmal edilebilir düzeyde zayıftır.

4.6. Kriminal Düşünce Ölçeği, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği’ ne Ait Regresyon Sonuçları

Regresyon analizinde enter regresyon ve stepwise yöntemleri kullanılmıştır. Yapılan analizlerden elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir.

Katılımcıların CTÖ puanı ile KDÖ ve AUÖ puanlarının yanı sıra yaş, psikiyatrik hastalık tanısı olmaması, daha önce tutuklama ya da yargılama yaşamamış olması, eğitim seviyesi, ekonomik güçlülüğü konusundaki algısı, sağ politik görüşe yatkınlığı, dini inancı kuvvetli olma değişkenleri arasındaki ilişki çoklu doğrusal regresyon analizi ile incelenmiştir. Regresyon modeli anlamlı bir uyum göstermiştir ($F(11.387) = 285.923, p < 0.001$). Bağımsız değişkenler bağımlı değişkenin %86.7’sini açıklamıştır (adjusted R kare = 0.867; Standart hata: .866). En yüksek VIF değeri 6.249 ve Durbin – Watson test değeri 1.656 olup multikolinearite ve otokorelasyon problemi bulunmamaktadır. Regresyon modelinde CTÖ puanını anlamlı olarak yordayan dört değişken bulunduğu görülmektedir. Buna göre, sağ politik görüşe yatkın olması, dini inancını kuvvetli görmesi ve AUÖ puanları pozitif yönde yordarken, üniversite veya daha

yüksek eğitim seviyesinde olmak negatif yönde yordayıcıdır. İlgili model özeti Tablo XII' de verilmiştir.

Tablo XII: Regresyon Modeli 1

Model	Standartlaştırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar	t	Sig.	Çoklu Bağlantı	
	B	Std. Hata	Beta			Tolerans	VIF
Sabit	-,264	,535		-,493	,622		
Yaşınız	,008	,005	,037	1,545	,123	,570	1,754
Önceden psikiyatrik tanı almamış olması	,223	,133	,031	1,674	,095	,980	1,020
Daha önce tutuklama ve yargılama yaşamamış olması	-,045	,151	-,006	-,298	,766	,918	1,089
Ekonomik gücü hakkındaki algısı	,014	,033	,009	,438	,662	,755	1,324
Sağ politik görüşe yatkın olması	,227	,040	,174	5,653	,000	,353	2,832
Dini inancın kuvvetli görmesi	,240	,036	,199	6,610	,000	,368	2,715
Lise üstü eğitim seviyesi	-,774	,148	-,163	-5,217	,000	,343	2,914
Evli değil bekar olması	,029	,120	,006	,241	,810	,583	1,714
Evli değil boşanmış ya da eşini kaybetmiş olması	-,147	,137	-,022	-1,073	,284	,826	1,210
KDÖ	,041	,140	,012	,293	,769	,204	4,891
AUÖ	1,059	,096	,506	11,047	,000	,160	6,249

Anlamli iliŒki kurulamayan deęiŒkenlerin sayıca fazla olması nedeniyle analiz bu sefer de aŒamalı regresyon modeli ile tekrarlanmıŒtır. Regresyon modeli anlamli bir uyum gstermiŒtir ($F(4,384) = 648.068$, $p < 0.001$). Bağımsız deęiŒkenler bağımlı deęiŒkenin %86.7'sini aıklamıŒ, bu değer deęiŒmemiŒtir (adjusted R kare = 0.867; Standart hata: .865). En yüksek VIF değeri 2.959 ve Durbin – Watson test değeri 1.637 olup multikolinearite ve otokorelasyon problemi bulunmamaktadır. Regresyon modelinde CT puanını anlamli olarak yordayan dört deęiŒken bulunduğu görülmektedir. Buna göre, sağ politik grŒe yatkın olması, dini inancını kuvvetli görmesi ve AU puanları pozitif yönde yordarken, niversite veya daha yüksek eğitim seviyesinde olmak negatif yönde yordayıcıdır. İlgili model zeti Tablo XIII' te verilmiŒtir.

Tablo XIII: Regresyon Modeli 2

Model	StandartlaŒtırılmamıŒ Katsayılar		StandartlaŒtırılmıŒ Katsayılar	t	Sig.	Çoklu Bağlantı	
	B	Std. Hata	Beta			Tolerans	VIF
Sabit	,307	,223		1,377	,169		
AU	1,091	,066	,521	16,545	,000	,338	2,959
Dini inancın kuvvetli görmesi	,245	,036	,204	6,901	,000	,384	2,605
Sağ politik grŒe yatkın olması	,224	,039	,172	5,778	,000	,377	2,650

	Lise üstü eğitim seviyesi	-,796	,146	-,168	-5,466	,000	,356	2,810
--	---------------------------	-------	------	-------	--------	------	------	-------

KDÖ ve AUÖ ölçeklerinin alt boyutlarının ayrı ayrı etkisinin analiz edilebilmesi için aşamalı çoklu regresyon analizi alt boyutlar özelinde de tekrar edilmiştir. Yapılan ilk analizde korelasyon analizinde de CTÖ ile yüksek korelasyon gösteren *İnsandışlaştırma* faktörü nihai modelde yerini aldığı halde VIF değerinin 12.535 bulunmuştur. Bunun bir multikolinerite problemi olduğu düşünülerek bu değişken modellemeden çıkarılıp analiz tekrarlanmıştır. Oluşan regresyon modeli anlamlı bir uyum göstermiştir ($F(9,39) = 359.088, p < 0.001$). Bağımsız değişkenler bağımlı değişkenin %89'unu açıklamıştır (adjusted R kare = 0.890, Standart hata: ,787). En yüksek VIF değeri 2.959 ve Durbin – Watson test değeri 1,722 olup multikolinerite ve otokorelasyon problemi bulunmamaktadır. Regresyon modelinde CTÖ puanını anlamlı olarak yordayan dokuz değişken bulunduğu görülmektedir. Buna göre, sağ politik görüşe yatkın olması, dini inancını kuvvetli görmesi, önceden psikiyatrik tanı almamış olması, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği' nin Meşrulaştırma, Olumsuz Etiketleme, Suçu Mağdura Yükleme, Sorumluluğu Üstlenmeme alt boyut puanları pozitif yönde yordarken, üniversite veya daha yüksek eğitim seviyesinde olmak negatif yönde yordayıcıdır. Kriminal Düşünce Ölçeği alt boyutlarından sadece Kişisel Sorumsuzluk alt boyutu yordayıcı nitelikte olup CTÖ ile arasındaki ilişki ters yönlüdür. İlgili model özeti Tablo XIV' te verilmiştir.

Tablo XIV: Regresyon Tablosu 3

Model	Standartlaştırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar	t	Sig.	Çoklu Bağlantı	
	B	Std. Hata	Beta			Tolerans	VIF

Sabit	,307	,223		1,377	,169		
Dini inancın kuvvetli görmesi	,176	,033	,146	5,251	,000	,356	2,807
Sağ politik görüşe yatkın olması	,222	,036	,170	6,226	,000	,370	2,705
Lise üstü eğitim seviyesi	- ,730	,132	-,154	- 5,541	,000	,359	2,789
Önceden psikiyatrik tanı almamış olması	,282	,121	,039	2,327	,020	,981	1,019
AUÖ Meşrulaştırma	,578	,064	,380	9,057	,000	,157	6,381
Olumsuz etiketleme	,403	,071	,208	5,659	,000	,204	4,894
Kişisel sorumsuzluk	- ,104	,037	-,057	- 2,818	,005	,668	1,496
Suçlu mağdura yükleme	,224	,065	,110	3,457	,001	,270	3,700
Sorumluluğu üstlenmeme	- ,156	,059	-,077	- 2,637	,009	,321	3,113

Regresyon analizi sonuç tablolarına göre üniversite ve üstü eğitim seviyesinin artması transfobi ölçek puanını azalttığı, dini inanç puanı artışının transfobi puanını arttırdığı, politik görüşün sağa yaklaşmasının transfobi puanını arttırdığı görülmektedir. Kriminal Düşünce

Ölçeği ve Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği toplam puanları Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği ile anlamlı bir ilişki göstermektedir.

Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği' nin olumsuz davranışı olumlu etiketleme alt boyutu, suçlu mağdura yükleme boyutu; Kriminal Düşünce Ölçeği' nin güç yönelim alt boyutu ve hak görme alt boyutlarının yükselmesi transfobi seviyesini arttırmaktadır. Kriminal Düşünce Ölçeği' nin kişisel sorumsuzluk alt boyutunun azalması ise transfobi puanını azaltmaktadır. Kriminal Düşünce Ölçeği toplam puanı regresyon analizinde transfobi puanına anlamlı bir etki göstermemiş, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği toplam puanı ise ancak çoklu bağlantı varlığı halinde anlamlılık kazanmıştır. Bu nedenle Kriminal Düşünce Ölçeği modelden dışlanmıştır.

Yapılan analizler sonucunda Kriminal Düşünce Ölçeği' nin kişisel sorumsuzluk alt boyutu ile Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği' nin sorumluluğu yayma alt boyutunun bağlantılı olduğu saptanmıştır.

5. TARTIŞMA

Bu çalışma, kendisini heteroseksüel olarak belirten kişilerin kriminal düşünce, ahlaki uzaklaşma ve transfobi seviyelerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada transfobi ile ahlaki uzaklaşma ve kriminal düşüncelerin ilişkisi incelenmiş, belirlenen örneklem üzerinden veriler elde edilmiş ve bu veriler Bulgular kısmında belirtilen analizlere tabi tutulmuştur. Heteroseksüel bireylerin trans bireylere yönelik tutumları, ahlaki uzaklaşma ve kriminal düşünceleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Ayrıca değerlendirmeye, çalışmaya katılan katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi, medeni durumu, psikiyatrik tanı geçmiş, adli kayıt, ekonomik güç, politik görüş ve dini inanç seviyeleri gibi demografik değişkenler de dahil edilmiştir. Tartışma bölümünde yer alacak olan yorumlar Bulgular bölümündeki verilerle beraber tartışılacaktır.

Son yıllarda ahlaki uzaklaşma ile kriminal düşünce, ahlaki uzaklaşma ile homofobi ve kriminal düşünce ile homofobi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar yapılmaktadır. Ancak bu üçünün transfobi ile arasındaki bağı bir çalışmaya alan yazınında rastlanmamıştır. Daha önce emsal teşkil edecek bir çalışmanın olmaması araştırmacı tarafından bu çalışmanın sınırlılığı olarak değerlendirilmekle birlikte aynı zamanda araştırmacı tarafından alan yazınına bir katkı olarak görülmektedir.

Çalışmaya başlamadan önce katılımcılardan yazılı onay alınmıştır. Katılımcıların kendilerini heteroseksüel olarak tanımlayan, 18 yaş üstü bireyler olmasına dikkat edilmiş, katılımcılar heteroseksüel bireylerden seçilmiştir. Ortaya atıldığı dönemde çocuk ve ergenlerdeki antisosyal davranışları açıklamaya çalışan ahlaki uzaklaşma kavramı (Bandura ve ark., 1996), son dönemde yetişkin bireylerin olumsuz tutum ve davranışlarını açıklamaya odaklanmıştır (Bandura, 2004, 2016; Gezici Yalçın ve ark., 2016; Carrera-Fernández ve ark., 2018; Sahlman, 2019; Kağan & Yazıcıoğlu, 2021; Maftai & Holman, 2021). Alan yazını

incelendiğinde kriminal düşünce ve suça yatkınlığın yine yetişkin bireylerle çalışıldığı görülmektedir (Knight ve ark., 2006; Walters, 2006; Boduszek & Hyland, 2012; Pardini ve ark., 2015; Duyguner & Gölge, 2019). Transfobiyi temel alan ve Türk örneğine az sayıda uyarlanan ölçekler ise yetişkin bireylerle çalışılmıştır (Akın ve ark., 2014; Akdemir & Gölge, 2019). Alan yazınında ahlaki uzaklaşma ve kriminal düşünceyi temel alarak inceleyen çalışmalar da yetişkin katılımcılar üzerinden gerçekleştirilmiştir (Risser & Eckert, 2016; Butt 84 ve ark., 2019). Son olarak alan yazınında ahlaki uzaklaşma ve transfobi üzerinde yapılmış sınırlı çalışmaların ise yine yetişkin bireylere odaklandığı görülmektedir (Carrera-Fernández et al., 2018; Sahlman, 2019; González-Fuentes ve ark., 2022). Önceki benzer çalışmalarda yetişkin bireyler ve bu bireylerin tutumları çalışıldığı göz önüne alınarak ilgili çalışmada da 18 yaş ve üstü bireylerle çalışılmıştır.

Gönüllü katılımcıların demografik bilgilerini belirlemek için katılımcılardan yaş, eğitim seviyesi, medeni durumu, psikiyatrik tanı geçmişi, adli kayıt, ekonomik güç, politik görüş ve dini inanç seviyeleri demografik bilgi formuna cevaplaması istenmiştir. 210 erkek, 190 kadın toplam 400 katılımcının sosyo- demografik özellikleri incelendiğinde genç- yetişkin yaş aralığındaki bireylerin ön plana çıktığı görülmektedir. Yaş olarak en küçük katılımcının yaşı 18, en büyüğünün ise 72'dir. Kriminal Düşünce Ölçeği, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' nin Türk örneğine uyarlanması 18 yaş ve üzeri katılımcılarla gerçekleştirilmiştir (Duyguner & Gölge, 2019; Gezici Yalçın ve ark., 2016; Akın ve ark., 2014).

Yaş değişkeni ile ahlaki uzaklaşma, kriminal düşünce veya transfobinin ilişkisine dair yapılan korelasyon analizi sonucunda Kriminal Düşünce Ölçeği' nin meşrulaştırma ve kişisel sorumsuzluk alt boyutunun yaş değişkeni ile anlamlı bir farklılık göstermediği, bunun dışında kalan ölçek ve alt boyutların tümü yaş değişkeni arasında anlamlı farklılık gösterdiği

saptanmıştır. Ancak Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği' nin olumsuz davranışı kıyaslama alt boyutu yaşla orta düzeyde bir korelasyon göstermektedir. Bunun dışındaki tüm ölçek ve alt boyutların yaşla olan korelasyonu zayıf ya da ihmal edilebilir olarak düzeydedir. Buna göre yaş, kriminal düşünce, ahlaki uzaklaşma eğilimi ve transfobi seviyesinde anlamlı bir farklılık sergilediği, ancak bu farklılığın zayıf düzeyde olduğu yorumu yapılabilmektedir. Ayrıca yaş ile dini inanç kuvvetli bir korelasyon göstermektedir. Yani katılımcıların yaşı ilerledikçe kuvvetli dini inanca sahip olmaktadır. Buna karşı, ahlaki uzaklaşma eğilimi ve yaş değişkeni üzerinde yapılan benzer çalışmalar göz önüne alındığında farklı yaş gruplarında farklı ahlaki uzaklaşma eğilimleri görülebileceği sonucuna varılmıştır (Eroğlu ve ark., 2020; Güvendi & Işım, 2019; Köklü, 2019).

Ölçek puanlarının cinsiyet değişkenine bağlı olarak gerçekleştirilen analizlerine bakıldığında erkek katılımcıların kriminal düşünce, ahlaki uzaklaşma eğilimi ve transfobi seviyelerinin kadın katılımcılardan daha fazla olduğu görülmektedir. Bu sonuç alan yazınında yapılan çalışmalarla paralellik göstermektedir (Gezici Yalçın ve ark., 2016; Yavuz-Birben & Bacanlı, 2017; Kağan & Yazıcıoğlu, 2021). Buna karşı, 2021 yılında 18-25 yaş aralığında 270 katılımcıyla gerçekleştirilen bir çalışmada katılımcıların cinsiyeti ile ahlaki uzaklaşma eğilimleri arasında bir ilişki bulunamamıştır (Kocatürk & Türk Kurtça, 2021). Bu çalışmanın bulguları ise cinsiyetin, kriminal düşünce, ahlaki uzaklaşma eğilimi ve transfobi üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Erkek katılımcıların kriminal düşünce seviyeleri, kadın katılımcıların kriminal düşünce seviyelerine oranla daha yüksek düzeyde olmakla birlikte, erkek katılımcılar kadın katılımcılara oranla daha fazla ahlaki uzaklaşma eğilimi göstermekte ve daha cinsiyetçi olmaktadır. Kriminal düşünce ve transfobi puanlarının erkek katılımcılarda fazla olmasında geleneksel cinsiyet rollerinin etkisi olduğu düşünülmektedir. Geleneksel cinsiyet rollerine göre erkeklerin saldırgan davranışlar gerçekleştirilmesi desteklenirken, kadınların “annelik” rolüne uygun davranışlar gerçekleştirilmesi desteklenmektedir. Geleneksel cinsiyet rollerine göre

kadınların sesini yükseltmesi dahi garipsenmektedir. Bu ve benzeri durumların doğal sonucu olarak da erkekler suça daha yatkın hale gelmektedir.

Çalışmanın yarısından çoğunu evli bireyler veya evlilik geçmişi bulunan bireyler oluşturmaktadır. Çalışmanın bulgularına göre katılımcıların medeni durumlarının kriminal yatkınlık, ahlaki uzaklaşma ve transfobi üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Bekar- evli, bekar/ boşanmış- eşi vefat etmiş kategorileri arasında anlamlı bir fark saptanırken, evli/ boşanmış- eşi vefat etmiş katılımcılar arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bu durum geçmişinde evlilik deneyimi olan katılımcıların kriminal düşünce yatkınlıklarının, ahlaki uzaklaşma eğilimlerinin ve transfobi seviyelerinin geçmişinde herhangi bir evlilik geçirmemiş katılımcılara oranlar daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum kadın ve erkek arasında hiyerarşik bir sisteme dayanan, erkek egemenliğini kabul eden ve heteroseksüellik üzerinde temellenen ataerkillik kavramı çerçevesinde incelenebilir. Ataerkil sisteme göre gücün sahibi erkektir ve erkek bu yönüyle ailede otorite konumundadır. Heteroseksüellik dışında bir cinsel yönelime sahip olan birey, özellikle bir trans kadın, bu sisteme göre güçsüzlüğü çağrıştırmakta ve erkeğin iktidarının 'zedelenmesine' neden olmaktadır. Şu an evli olan veya geçmişinde evlilik yapmış olan kişiler çoğunlukla 'ailenin reisi' olma yoluyla erkeklik iktidarını yaşamıştır. Dolayısıyla iktidarını 'zedeleyecek', erkeği 'zayıf' gösterecek veya onu iktidarından edecek bir cinsel yönelimi kabul etmeyecek, o cinsel yönelime sahip bireylere yönelik olumsuz tutum içinde olacaktır. Heteroseksüel toplumlarda erkeksi kadınların, kadınsı erkeklere göre daha çok kabul görmesinin nedeni de bu olabilir. Çünkü burada da erkek gücüne bir vurgu bulunmaktadır. Alan yazınına bakıldığında kriminal düşünce yatkınlığı, ahlaki uzaklaşma eğilimi veya transfobi seviyesinin medeni durum ile ilgili ilişkisine dair bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ortay çıkan bu sonuç bu çalışmanın hem sınırlılığı hem de çalışmanın alan yazınına getirdiği bir yenilik olarak değerlendirilmektedir.

Çalışmanın yarısını lise ve altı eğitim seviyesine sahip katılımcılar oluştururken diğer yarısını lisans ve lisansüstü eğitim seviyesine sahip katılımcılar oluşturmaktadır. Eğitim seviyesi değişkeninde okuryazar olmayan kitle de bulunmaktadır ve bu kitle lise ve altı eğitim seviyesine dâhil edilmiştir. Çalışma sonucunda lisans ve lisansüstü mezuniyeti olan katılımcıların, kriminal yatkınlıkları, ahlaki uzaklaşma eğilimleri ve transfobi seviyeleri lise ve altı eğitim seviyesine sahip katılımcılardan düşük çıkmıştır. Lise ve altı eğitim seviyesindeki bireyler, suç işleme potansiyeline daha yatkın olmakta, ahlaki uzaklaşma mekanizmalarına daha çok başvurmakta ve daha cinsiyetçi olmaktadır. Bu sonuç alan yazınında ahlaki uzaklaşma ve eğitim durumu üzerine yapılmış diğer çalışmalarla araştırmayla benzerlik göstermektedir (Bandura, 1999, 2004; Bjärehed ve ark., 2020; Carrera Fernández et al., 2018; Güvendi & Işım, 2019; Johnson, 2014; Maftei & Holman, 2021; Sahlman, 2019). Üniversite ve üstü eğitim seviyesi arttıkça ahlaki uzaklaşma eğilimi de azalmaktadır (Kağan & Yazıcıoğlu, 2021). Ayrıca eğitim seviyesinin artması Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçek puanını azaltmaktadır. Dolayısıyla buradan eğitim seviyesi yükseldikçe ahlaki uzaklaşma eğilimlerin ve transfobi seviyelerinin düştüğü sonucu çıkmaktadır.

“Daha önce hiç tutuklandınız veya yargılandınız mı?” değişkenine baktığımızda %90’ının (360 kişi) evet, %10’unun (40 kişi) hayır cevabı verdiği görülmektedir. Bu değişken ve ölçekler arasındaki korelasyon durumları Tablo X ve Tablo XI’de verilmiştir. Bu tabloya göre tutukluluk korelasyonu ve ölçekler korele çıkmıştır. Korelasyon sonuçlarına göre bu değişkene evet cevabı verenlerin Kriminal Düşünce Ölçeği ve Ahlaki Uzaklaşma Ölçeğinden aldıkları puanlar pozitif ilişkili bulunmuştur. Yani daha önce tutuklanan bireylerin kriminal düşünce yatkınlıkları ve ahlaki uzaklaşma seviyeleri yüksek olmaktadır. Çalışmanın bu sonucu kriminal düşünce ve ahlaki uzaklaşma arasında yapılan çalışmalarla paralellik göstermektedir (Bandura, 2004; Bjärehed ve ark., 2020; Butt ve ark., 2019; Carrera Fernández ve ark., 2018; Duyguner & Gölge, 2019; Risser & Eckert, 2016; Walters, 2006).

Türkiye’de yapılan çalışmalar incelendiğinde, trans bireylere yönelik olumsuz tutum sergileyen kişilerin, genellikle erkek olduğu, daha güçlü dini inançlara sahip olduğu, otoriter tutumlara daha yatkın oldukları, kendileri gibi transfobik arkadaş çevresine sahip olduğu ve daha düşük eğitim seviyesine sahip olduğu görülmektedir (Şah, 2012). Tez kapsamında yapılan bu çalışmanın genel sonuçlarına bakıldığında ise ahlaki uzaklaşma ve transfobi puanları yüksek bireylerin genelde erkek olduğu, daha düşük eğitim seviyesine sahip olduğu, politik görüşlerinin sağ ideolojiye yakın olduğu, dini inançlarının kuvvetli olduğu, ahlaki uzaklaşma seviyelerinin yüksek olduğu ve Kriminal Düşünce Ölçeği’ nin kişisel sorumsuzluk alt boyutundan aldıkları puanın yüksek olduğu saptanmıştır. Genel sonuçlara göre kriminal düşünce, ahlaki uzaklaşma ve transfobi ilişkili çıkmıştır.

Çalışmada yer alan “daha önce herhangi bir psikiyatrik hastalık tanısı aldınız mı?” ve “hiç tutuklandınız veya yargılandınız mı?” değişkenleri ahlaki uzaklaşma ve transfobi ile arasında anlamlı bir ilişki çıkmamıştır. Psikiyatrik tanı geçmişi katılımcıların tutumları üzerinde etkili olmamaktadır.

Katılımcıların ekonomik seviye ortalamasına bakıldığında kendilerini orta seviye bir gelir durumuna, politik görüş ortalamasına bakıldığında kendilerini sağ politik görüşe, dini inanç seviyelerine bakıldığında ise kendilerini kuvvetli inanca sahip olarak nitelendirdikleri görülmektedir. Bir genelleme yapmak gerekirse katılımcıları, orta gelir seviyesine sahip, sağ görüşe yatkın ve dindar kişiler olarak nitelendirmek mümkündür.

Katılımcıların ekonomik seviyeleri konusundaki algısının tüm ölçek ve alt boyutlar ile korelasyonu negatif yöndedir ve zayıf ya da ihmal edilebilir düzeydedir. Buna göre katılımcıların ekonomik seviyesi, katılımcıların kriminal düşünce, ahlaki uzaklaşma ve transfobi seviyelerini arasında bağ bulunmamaktadır. Katılımcıların belirttikleri ekonomik seviyeleri, trans bireylere yönelik tutumları üzerinde etkili olmamaktadır.

Politik görüş değişkenine bakıldığında ise en solu 1 rakamı temsil ederken en sağ 7 rakamı temsil etmektedir. Katılımcılardan politik görüşlerini 1 ile 7 arasında işaretlemeleri istenmiştir. Toplam 400 katılımcının ortalamasının 4,25; standart sapmasının ise 1,81 olduğu saptanmıştır. Sağa yatkın politik görüşte olma değişkeni Kriminal Düşünce Ölçeği' nin güç yönelimi alt boyutu ile negatif, diğer alt boyutları ile pozitif yönde bir korelasyon göstermektedir. Kendisini sağa yatkın bir politik görüşte olarak belirtilen katılımcıların Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ve alt boyut puanları ile gözlenen korelasyon kuvvetli düzeydedir. Ayrıca sağa yatkın politik görüş ile Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği' nin kendisi ve alt boyutları da arasındaki korelasyon da kuvvetli düzeyde tespit edilmiştir. Katılımcıların sağ politik görüş puanları yükseldikçe ahlaki uzaklaşma eğilimleri ve transfobi seviyeleri de yükselmektedir. Politik olarak sağa yaklaşmak Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeğinden elde edilen puanları da yükseltmekte yani yordamaktadır. Muhafazakâr yaklaşımın bunda etkisi olduğu düşünülmektedir. Muhafazakâr toplum yapısından kaynaklanan ve biyolojik cinsiyeti temel alan tutumlar ile toplumsal cinsiyet eşitsizliğine varan kalıplaşmış cinsiyet rolleri bireyler üzerinde mutlak bir otorite ve baskı oluşturmaktadır. Muhafazakâr toplumsal yapı ve muhafazakâr düşünme biçimleri heteroseksüellik dışındaki cinsel yönelimleri kabul etmeyebilmekte ve anormal olarak nitelendirebilmektedir. Farklı araştırma çalışmaları, transfobinin kişiliğin belirli boyutlarıyla ilişkili olduğunu ve bunların bireyleri belirli türde tutumlar oluşturmaya yatkın hale getirebileceğini ortaya koymaktadır. González-Fuentes ve arkadaşları, bu bağlamda, bilim camiası tarafından geniş çapta kabul gören Beş Büyük Kişilik Modelinden yola çıkarak transfobinin kişilik boyutlarıyla negatif ilişkili olduğunu ileri sürmektedir (González-Fuentes ve ark., 2022). Beş Büyük Kişilik Modelinde yer alan gelenekselci- deneyime kapalılık özelliği gösteren bireyler tutucu, geleneksel, yeni duygu ve düşünceler mesafeli, eleştiriye kapalı yani genel olarak muhafazakâr bir eğilim sergilemektedir

(Çivitci & Arıcıoğlu, 2012). Bu nedenle, geleneksel, muhafazakâr ve deneyimlere "kapalı" olan davranış kalıpları, trans bireylere yönelik daha büyük bir hoşgörüsüzlükle yaklaşabilmektedir.

Kendilerini dindar olarak tanımlayan katılımcıların ahlaki uzaklaşma ve cinsiyetçilik seviyelerinin de yüksek çıktığını göstermektedir. Bu bulgu dindarlık ve ahlaki uzaklaşma arasında yapılan bir çalışmayla benzerlik göstermektedir. Lise öğrencileri üzerinde yapılan bir 90 çalışmada kendilerini dindar olarak tanımlayan kişilerin ahlaki uzaklaşma seviyelerinin de yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır (Çetin, 2019). Dini inanç değişkenine bakıldığında en düşük dini inanç seviyesini 1 temsil ederken en yüksek (veya inancım tam) dini seviyeyi 7 rakamı temsil etmektedir. Katılımcılardan dini inançlarını 1 ile 7 arasında puanlamaları istenmiştir. Çıkan sonuçların ortalaması 5,12; standart sapması 1,97'dir. Katılımcıların çoğunluğu kendilerini dini inanca yakın bir yerde konumlandırmaktadır. Kendilerini dindar olarak tanımlayan katılımcıların ahlaki uzaklaşma ve transfobi seviyelerinin de yüksek çıktığını göstermektedir. Yani dini inanç seviyesi yükseldikçe ahlaki uzaklaşma artmakta ve transfobi düzeyi de artmaktadır. Bu bulgu dindarlık ve ahlaki uzaklaşma arasında yapılan bir çalışmayla benzerlik göstermektedir. Lise öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada kendilerini dindar olarak tanımlayan kişilerin ahlaki uzaklaşma seviyelerinin de yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır (Çetin, 2019).

Transfobinin artması trans bireylere yönelik olumsuz tutum ve davranışları arttırmakta, saldırganlığa varan nefret temelli davranışların oluşma riskini de arttırmaktadır. Yapılan başka çalışmalarda da saldırganlık ve ahlaki uzaklaşma arasında pozitif yönde ilişkinin bulunması araştırmanın bu sonucunu destekler niteliktedir (Bandura, 1990, 1999, 2002, 2004, 2016; Bandura ve ark., 1996; Bjärehed ve ark., 2020; Carrera-Fernández ve ark., 2018; Farrington, 2005; Gezici Yalçın ve ark., 2016; Güvendi & Işım, 2019; Johnson, 2014; Köklü, 2019; Maftei & Holman, 2021; Risser & Eckert, 2016; Yavuz-Birben & Bacanlı, 2017). Ayrıca saldırganlık

ile kriminal düşünce ve suça yatkınlığın ilişkili olduğu çalışmalar da bulunmaktadır. Pakistan’da toplam 60 mahkûm üzerinde yapılan bir çalışmada mahkumların kriminal düşünce seviyelerinin artmasının ahlaki uzaklaşma seviyelerini de arttırdığı ve bu mahkumların antisosyal davranışlar gerçekleştirmeye daha yatkın olduğu bulunmuştur (Butt ve ark., 2019). Nitekim çalışmamızda yer alan Kriminal Düşünce Ölçeği’ nin kişisel sorumsuzluk alt boyutunun, Ahlaki Uzaklaşma Ölçeğinde yer alan sorumluluğu yayma alt boyutuyla pozitif ilişkili çıkması trans bireylere yönelik saldırganlık davranışlarının oluşum nedenlerinin anlaşılmasında yol gösterici olmaktadır. Kişisel sorumsuzluk bireyin davranışlarının sorumluluğunu almamasıdır. Kişisel sorumsuzluk seviyesi yüksek olan bireyler davranışlarının hatalı sonuçlarını kabul etmemekte, başkalarını suçlamaktadır (Duyguner & Gölge, 2019). Sorumluluğu yayma ise olumsuz davranışın failliğini kabul etmemek anlamındadır. Bu düşünme biçiminde grubun yaptığı olumsuz davranıştan sorumlu olan bireylerin davranışları küçültülmekte ve önemsiz hale getirilmektedir (Gezici Yalçın ve ark., 2016). Bu da davranışın sorumluluğunu almamak anlamına gelmektedir. Kriminal Düşünce Ölçeği ve Ahlaki Uzaklaşma Ölçeğindeki bu iki alt boyutun Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği ile pozitif ilişkili çıkması transfobi temelli nefret suçlarının anlaşılması açısından önemlidir. Onur Yürüyüşü’ ne karşı kolektif bir biçimde yapılan saldırganca söylem ve davranışlar bu ekseninde değerlendirilebilir. Transfobi temelli saldırgan söylem ve davranışların bilişsel olarak meşrulaştırılması bireylerin suç yatkınlığı ve ahlaki uzaklaşma seviyeleri ile ilişkilidir.

5.1.Regresyon Analizlerine Dair Bulguların Yorumlanması

Araştırmanın verileri için en son yapılan işlem regresyon analizidir. Yapılan regresyon analizleri sonucunda üniversite ve üstü eğitim seviyesine sahip olmak transfobi seviyesini azalttığı, katılımcıların politik görüşünün sağa yatkın olması ve dini inancın kuvvetli olmasının transfobi seviyesini arttırdığı saptanmıştır. Ayrıca Kriminal Düşünce Ölçeği’ nin güç yönelimi

ve hak görme alt boyutları ile Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği' nin olumsuz davranışı olumlu etiketleme ve suçu mağdura yükleme alt boyutları transfobi seviyesini arttırmaktadır. Hak görme, imtiyazlı olma düşüncesiyle ilgilidir ve kişi özel olduğunu düşünmektedir. Kontrol ve güç ihtiyacı ile ilgili olarak karşımıza çıkan güç yöneliminde birey, çevresini kontrol etme çabası içinde olmakta ve agresyon yoluyla güç hissi sağlamaya çalışmaktadır (Duyguner & Gölge, 2019). Hak görmeye özel bir imtiyazı olduğunu düşünen bireyin, çevresini daha çok kontrol etmek isteyeceği düşünülmektedir. Bu bireyin saldırganca tutumlarını meşrulaştırma konusunda kendisine özgür bir alan sağladığı bir düşünce stilidir. Bu yolla transfobi temelli saldırganca davranışların devamlılığı oluşmaktadır.

Olumsuz davranışı olumlu etiketleme, ahlaki standartlara uymayan saldırgan davranışların kişi tarafından yeniden çerçevelenerek iyimser bir hale getirilmesidir. Suçu mağdura yükleme, mağdurların maruz kaldıkları eylemlerden sorumlu olduklarına dair inançtır. Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği' ne ait bu iki alt boyutun yükselmesi transfobi seviyesini de yükseltmektedir. Trans bireylere yönelik saldırganca davranışların sebebi olarak yine trans bireylerin gösterilmesi (cinsiyetini değiştirmeseydi böyle olmazdı, Allah sadece iki cinsiyet yaratmıştır, müstahak gibi söylemler) ve trans bireylere saldırarak onların biyolojik cinsiyetlerine yönlendirilmeye çalışılması bu ekseninde değerlendirilebilir.

6. SONUÇ

Heteroseksüelliğin kutsal olarak kabul edildiği toplumlarda cinsel azınlık olarak bulunan bireyler saldırganlığa maruz kalmaktadır. Trans bireyler görünür olmaları ve ayırt edilebilirliklerinin fazla olması nedeniyle dezavantajlı gruplar içinde yer almaktadır. Trans bireyler, kimliklerinden dolayı toplumdan dışlanmakta hatta toplumun geri kalanıyla eşit haklara sahip olamamaktadır. Daha önce yapılmış olan çalışmalarda, trans bireylere yönelik tutumun olumsuz yönde olduğu, ayrımcılık ve ön yargının her zaman baskın çıktığı ve erkeklerin kadınlara yönelik daha sert olduğu tespit edilmiştir. Yapılan bu çalışmada da erkek katılımcıların kadın katılımcılara oranla transfobi seviyelerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulguya ek olarak, eğitim seviyesinin ahlaki uzaklaşma ve transfobiyi yordadığı, yüksek eğitim seviyesinin transfobi seviyesini azalttığı, dindarlığın ve sağa yatkın politik görüşün de transfobi seviyesini arttırdığı tespit edilmiştir. Ayrıca ahlaki uzaklaşma ile transfobi arasında pozitif düzeyde kuvvetli bir ilişki saptanmıştır. Buna karşı, kriminal düşünce ile transfobi arasında, sadece güç yönelimi ve hak görme boyutları arasında bir ilişki saptanmıştır. Kriminal düşünce yatkınlığı tek başına transfobi üzerinde etkili olmamakta ancak başka değişkenlerin varlığı halinde transfobi üzerinde etkili olmaktadır. Çalışmanın sonucuna bağlı olarak, medeni durum, eğitim seviyesi, dindarlık politik görüş, ahlaki uzaklaşma ve transfobi arasında ilişki olduğu söylenilebilir. İlişkili olduğu durumlar ve bu durumların yorumları Tartışma bölümünde verilmiştir.

Çalışmanın ana zorluklarından bir tanesi transfobi üzerine Türk örneğinde yapılmış olan bilimsel çalışmaların azlığıdır. Diğer ana zorluk ise kriminal düşünce, ahlaki uzaklaşma ve transfobi üzerine Türk örneğinde daha önce yapılmış herhangi bir bilimsel çalışmanın bulunmamasıdır. Bu bakımdan mevcut çalışmanın, transfobiye yönelik yapılacak benzer çalışmalar için katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Yapılacak olan sonraki çalışmalarda katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve medeni durum gibi sosyo- demografik özelliklerinin yanı sıra katılımcıların çocuk sahibi olup olmadığı da transfobi ekseninde incelenebilir. Çünkü çalışma esnasında özellikle çocuk sahibi olan katılımcılar, çocuklarının trans olmalarından korktuklarını ve bu duruma şiddetle karşı çıkacaklarını belirtmişlerdir. Ayrıca yapılacak olan diğer çalışmalarda spesifik olarak bir meslek grubunun trans bireylere bakışı da incelenilir.

Bu çalışma göstermektedir ki trans bireylere karşı önyargı ve ayrımcılık ahlaki uzaklaşmayla kavramıyla bağlantılıdır ve transfobi temelli bu önyargı ve ayrımcılığın temelleri Türkiye genelinde yapılacak olan diğer çalışmalarla kapsamlı bir şekilde incelenmelidir. Trans bireylere yönelik olumsuz tutumların temellerine yönelik Türkiye geneli çalışmaların artması gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet temelli tutumlar hakkında eğitimler verilmeli, farkındalık oluşturma çalışmaları yapılmalıdır. Trans bireylerin önüne çıkan ve temel insan haklarını ihlal eden olumsuz tutumların incelenmesi ve dinamikleri analiz edildikten sonra ortadan kaldırılması cinsiyet temelli nefret suçlarını da azaltacaktır. Nefret suçlarının azaltılması ve ortadan kaldırılması ise insan hakları ihlallerinin oluşmasını engelleyecektir.

KAYNAKÇA

- Adak, N. (2012). Toplumun temel yapı taşı: aile. In S. Güçlü (Ed.), *Kurumlara Sosyolojik Bakış* (pp. 27–62). Kitabevi Yayınları.
- Akdemir, S., & Gölge, Z. B. (2019). Trans Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği'nin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 11(1), 261–275.
- Akın, A., Uğur, E., Akın, Ü., Pezük, B., Gönülalan, G. D., Cebiş, T., Doğan, R., & Yılmaz, E. (2014). Cinsiyetçilik ve Transfobi (Cinsiyet Değiştirme Korkusu) Ölçeği Türkçe Formu'nun Geçerlik ve Güvenirliği. *Paper Presented at the 21st International Sexual Health Congress*, 17–20.
- Akkaş, İ. (2019). Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları Çerçevesinde Ortaya Çıkan Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı. *EKEV Akademi Dergisi*, 97–118. <https://orcid.org/0000-0002-2468-6225>
- Aypar, G., & Tanyaş, B. (2017). İstanbul'da yaşayan transların dışlanma ve ayrımcılık deneyimleri. *İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 71–90.
- Bandura, A. (1990). Selective activation and disengagement of moral control. *Journal of Social Issues*, 46(1), 27–46.
- Bandura, A. (1999). Moral disengagement in the perpetration of inhumanities. *Personality and Social Psychology Review*, 3(3), 193–209.
- Bandura, A. (2002). Moral disengagement in the exercise of moral agency. *Journal of Moral Education*, 31(2), 101–119.
- Bandura, A. (2004). The role of selective moral disengagement in terrorism and counterterrorism. In *Understanding terrorism: Psychosocial roots, consequences, and*

- interventions.* (pp. 121–150). American Psychological Association.
<https://doi.org/10.1037/10621-006>
- Bandura, A. (2016). *Moral Disengagement How People Do Harm and Live with Themselves.* Worth Publishers.
- Bandura, A., Barbaranelli, C., Caprara, G. V., & Pastorelli, C. (1996). Mechanisms of moral disengagement in the exercise of moral agency. *Journal of Personality and Social Psychology, 71*(2), 364–374.
- Barchia, K., & Bussey, K. (2011). Invidial and collective social cognivite influences on peer aggression: Exploring the contribution of aggresion efficacy, moral disengagement and collective efficacy. *Aggressive Behavior, 37*(2), 107–120.
- Başar, K. (2010). Eşcinsel yönelim kimliği gelişimi. In A. Erol & N. Öztop (Eds.), *Antihomofobi Kitabı 2* (pp. 90–94). KaosGL.
- Başar, K. (2014). Farklı yönleri ile cinsel kimlik: bedensel cinsiyet, cinsiyet kimliği, cinsiyet rolü ve cinsel yönelim. *Toplum ve Hekim, 29*(4), 245–251.
- Bjärehed, M., Thornberg, R., Wänström, L., & Gini, G. (2020). Mechanisms of Moral Disengagement and their associations with indirect bullying, direct bullying and pro-aggressive bystander behavior. *The Journal of Early Adolescence, 40*(1), 28–55.
<https://doi.org/10.1177/0272431618824745>
- Boduszek, D., & Hyland, P. (2012). Psycho-sociological review of criminal thinking style. *Journal of Humanistics and Social Sciences, 1*(1), 28–36.
- Bonham, E. (2006). Adolescent mental health and the juvenile justice system. *Pediatric Nursing, 32*(6), 591–595.

- Butt, A., Abdi, S. K., Hamid, A., Dogar, F. A., & Fatima, J. (2019). *Criminal thinking, moral disengagement and psychological wellbeing in prisoners.*
- Çakmak, C. (2015). Suçu açıklayan sosyo- ekonomik temelli yaklaşımlar. *International Journal Of Political Science Researches*, 1(1), 1–49.
- Carrera-Fernández, M.-V., Cid-Fernández, X.-M., Almeida, A., González-Fernández, A., & Lameiras-Fernández, M. (2018). Attitudes Toward Cultural Diversity in Spanish and Portuguese Adolescents of Secondary Education: The Influence of Heteronormativity and Moral Disengagement in School Bullying. *Revista de Psicodidáctica (English Edition)*, 23(1), 17–25. <https://doi.org/10.1016/j.psicoe.2017.07.002>
- Çetin, R. (2019). *Ortaöğretim öğrencilerinin dindarlık düzeyler ve ahlaki çözümler eğilimleri.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Demirel, G. (2016). Toplumsal Cinsiyet Mağduriyetinde Erkek. *1st International Scientific Researches Congress Humanity and Social Sciences*, 254–264.
- Duyguner, U. (2018). *Genel popülasyonda antisosyal davranışların sıklığı ve antisosyal davranışlar gösteren kişilerde suç eğilim ile erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi.
- Erkunt, A. Ç. (2003). *Associates of social deviancy and violence among prisoners.* Yayınlanmamış doktora tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi.
- Farrington, D. P. (2005). Childhood origins of antisocial behavior. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 12(3), 177–190.
- Farrington, D. P. (2007). Childhood risk factors and risk- focused prevention. *The Oxford Handbook of Criminology*, 4, 602–640.

- Farrington, D. P., Jolliffe, D., Loeber, R., Stouthamer-Loeber, M., & Kalb, L. M. (2001). The concentration of offenders in families, and family criminality in the prediction of boys' delinquency. *Journal of Adolescence*, 24(5), 579–596. <https://doi.org/10.1006/JADO.2001.0424>
- Garnier, H. E., & Stein, J. A. (2002). An 18- year model of family and peer effects on adolescent drug use and delinquency. *Journal of Youth and Adolescence*, 31(1), 45–56.
- Gelbal, S., & Duyan, V. (2006). Attitudes of university students toward lesbians and gay men in Turkey. *Sex Roles: A Journal of Research*, 55, 573–579. <https://doi.org/10.1007/s11199-006-9112-1>
- Gezici Yalçın, M., Şenyurt, A. Y., Gültepe, B., & Coşkun, H. (2016). Ahlâkî uzaklaşma ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 309–332. <https://doi.org/10.23863/kalem.2017.63>
- Gkiouler, S. (2019). *Cinsiyet hoşnutsuzluğu olan bireylerde ailenin tutumu ve yordayıcıları*. Yayınlanmamış tıpta uzmanlık tezi. Kocaeli Üniversitesi.
- Gönültaş, B. M. (2009). *Adana ilinde mala ve şahsa karşı suç işleyen çocukların sosyodemografik özelliklerin ortaya konulması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi.
- González-Fuentes, J. A., Moreno-Manso, J. M., Guerrero-Molina, M., Guerrero-Barona, E., & García-Baamonde, M. E. (2022). Moral disengagement mechanisms and personality dimensions implicit to homophobia. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(14). <https://doi.org/10.3390/ijerph19148583>
- Göregenli, M. (2009). Gruplararası İlişki İdeolojisi Olarak Homofobi. In A. Erol (Ed.), *Anti Homofobi Kitabı*. KaosGL.

- Görgülü, T., & Cankurtaran Öntaş, Ö. (2013). Hükümlülerin suç davranışının nedenlerine ve suç davranışı risk faktörlerine ilişkin düşünceleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 59–82.
- Güllü, İsmail. (2014). Suç Olgusuna Teorik ve Eleştirel Bir Yaklaşım. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı 1*(3), 104–107. www.kmu.edu.tr
- Hill, D. B., & Willoughby, B. L. B. (2005). The development and validation of the genderism and transphobia scale. *Sex Roles*, 53(7–8), 531–544. <https://doi.org/10.1007/s11199-005-7140-x>
- Hogg, M. A. (2006). Social Identity Theory. In *Contemporary social psychological theories*. (pp. 111–136). Stanford University Press.
- Johnson, C. E. (2014). Why ‘good’ followers go ‘bad’: the power of moral disengagement. *Journal of Leadership Education*, 13(4), 36–50. <https://doi.org/10.12806/v13/i4/c6>
- KaosGL. (2020). *LGBTİ+ Hakları Alanında Çeviri Sözlüğü*. KaosGL Derneği. www.kaosglderneği.org
- KaosGL. (2021). *Lezbiyen, Gey ve Biseksüel Danışanlar İçin İyi Örnekler Rehberi* (Y. Tar, Ed.). KaosGL. www.kaosglderneği.org
- Kara, Y. (2022). Nitel bir araştırmanın gösterdikleri: Türkiye’de LGBTQ+ olmak. *Pamukkale Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 52, 399–415. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1056348>
- Keleş, Ş. (2015). *Psikiyatristlerin ve cinsel azınlıkların cinsel kimlik ve cinsel yönelim konusuna ilişkin değersel söylemleri*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi.

- Keskin, Ş. (2021). *Üniversite öğrencilerinde ahlaki uzaklaşma, algılanan anne-baba tutumu ve kontrol odağı arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Klein, K. A. (2022). *Examining attitudes toward transgender defendants*. <https://commons.und.edu/theses>
- Knight, K., Garner, B. R., Simpson, D. D., Morey, J. T., & Flynn, P. M. (2006). An assessment for criminal thinking. *Crime & Delinquency*, 52, 159–177. <https://doi.org/10.1177/0011128705281749>
- Koolhof, R., Loeber, R., Wei, E. H., Pardini, D., & D'escury Annematt Collot. (2007). Inhibition deficits of serious delinquent boys of low intelligence. *Criminal Behavior and Mental Health*, 17, 274–292.
- Korkmaz, M. N., & Erden, G. (2010). Çocukları suç davranışına yönelten olası risk faktörleri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 76–87.
- Maftai, A., & Holman, A.-C. (2021). Predictors of homophobia in a sample of Romanian young adults: Age, gender, spirituality, attachment styles, and moral disengagement. *Psychology & Sexuality*, 12, 305–316. <https://doi.org/10.1080/19419899.2020.1726435>
- Mann, E. A., & Arthur, J. R. (2006). Early intervention and juvenile delinquency prevention: evidence from the chicago longitudinal study. *Social Work Research*, 30(3), 153–167.
- Marcotte, A.-A. (2016). *Experiences of victimization and health care access among non-metropolitan LGBTQ+ individuals* [Wilfrid Laurier University]. <https://scholars.wlu.ca/etdhttps://scholars.wlu.ca/etd/1883>
- Maruna, S., & Copes, H. (2005). What have we learned from five decades of neutralization research? *Crime and Justice*, 32, 221–320. <http://www.jstor.org/stable/3488361>

- Minter, S. (2000). Do Transsexuals Dream of Gay Rights? Getting Real About Transgender Inclusion in the Gay Rights Movement. *NYLS Journal of Human Rights*, 17(2), 589–621.
<http://www.ncl>
- Nadal, K. L., Skolnik, A., & Wong, Y. (2012). Interpersonal and systemic microaggressions toward transgender people: Implications for counseling. *Journal of LGBT Issues in Counseling*, 6, 55–82. <https://doi.org/10.1080/15538605.2012.648583>
- Oltra, J., Huluta, E., Rodríguez-Fernández, A., & García-Cueto, E. (2017). Desarrollo de un Test de Homofobia / Development of a Homophobia Test. *R.E.M.A. Revista Electrónica de Metodología Aplicada*, 22(2), 16–29. <https://doi.org/10.17811/rema.22.2.2017.16-29>
- Ördek, K. (2014). *Türkiye’de Trans Kadın Seks İşçilerine Yönelik Şiddet: Görünmezlik ve Cezasızlık Kışkacında Bir Varoluş Mücadelesi*. Ayrıntı Basımevi.
- Özcan Elçi, D. (2018). Ayrımcılık, nefret söylemi/ suçları ve transfobi ile damgalanan trans kadınlar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55), 532–542.
<https://doi.org/10.17719/jisr.20185537226>
- Pardini, D. A., Waller, R., & Hawes, S. W. (2015). Familial Influences on the Development of Serious Conduct Problems and Delinquency. In J. Morizot & L. Kazemian (Eds.), *Development of Criminal and Antisocial Behavior* (pp. 201–220). Springer International Publishing.
- Parker, J. S., & Morton, T. L. (2009). Distinguishing between early and late onset delinquents: Race, income, verbal intelligence and impulsivity. *North American Journal of Psychology*, 11, 273–284.
- Paternot, D. (2018). *Discrimination and transphobia at an intersection: does the discrimination against trans women lead them into sex work?* New University Of Lisbon.

- Rees, S. N. (2018). *The lesbian, gay, bisexual and transgender (LGBT) community's mental health care needs: an integrative literature review*. The University Of Otago.
- Risser, S., & Eckert, K. (2016). Investigating the relationships between antisocial behaviors, psychopathic traits and moral disengagement. *International Journal of Law and Psychiatry*, 45, 70–74.
- Şah, U. (2009). *Türkiye'deki gençlerin cinsel yönelimlere ilişkin sosyal temsilleri ve homofobi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi.
- Şah, U. (2012). Eşcinselliğe, Biseksüelliğe ve Transseksüelliğe İlişkin Tanımlamaların Homofobi ve LGBT Bireylerle Tanışıklık Düzeyi ile İlişkisi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 32(2), 23–49.
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/iupcd/PsikolojiÇalışmaları/StudiesinPsychology>
- Sahlman, J. M. (2019). *Things CIS people say: mechanisms of moral disengagement in the justification of anti-queer communication* [Western Kentucky University].
<https://digitalcommons.wku.edu/theses/3124>
- Sakalli, N. (2002). The relationship between sexism and attitudes toward homosexuality in a sample of Turkish college students. *Journal of Homosexuality*, 42(3), 53–64.
https://doi.org/10.1300/J082v42n03_04
- Scott, J. (2007). *Toplumsal Cinsiyet/ Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi* (A. Kılıç Tunç, Ed.). Agora Kitaplığı.
- Selçuk, S. (2021). *Suç Genel Kuramı*. Seçkin Yayıncılık.
- Shackelford, T. K., & Besser, A. (2007). Predicting attitudes toward homosexuality: Insights from personality psychology. *Individual Differences Research*, 5(2), 106–114.

- Smith, G. B. (1993). Homophobia and attitudes toward gay men and lesbians by psychiatric nurses. *Archives of Psychiatric Nursing*, 7(6), 377–384.
- SPoD. (2017). *Cinsiyet Geçiş Kılavuzu*. SPoD.
- Swank, E., & Raiz, L. (2010). Attitudes toward gays and lesbians among undergraduate social work students. *Affilia*, 25(1), 19–29. <https://doi.org/10.1177/0886109909356058>
- Tanaydın, E. (2017). *Lezbiyen, gey ve biseksüel örnekleminde içselleştirilmiş homofobi ve cinsiyet rolleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Arel Üniversitesi.
- TODAP. (2017). *Psikologlar İçin LGBTİ'lerle Çalışma Kılavuzu*.
- Turan, ř., Aksoy Poyraz, C., İnce, E., Sakallı Kani, A., Murat EMÜL, H., & Duran, A. (2015). Cinsiyet Değiştirme Ameliyatı İçin Psikiyatri Kliniğine Başvuran Transseksüel Bireylerin Sosyodemografik ve Klinik Özellikleri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(3), 153–160.
- Walters, G. D. (2006). Appraising, researching and conceptualizing criminal thinking: a personal view. *Criminal Behaviour and Mental Health Cbmh*, 16(2), 87–99. <https://doi.org/10.1002/cbm.50>
- Whittle, S., Turner, L., Al-Alami, M., Rundall, E., & Thom, B. (2007). *Engendered Penalties: Transgender and Transsexual People's Experiences of Inequality and Discrimination*. www.theequalitiesreview.org.uk
- Willoughby, B. L. B., Hill, D. B., Gonzalez, C. A., Lacorazza, A., Macapagal, R. A., Barton, M. E., & Doty, N. D. (2011). Who hates gender outlaws? A multisite and multinational evaluation of the Genderism and Transphobia Scale. *International Journal of Transgenderism*, 12, 254–271. <https://doi.org/10.1080/15532739.2010.550821>

Yalçın, Ö. (2014). *Ahlaki ihlallere tanıklıkta ahlaki geri çekilme: ahlaki temel ve içgrup/dışgrup durumlarında gözlenen farklılıklar*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi.

Yavuz-Birben, F., & Bacanlı, H. (2017). Ahlaki kayıtsızlık ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Yıldız Journal of Educational Research*, 2(2), 1–25.
www.eds.yildiz.edu.tr/yjer

Yavuzer, H. (2018). *Çocuk Psikolojisi*. Remzi Kitabevi.

Yörükoğlu, A. (2023). *Çocuk Ruh Sağlığı*. İnkılap Kitabevi.

EK 1: Etik Kurul Onay Yazısı

EK 2: Demografik Bilgi Formu

BİLGİ FORMU

Lütfen aşağıdaki bilgileri eksiksiz doldurunuz.

1. Doğumsal cinsiyetiniz: Kadın Erkek

2. Yaşınız:

3. Medeni Durumunuz? : Bekar Evli Boşanmış Eşi vefat etmiş

4. Eğitim Durumunuz? Okuryazar değil
 İlkokul mezunu
 Ortaokul mezunu
 Lise Mezunu
 Üniversite Mezunu
 Yüksek lisans ve doktora

5. Daha önce herhangi bir psikiyatrik hastalık tanısı aldınız mı? Evet Hayır

6. Hiç tutuklandınız veya yargılandınız mı? Evet Hayır

7. Aşağıdaki ölçek üzerinde ekonomik gücünüz açısından kendinizi hangi durumda görüyorsunuz. Gücünüzü temsil eden dereceyi daire içine alınız (1: En düşük, 7: En yüksek).
 1 2 3 4 5 6 7

8. Aşağıdakilerden hangisi politik görüşünüzü en iyi tanımlar? Görüşünüzü ifade eden dereceyi daire içine alınız (1: en sol,7: En sağ)
 1 2 3 4 5 6 7

9. Dini inancınız açısından kendinizi hangi konumda görüyorsunuz? İnanç seviyenize karşılık gelen dereceyi daire içine alınız (1:İnancım hiç yok, 7: İnancım çok kuvvetli).
 1 2 3 4 5 6 7

EK 3: Kriminal Düşünce Ölçeği

KRİMİNAL DÜŞÜNCE ÖLÇEĞİ

Lütfen aşağıda yer alan her bir cümleye, ne kadar katıldığınızı ya da katılmadığınızı işaretleyiniz.

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Bir doğal felakette her şeyini yitirmiş birisini duyduğunuzda çok üzülürsünüz.					
2	Kanunlarla başınız şansınız yaver gitmediği için derde girer.					
3	Kanunlarla başınızın derde girmesinin gerçek nedeni etnik kökeninizdir.					
4	Eğer doğru bağlantılara sahipseniz, mahkemede her şey ayarlanabilir.					
5	Birini ağlarken görmek sizi üzer.					
6	Bankacılar, hukukçular ve siyasetçiler hemen her gün yaptıkları yasa ihlallerinden yakalarını kurtarırlar.					
7	Kontrolsüz bir ortamda, başkaları üzerinde güç kullanma ihtiyacı hissedersiniz.					
8	Nispeten önemsiz konular hakkında diğer insanlarla tartışırsınız.					
9	Biri size saygısızlık yaptığında, fiziksel güç kullanmak pahasına, onu yola getirmek zorundasınızdır.					
10	İnsanlar sizin için önemlidir.					
11	Bu ülkenin adalet sistemi, herkese eşit muamele edecek şekilde tasarlanmıştır.					
12	Polisler, tutukladıkları suçlulardan daha kötü şeyler yaparlar.					
13	Kanunların üzerinde olduğunuzu hissedersiniz.					
14	İhtiyaçlarınızı karşılamak için suç işlemenizde bir sakınca yoktur.					
15	Toplum size daha iyi bir hayat borçludur.					
16	Birisine fiziksel bir zarar vermediğiniz sürece kanunları çiğnemek, büyük bir mesele değildir.					
17	Kendinizi hayatınızdaki sorunlar için toplumu ve çevresel koşulları suçlarken bulduğunuz olur.					
18	Bir arkadaşınızın sorunları olduğunda endişelenirsiniz.					
19	Yaptığımız her şey için suçlanamazsınız.					
20	Kanunlar yalnızca zavallı insanları baskı altında tutmanın bir yoludur.					
21	İyi davranışlarda bulunmanız bazen size sorumsuz davranma hakkı vermelidir.					
22	Hak ettiğiniz hayatı yaşamak için suç işlemekte bir sorun yoktur.					
23	Savcılar sıklıkla tanıklardan mahkemede yalan söylemelerini isterler.					

EK 4: Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği

AHLAKİ UZAKLAŞMA ÖLÇEĞİ

		Hiç katılmıyorum	Çok az katılmıyorum	Bazen katılmıyorum	Genellikle katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum
1	Arkadaşların için dövüşmenin bir sakıncası yoktur.	0	1	2	3	4
2	İtip-kakmak ve tokatlamak bir çeşit şakalaşmadır.	0	1	2	3	4
3	Eşyaya zarar vermek, birine dayak atmaya kıyasla çok da kötü değildir.	0	1	2	3	4
4	Bir grup, etrafa zarar verdiğinde o grubun verdiği zararlar nedeniyle sadece grubun bir üyesi suçlanmamalıdır.	0	1	2	3	4
5	Kötü koşullarda yaşayan kişiler, sergiledikleri saldırgan davranışları nedeniyle suçlanamazlar.	0	1	2	3	4
6	Kimseye zarar vermediğinden, küçük yalanlar söylemenin bir sakıncası yoktur	0	1	2	3	4
7	Bazı kişiler hayvan gibi muamele görmeyi hakeder.	0	1	2	3	4
8	Kişiler kavga ediyorsa bunun sebebi toplumdur.	0	1	2	3	4
9	Ailenize hakaret eden birini dövmenin bir sakıncası yoktur.	0	1	2	3	4
10	Pislik birilerine vurmamak, onlara ders vermektir.	0	1	2	3	4
11	Çok miktarda para çalmayla kıyaslandığında az miktarda para çalmak, o kadar da ciddi bir durum değildir.	0	1	2	3	4
12	Kuralları çiğnemeye teşvik eden bir kişi, etrafındakiler ona uyduğu için suçlanmamalıdır.	0	1	2	3	4
13	Terbiye almamış kişiler, kötü davranışlarından dolayı suçlanmamalıdır.	0	1	2	3	4
14	Dalga geçilen kişiler buna alınmamalıdır, çünkü bu onlara karşı ilgi göstermenin bir yoludur.	0	1	2	3	4
15	Asalak birine kötü muamele etmenin bir sakıncası yoktur.	0	1	2	3	4
16	Bir insanın eşyasının çalınmasının kabahati kendindedir.	0	1	2	3	4
17	Grubunuzun haysiyeti çiğnendiğinde dövüşmenin bir sakıncası yoktur.	0	1	2	3	4
18	Bir süreliğine bir eşyayı izinsiz almak, ödünç almaktır.	0	1	2	3	4
19	Birine hakaret etmek, ona vurmaktan daha iyidir.	0	1	2	3	4
20	Grup olarak zarar vermeye karar verilmişse, grup içinden birisini suçlamak adil değildir.	0	1	2	3	4
21	Küfreden biri suçlanamaz çünkü herkes küfrediyor.	0	1	2	3	4
22	Alay edilmek, bir kişiyi gerçekten incitmez.	0	1	2	3	4
23	Kötü biri, insan gibi davranılmayı haketmez.	0	1	2	3	4
24	Başına kötü bir şey gelen kişiler, genelde bunu hak edecek şeyler yapmışlardır.	0	1	2	3	4
25	Arkadaşlarınızı beladan uzak tutmak için yalan söylemenin bir sakıncası yoktur.	0	1	2	3	4
26	Arada sırada hiddetlenmek kötü bir şey değildir.	0	1	2	3	4
27	Yasadışı işlerle kıyaslandığında, para ödemedi mağazadan birşey almak çok ciddi bir şey değildir.	0	1	2	3	4
28	Bir grubun yol açtığı zararın sadece küçük bir kısmından sorumlu olan birisini suçlamak adil değildir.	0	1	2	3	4
29	Arkadaş baskısından dolayı kötü davranan biri, bundan dolayı suçlanamaz.	0	1	2	3	4
30	Gençler birbirlerine hakaret ettiklerinde incinmezler.	0	1	2	3	4
31	Hiçbir şekilde zarar görmeyeceğini düşünen kişilere sert davranmak gerekir.	0	1	2	3	4
32	Anne-babalar çocuklarına baskı yapıyorlarsa, çocuk kötü davrandığında kabahatli değildir.	0	1	2	3	4

EK 5: Cinsiyetçilik ve Transfobi Ölçeği

CINSİYETÇİLİK VE TRANSFOBI ÖLÇEĞİ

Aşağıda yakın ilişkilerde yaşayabileceğiniz bazı olumsuz durumlar verilmiştir. Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz. Seçenekler 1'den (Hiç katılmıyorum) 7'ye (Kesinlikle katılıyorum) doğru sıralanmaktadır.								
1	Kız gibi davranan erkekleri döverim.	1	2	3	4	5	6	7
2	Fazla erkeksi davranan kadınlara şiddet uygulayım.	1	2	3	4	5	6	7
3	En iyi arkadaşımın cinsiyetini değiştirdiğini öğrendiğimde, çok sinirlenirim.	1	2	3	4	5	6	7
4	Allah sadece ve sadece iki cinsiyet yaratmıştır.	1	2	3	4	5	6	7
5	Bir arkadaşım kadın olmak için cinsel organını aldırmak isterse ona açıkça destek olurum.	1	2	3	4	5	6	7
6	Kadınsı görünen veya davranan bir erkekle dalga geçerim.	1	2	3	4	5	6	7
7	Cinsel haz için kadın elbisesi giyen erkeklerden tiksiniyorum.	1	2	3	4	5	6	7
8	Çocuklar erkeksi veya kadınsılıklarını açığa vurmaları için teşvik edilmelidir.	1	2	3	4	5	6	7
9	PUANLAMALARA DAHİL EDİLMEDİ							
10	Kadınlara gibi davranan erkekler kendilerinden utanmalıdır.	1	2	3	4	5	6	7
11	Bacak kıllarını alan erkekler tuhaftır.	1	2	3	4	5	6	7
12	Bir kadının neden erkek gibi davrandığına anlam veremem.	1	2	3	4	5	6	7
13	Erkeksi görünen veya davranan bir kadınla dalga geçerim.	1	2	3	4	5	6	7
14	Çocuklar kendi cinsiyetlerine uygun oyuncaklarla oynamalıdır.	1	2	3	4	5	6	7
15	Kendilerini erkek gibi hissedenden kadınlar anormaldir.	1	2	3	4	5	6	7
16	Tıbbi operasyonla yapay erkeklik organı taktırdığını bildiğim bir kadınla konuşmaktan çekinirim.	1	2	3	4	5	6	7
17	Kadın gibi giyinen bir erkek sapıktır.	1	2	3	4	5	6	7
18	Eğer sevgilim cinsiyetine uygun davranmazsa ona şiddet uygulayım.	1	2	3	4	5	6	7
19	Kadınsı davranan erkek çocuklar tedavi olmalıdır.	1	2	3	4	5	6	7
20	Aşırı kadınsı davranan bir adama şiddet uygulayım.	1	2	3	4	5	6	7
21	Pasif erkekler zayıftır.	1	2	3	4	5	6	7
22	Eğer makyaj yapan veya kadın elbisesi giyen bir erkek, çocuğuma yaklaşırsa onu fiziksel güç kullanarak durdururum.	1	2	3	4	5	6	7
23	Bireyler cinsiyetlerini özgürce ifade edebilmelidir.	1	2	3	4	5	6	7
24	Cinsiyet değiştirmeye yönelik tıbbi operasyonlar ahlaki açıdan yanlıştır.	1	2	3	4	5	6	7
25	Kadınsı erkekler beni rahatsız eder.	1	2	3	4	5	6	7
26	Cinsiyet değiştiren erkeklerin sık gittiği mekanlara giderim.	1	2	3	4	5	6	7
27	İnsanlar ya kadın ya erkektir.	1	2	3	4	5	6	7
28	Arkadaşlarım ve ben kadın gibi giyinen erkeklerle sık sık alay ederiz.	1	2	3	4	5	6	7
29	Erkeksi kadınlar beni rahatsız eder.	1	2	3	4	5	6	7
30	Toplum içinde bir kadının kendini erkek gibi göstermesi ahlaki açıdan yanlıştır.	1	2	3	4	5	6	7
31	Karşı cinsin elbisesini giyen insanlarla dalga geçilebilir.	1	2	3	4	5	6	7
32	Kadın elbisesi, çorabı giyen ve makyaj yapan erkeklerle fiziksel şiddet uygulanabilir.	1	2	3	4	5	6	7

EK 6: Ölçek İzinleri

EK 7: Özgeçmiş

XXX yılında XXX doğdu. Lise eğitimini Sakarya'da tamamladı. Lisans eğitimine İstanbul'da devam etti. İstanbul Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü'nden 2019 tarihinde mezun oldu. Psikoloji alanındaki stajlarını Bahçelievler Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Şişli Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Beşiktaş Rehberlik ve Araştırma Merkezi ve Üstün Zekalılar Derneği'nde tamamladı.

2017 yılında Tohum Otizm Vakfı'nın gerçekleştirdiği çalışmalarda gönüllü olarak çalıştı.

2018 yılında Türk-PDR Derneği'nden Objektif Çocuk Testleri Eğitimi aldı.

2019 yılında PDR Öğrencileri Kongresi'nde Çocuk Suçluluğu ve Görüşme Teknikleri Eğitimi aldı. Bu tarihten itibaren adli psikoloji alanındaki çalışmalara yöneldi.

Şu an psikolojik danışman olarak çalışmaya devam etmekte.